

Міністерство екології та природних ресурсів України

**ПРОЕКТ
ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДНОГО ПАРКУ «БІЛОБЕРЕЖЖЯ
СВЯТОСЛАВА», ОХОРОНИ, ВІДТВОРЕННЯ ТА
РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО
ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ І ОБ'ЄКТІВ
ТОМ II**

Миколаїв - 2015

ТОВ «Український експертний центр по вимірюванню та оцінці»

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства екології
та природних ресурсів
від _____ № _____

**ПРОЕКТ
ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДНОГО ПАРКУ «БІЛОБЕРЕЖЖЯ
СВЯТОСЛАВА», ОХОРОНИ, ВІДТВОРЕННЯ ТА
РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЙОГО
ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ ТА ОБ'ЄКТІВ**

ТОМ II

Директор НПП
«Білобережжя Святослава»

Директор ТОВ «Український
експертний центр по вимірюванню
та оцінці»

_____ Ю. І. Козловський

_____ В.М. Совщак

«_____» _____ 2015 р.

«_____» _____ 2015 р.

Миколаїв-2015

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

Великий Ю.В.

Горлачук В.В.

Демченко В.О.

Деркач О.М.

Деркач І.О.

Пирогова П.В.

Смирнов О.І.

Чичкалюк Т.О.

ЗМІСТ

3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНУ РОЗТАШУВАННЯ НПП НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ПРОГНОЗ ЙОГО РОЗВИТКУ. ЗАХОДИ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ ТА ОБ'ЄКТІВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ. 8

3.1. Населення.....	8
3.1.1. Відомості про населені пункти	8
3.1.2. Склад населення та дані щодо його зайнятості	9
3.1.3. Пропозиції щодо підвищення рівня зайнятості населення, створення робочих місць, розв'язання інших соціальних проблем	11
3.2. Промисловість	12
3.2.1. Розвиток промисловості в минулому, на сучасному етапі та в перспективі	12
3.2.2. Особливості негативного впливу промисловості на довкілля	19
3.2.3. Пропозиції та шляхи розвитку промисловості, зменшення її впливу на довкілля	23
3.3. Сільське господарство.....	25
3.3.1. Розвиток сільського господарства в минулому, на сучасному етапі та в перспективі	25
3.3.2. Особливості негативного впливу сільського господарства на довкілля.....	29
3.3.3. Пропозиції щодо подальшого розвитку сільського господарства, зменшення його негативного впливу на довкілля	31
3.4. Лісове господарство	32
3.4.1. Землі лісового фонду.....	32
3.4.1.1. Розподіл земель лісового фонду	32

3.4.1.2. Характеристика земель лісового фонду, їх динаміки	37
3.4.1.3. Аналіз лісогосподарської діяльності у попередні роки та її сучасних тенденцій	41
3.4.2. Проект використання та відновлення лісів	42
3.4.2.1. Основні види рубок, їх загальні та щорічні обсяги	43
3.4.2.2. Використання недеревних рослинних ресурсів лісу	59
3.4.2.3. Лісовідновлення.....	62
3.4.3. Збереження лісових екосистем	66
3.4.3.1. Охорона лісу від шкідників та хвороб. Лісозахист	67
3.4.3.2. Негативний вплив на лісові екосистеми та здійснення природоохоронних заходів	88
3.4.3.3. Збереження пралісів та інших корінних лісових природних комплексів	90
3.5. Транспорт і зв'язок	92
3.5.1. Стан та перспективи розвитку транспорту, шляхів сполучення, системи обслуговування транспорту, включаючи аспекти впливу на довкілля.....	92
3.5.2. Стан та перспективи розвитку системи зв'язку.....	101
3.6. Охорона здоров'я.....	102
3.6.1. Стан системи охорони здоров'я.....	102
3.6.2. Перспективи розвитку системи охорони здоров'я	106
3.7. Збереження історико-культурної спадщини	107
3.7.1. Стан об'єктів історико-культурної спадщини та завдання щодо її відновлення	107
3.7.2. Система закладів культури та перспективи їх розвитку	117

3.8. Мисливське господарство.....	119
3.8.1. Організація мисливського господарства	119
3.8.2. Видовий склад та чисельність мисливських видів тварин	120
3.8.3. Стан та перспективи розвитку мисливського господарства	124
3.9. Рибне господарство	124
3.9.1. Видовий склад та запаси риб	125
3.9.2. Видовий склад інших водних безхребетних тварин	129
3.9.3. Стан та перспективи розвитку рибного господарства.....	130
3.9.4. Заходи щодо розвитку рибного господарства	130
4. ЗАХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ.....	131
4.1. Рекреаційні ресурси території.....	131
4.1.1. Природні та естетичні цінності	133
4.1.2. Етнографічні особливості території	138
4.1.3. Кліматичні та бальнеологічні ресурси	139
4.2. Стан та перспективи використання рекреаційних ресурсів	143
4.2.1. Розвиток готельного господарства, інших об'єктів довгострокової та короткострокової рекреації	143
4.2.2. Визначення норм рекреаційного навантаження	152
4.3. Розвиток мережі туристичних маршрутів та екологічних стежок... 165	
4.3.1. Особливості організації екскурсій на території НПП «Білобережжя Святослава».....	165
4.3.2. Характеристика туристичних маршрутів та екологічних стежок..	193
4.3.3. Організація туристичних маршрутів та екологічних стежок	209
4.3.4. Розрахунок економічної ефективності туристичних маршрутів ...	220
4.4. Організація пляжного відпочинку	226

4.5. Розвиток санаторного лікування та оздоровчого туризму	226
4.6. Розвиток велосипедного туризму	230
4.7. Розвиток водного туризму	231
4.8. Розвиток фестивального туризму.....	233
4.9. Стратегічний план розвитку рекреаційної діяльності на території НПП «Білобережжя Святослава».....	234
4.10. Рекреаційний благоустрій території НПП	236
4.11. Забезпечення безпеки відвідувачів НПП	241
4.12. Забезпечення відвідувачів інформацією	242
4.13. Залучення організацій та місцевого населення до рекреаційної діяльності на території НПП	247
4.14. Стан та перспективи розвитку побутового обслуговування.....	251
4.15. Стан та перспективи розвитку системи громадського харчування	253
4.16. Стан та перспективи розвитку народних промислів.....	253
4.17. Кадрове та наукове забезпечення рекреаційної діяльності	256

3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНУ РОЗТАШУВАННЯ НПП НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ПРОГНОЗ ЙОГО РОЗВИТКУ. ЗАХОДИ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ ТА ОБ'ЄКТІВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

3.1. Населення

3.1.1. Відомості про населені пункти

На території НПП «Білобережжя Святослава» населених пунктів немає, але на прилеглих територіях, які можуть впливати на природні комплекси та об'єкти парку знаходяться чотири населених пункти, три з яких (села Покровка, Покровське та Василівка) за адміністративним поділом відносяться до Покровської сільської ради Очаківського району, а село Рибаківка – до Рибаківської сільської ради Березанського району. У південній частині Кінбурнського півострова розташовується село Покровка з населенням 295 чоловік. На території села знаходиться адміністративний центр Покровської сільської ради, функціонує середня загальноосвітня школа та сільська амбулаторія. На північному заході півострова, на узбережжі Дніпровсько-Бузького лиману знаходиться село Покровське з населенням 149 чоловік, на території села є ФАП (фельдшерсько-акушерський пункт), сільський будинок культури. На схід від села Покровське розташоване село Василівка з населенням 300 чоловік. На його території знаходяться: Василівська середня загальноосвітня школа, дитячий садок, сільський будинок культури та ФАП. Село забезпечено питною водою за допомогою двох водонапірних веж, які обслуговуються комунальним господарством «Кінбурн-Аква». Інші населені пункти – Покровка та Покровське традиційно користуються водою з колодязів, але ця вода не відповідає стандартам і потребує подальшої очистки. Всі села забезпечені електроенергією, проведена лінія електропередач з Херсонської області потужністю 35 кВ. Природного газу в селах не має, населення користується скрапленим балонним газом. Опалення здійснюється переважно вугіллям та дровами, які заготовляються та реалізуються місцевим лісовим

господарством. Як альтернатива традиційним видам палива можуть виступити пресовані брикети з перероблених на тирсу відходів лісогосподарської діяльності, що значно підвищить екологічність опалення та зробить лісогосподарську діяльність безвідходною. Очисних споруд та каналізації в селах немає, також відсутній полігон для розміщення побутових відходів, який передбачено створити генеральним планом розвитку сіл Покровської сільської ради.

Неподалік озера Солонець-Тузли, на відстані 2,5 кілометра, розташовано село Рибаківка з населенням 2059 осіб. На території села функціонують: середня загальноосвітня школа, дитячий садок, будинок культури, сільський клуб, ФАП, амбулаторія та 22 торгові точки. Рибаківка на 100 % забезпечена питною водою, для цього працює 10 свердловин. Електроенергією село забезпечене на 100 %, природним газом на 90 %. Функціонують КНС та очисні споруди, звалище – полігон твердих побутових відходів, що обслуговуються Рибаківським ЖКП та КП «Причорноморське».

3.1.2. Склад населення та дані щодо його зайнятості

Сучасні населені пункти (села Покровка, Покровське та Василівка) почали з'являтися у кінці XIX століття.

На сьогоднішній день на території Покровської сільської ради проживає 744 особи, що складає 78% порівняно з кількістю населення станом на 1987 рік (853 особи). Це вказує на тенденцію до зменшення кількості населення. Така тенденція зумовлена недостатністю робочих місць, непридатністю землі для обробки. Населення Кінбурнського півострова здавна отримувало дохід завдяки рибальству, збиранню грибів, лікарських трав та ягід, останні десятиліття місцеве населення почало отримувати прибуток від рекреантів, зокрема, тимчасово здаючи в оренду житлові приміщення. Сьогодні через надмірне антропогенне навантаження багатство природних ресурсів невпинно зменшується, особливо це відображається на рибних запасах. Середній вік населення на 1987 рік становив 44,8 роки, сьогодні – 42,2 роки, при цьому у даних селах проживає 99 дітей, що складає 13,3 % від усього населення, з них

63(8,5%) навчається в школах. Статевий склад населення такий: жінки – 368 осіб (49,5%), чоловіки – 376 (50,5%). Офіційно на території Покровської сільської ради проживають лише громадяни України, але характеризуючи національний склад населення потрібно сказати, що там проживають вихідці з Росії, Молдови, Румунії та інших країн.

Таблиця 3.1.2.1

Склад та структура постійного населення Покровської сільської ради
(таблиця складена за даними Покровської сільської ради)

Група населення та його зайнятість	Кількість, чол.	%
1	2	3
Усього населення	744	100
з них:		
- дошкільного віку	36	4,8
- шкільного віку	63	8,5
- пенсіонери	181	24,3
Працездатне населення, у т.ч. в:	366	49,2
- промисловості	-	-
- сільському господарстві	12	1,6
- лісовому господарстві	74	9,9
- рекреаційній діяльності	12	1,6
- сфері обслуговування	39	5,2
- на транспорті	27	3,6
- будівництві	16	2,2
- інші	186	25,0

Кількість безробітних на території сільської ради становить 98 осіб або 13,2% від загальної кількості населення. Найбільша кількість людей працює у лісовому господарстві – 74 особи або 20% від усього працездатного населення. Ще 292 людини працює у таких сферах як сільське господарство, сфера обслуговування, транспорт.

На території села Рибаківка постійно проживає 2059 осіб, з них 37 є безробітними, що складає 1,8% від загальної кількості населення. Найбільша кількість людей працює у галузі сільського господарства – 117 осіб або 10,6% від усього працездатного населення. Інше працездатне населення зайняте у таких сферах як рекреаційна діяльність, сфера обслуговування і транспорт.

Слід зазначити, що зайнятість частини працездатного населення

Кінбурнського півострова та села Рибаківка, яка пов'язана з рекреаційною діяльністю, сферою обслуговування, транспорту, дуже залежить від тривалості рекреаційного періоду, яка, в першу чергу, визначається особливостями погодних умов, що відповідно призводить до збільшення або зменшення кількості відвідувачів.

Таблиця 3.1.2.2

Склад та структура постійного населення Рибаківської сільської ради
(таблиця складена за даними Рибаківської сільської ради)

Група населення та його зайнятість	Кількість, чол.	%
1	2	3
Усього населення	2059	100
<i>з них:</i>		
- дошкільного віку	129	6,3
- шкільного віку	162	7,9
- пенсіонери	485	23,6
Працездатне населення, у т.ч. в:	1101	53,5
- промисловості	-	-
- сільському господарстві	117	5,7
- лісовому господарстві	-	-
- рекреаційній діяльності	14	0,7
- сфері обслуговування	5	2,43
- на транспорті	3	0,15
- будівництві	-	-
- інші	880	42,7

3.1.3. Пропозиції щодо підвищення рівня зайнятості населення, створення робочих місць, розв'язання інших соціальних проблем

Одним із засобів підвищення рівня зайнятості є залучення місцевого населення до роботи у парку. Розвиток рекреаційного господарства та зеленого туризму у майбутньому, створення нових туристичних маршрутів і залучення більшої кількості рекреантів вимагатиме підготовки і залучення до роботи у заповідному об'єкті професійних екскурсоводів з прилеглих населених пунктів. На сьогоднішній день в НПП працює 30 місцевих жителів. Також 74 особи залучено до діяльності лісового господарства Кінбурнського та Василівського лісництв. НПП «Білобережжя Святослава» планує будівництво

адміністративних та виробничих приміщень, еколого-освітніх центрів та науково-дослідних лабораторій, об'єктів рекреаційної діяльності, музею, тощо. Будівництво даних споруд створить необхідність у залученні будівельників з числа місцевого населення.

3.2. Промисловість

3.2.1. Розвиток промисловості в минулому, на сучасному етапі та в перспективі

Історично промисловість на території Кінбурнського півострова розвивалася у таких основних напрямках: рибна, легка, лісогосподарська та сільськогосподарська діяльність.

Рибна промисловість Кінбурнського півострова близько пов'язана із найближчим великим населеним пунктом – м. Очаків, яке розташоване в трьох кілометрах від території парку.

В роки радянської влади в 1930 р. були націоналізовані всі рибні підприємства Очакова. На їх базі було створено Очаківський промисел риб тресту, який займався скупівлею, перепродажем, збутом рибної продукції. Сировина поступала від риболовних колгоспів, в тому числі й тих, що були створені на території Кінбурнського півострова. У 1932 р. було запущено Очаківський консервний завод. Підприємство було потужним: у 1932 р. завод виготовив 900 тис. банок консервів, а у 1935 році 1,732 тис. У 1953 р. зданий в експлуатацію Очаківський рибоконсервний завод потужністю 8 тис. умовних банок. У 1955 р. в місті створено рибокомбінат який об'єднав Очаківський рибоконсервний завод, Миколаївський рибозавод, Очаківську та Жовтневу моторно-риболовецькі станції та Одеську базу. У 60-х рр. на Очаківському рибокомбінаті введено в експлуатацію жерстяно-баночний цех. У 1964 р. на комбінаті розпочата переробка на харчові потреби нового виду сировини – чорноморської мідії. Одразу ж було організовано цех Гослову, який було обладнано механізованими лініями для добування мідій. У 1966 р. розпочато будівництво першого у країні спеціалізованого заводу з переробки мідії.

У 1971 році в південно-східній частині Кінбурнської коси на березі Ягорлицької затоки був зданий в експлуатацію мідійно-устричний завод. У Ягорлицькій затоці було створено перше в СРСР господарство (підводні ферми) з культурного розведення мідій: обладнані вирощувальні басейни площею 15 тис. кв. метрів. На сьогоднішній день мідійно-устричний завод на Кінбурні не працює.

У даний час проводиться робота з відновлення діяльності рибоконсервного комбінату м. Очакова. У 2005-2008 рр. комбінат пройшов повну реконструкцію технологічного циклу та модернізацію обладнання. Підприємство працює у напрямках переробки риби та виготовлення рибних консервів. Продукція підприємства: консерви з морепродуктів, консерви рибні, риба копчена, риба солена, оселедець солоний.

На Кінбурні було створено два рибколгоспи «Свідомість» у с. Василівка та «Ларич» у с. Покровка, які займались виловом промислової риби. У 1972 р. колгоспи «Свідомість» та «Ларич» було об'єднано в один «Свідомість». У 1975 р. в будівлі колишнього колгоспу «Ларич» був запущений швейний цех і розпочато пошиття робочих рукавиць. У с. Василівка колгосп організував цех по виготовленню виробів з пластмаси. З часом через нерентабельність підприємств роботу цехів було припинено.

На території національного парку об'єкти промисловості на сьогоднішній день відсутні.

На теперішній час у парку здійснюється промисловий лов та любительське рибальство в акваторіях Дніпро-Бузького лиману, Ягорлицької затоки та прибережжя Чорного моря біля Кінбурнського півострова. На ділянках, які не входять до складу заповідної зони парку, дозволяється лімітована та контрольована експлуатація природних ресурсів (риболовство, збір зостери, вилов креветки та ін.).

Динаміка вилову водних біоресурсів у Чорному морі за останні 6 років демонструє значне скорочення об'ємів вилову, виняток складають водні безхребетні (табл. 3.2.1.1). Таке зниження вилову найголовнішим чином

пов'язано з політичними подіями, які призвели до відсутності доступу України до акваторії Кримського півострова та втрати риболовних потужностей. В зв'язку із обставинами, що описані вище, акваторії парку набувають великого значення з точки зору промислового використання у галузі рибогосподарської діяльності.

Таблиця 3.2.1.1

Динаміка вилову біоресурсів Україною у Чорному морі за
2011-2015 рр., тон

Водні біоресурси	Роки				
	2011	2012	2013	2014	2015
	Риби				
Хамса чорноморська	6931.7	6822.4	1685.8	125.5	247.6
Шпрот	24378.0	15751.0	12866.0	2114.9	2236.8
Тюлька	13.0	98.6	1.8	0.8	0.7
Оселедець чорноморсько-азовський прохідний	21.3	9.4	21.2	3.0	8.6
Пузанок	0.1	0.1	0.7	0.7	2.0
Піленгас	17.5	18.4	3.0	1.1	1.4
Чорноморсько-азовські кефали	77.0	93.1	112.1	29.3	58.2
Калкан чорноморський	239.2	240.9	193.4	101.9	88.5
Глоса	2.1	2.4	1.6	2.6	6.4
Бички	63.2	99.5	834.4	75.0	107.4
Барабуля	42.2	70.5	92.1	0	0.5
Атеріна	742.7	248.8	3793.4	458.8	326.8
Сарган	1.1	0.3	0.2	<0.1	0
Мерланг	35.7	33.9	19.8	<0.1	0.4
Ставрида	250.6	383.8	593.2	93.1	1.3
Катран	21.9	5.9	6.8	3.0	4.0
Скати	21.0	28.8	27.9	3.5	10.5
Інші види риб	62.7	43.0	38.0	1.9	0.5
	Безхребетні				
Креветки	32.0	61.2	115.0	114.2	241.7
Гаммариди	1.4	6.1	17.7	23.1	12.9
Личинки хірономід	0	0.2	9.5	10.3	6.0
Мідія	217.0	338.2	358.2	436.5	534.8
Рапана	127.1	123.6	167.1	200.6	369.2
	Водні рослини				
Зостера	1653.1	60.0	210.2	0	0
Цистозіра	0	0	5.0	0	0

Основним питанням розвитку рибальства на території парку є поновлення запасів риби та зменшення антропогенного тиску на водойми. Відновлення рибних запасів в першу чергу стосується поновлення природних нерестовищ та

штучного зариблення водойм. На території парку можливе відновлення природного нерестовища «Бієнкові плавні», що дасть змогу збільшити вихід малька коропа, бичка та карася до Дніпро-Бузького лиману. В період нересту риби належить суворо дотримуватись охорони водних біоресурсів. Також в перспективі є можливість розведення риби у ставках, що знаходяться біля с. Василівка та в прісних озерах, які безпосередньо прилягають до акваторії Дніпро-Бузького лиману. Це дасть змогу організувати контрольоване любительсько-спортивне рибальство на цій території, як для місцевого населення, так і для відпочиваючих Кінбурнської коси. Лімітований вилов риби на території парку дасть змогу контролювати допустиме навантаження на водойми та запаси водних біоресурсів.

З метою організації лісогосподарської діяльності у 1987 р. за наказом Міністерства лісового господарства № 46 було створено державне підприємство «Очаківське лісомисливське господарство». До складу Очаківського ЛМГ увійшли три лісництва – Березанське, Очаківське, Василівське та Кінбурнська мисливська дільниця, всі ці землі увійшли до складу Миколаївського державного лісного господарства.

Згідно Наказу Миколаївського обласного виробничого лісогосподарського об'єднання «Миколаївліс» від 1991 р. № 94, весь лісовий фонд, який відносився до складу державного лісомисливського господарства, переформовано в лісництва. Згідно Наказу по Очаківському ЛМГ від 1994 р. №12-к, на частині лісів Василівського лісництва створена Кінбурнська лісомисливська дільниця, яка в послідуєчому перейменована в лісництво згідно наказу № 10 від 2004 р.

Перше лісовпорядкування було проведено в 1950 році по 1 розряду точності Українським аерофотолісовпорядним трестом. Наступні лісовпорядні роботи проводились в 1963 та 1973 роках Українською аерофотолісобудівною експедицією Українського лісовпорядкувального підприємства В/О «Ліспроект». Наступні проекти були розроблені в 1983 та 1993 роках.

У 2001 р. рішенням Миколаївської облради було затверджено Обласну цільову програму «Ліси Миколаївщини 2001-2015 рр.».

Основною метою програми стали примноження і збереження лісових багатств.

У 2005 р. було прийняте рішення щодо доповнення програми цільовим проектом «Невідкладні заходи із захисного лісорозведення з метою захисту довкілля та деградованих і малопродуктивних земель сільськогосподарського призначення».

Зараз до складу ДП «Очаківське лісомисливське господарство» входить 4 лісництва: Березанське, Очаківське, Василівське та Кінбурнське, що розташовані на території Очаківського та Березанського адміністративних районів.

Основними напрямками діяльності лісгоспу є: лісгосподарська діяльність (лісокористування, лісовідновлення та лісорозведення, природний захист лісу та ін.) та мисливство (облік мисливської фауни, контроль за веденням мисливського господарства).

Загальна площа земель, які надаються національному природному парку з вилученням у ДП «Очаківське ЛМГ» у постійне користування складає 3081,0 га та 6124,20 га, які входять до складу НПП без вилучення у землекористувача.

Таблиця 3.2.1.2

Динаміка та обсяги проведення рубок лісгосподарством у 2012-2015 рр. на територіях Василівського та Кінбурнського лісництв, у площа, га, об'єм, м³

Види рубок	Роки			
	2012	2013	2014	2015
Освітлення	19,2	30,8	10	14
	33	45	20	33
Прорідження	39,4	10	31,7	9
	1099	170	464	176
Прохідні рубки	20,1	14,2	Не	Не
	409	212	проводились	проводились
Вибіркові санітарні рубки	158,7	87,6	111,2	161,7
	1371	1041	852	1262
Суцільні санітарні рубки	Не	18,9	2,5	1,9
	проводились	614	104	151
Очистка лісу від захаращення	Не	Не	254	Не
	проводилась	проводилась	424	проводилась

Лісовідновлювальні роботи на територіях Василівського та Кінбурнського лісництв проводились у напрямку лісорозведення, яке у 2012 р. складало 20 га, у 2014 р. – 5 га, а у 2013 р. та 2015 р. не проводились.

Переведення лісових культур у вкриту лісом площу у 2014 р склало 187 га, у 2015 р. – 105 га.

Динаміка росту вкритих лісом площ склала у 2003 р. 3551 га, у 2013 р. – 3654 га.

Всі лісогосподарські заходи на території проводяться у відповідності до вимог, встановлених положенням парку та законодавством України. Для кожної зони з урахуванням її наукового, рекреаційного, історико-культурного та іншого значення природних комплексів та об'єктів встановлюється диференційований режим щодо їх охорони, відтворення та використання.

Рубки головного користування заборонено проводити у лісах парку природоохоронного, рекреаційно-оздоровчого та захисного значення з особливим режимом користування. Рубки формування та оздоровлення лісів плануються та періодично проводяться у Василівському та Кінбурнському лісництвах (табл. 3.2.1.3).

Таблиця 3.2.1.3

Заплановані щорічні обсяги рубок формування та оздоровлення лісів на територіях Василівського та Кінбурнського лісництв

Види рубок	Василівське лісництво		Кінбурнське лісництво	
	Площа, га, об'єм, тис.м ³	Запас ліквідної деревини	Площа, га, об'єм, тис.м ³	Запас ліквідної деревини
Освітлення	0,2 -	-	14,4 40	-
Прочищення	Не планується	-	0,7 -	-
Проріджування	28,0 430	0,32 20	2,7 40	0,03 -
Суцільні санітарні рубки	3,2 110	0,08 -	-	-
Вибіркові санітарні рубки	153,2 460	0,36 -	54,7 190	0,14 -
Очищення від захаращення	2,4 10	-	3,9	-

Територія Кінбурнського півострова складає цілісну систему природних комплексів, де мають місце природні гайки, фрагменти соснових насаджень, піщаний степ, озера та розташовані навколо них лучні ділянки. Поновлення на цих територіях штучних соснових насаджень призведе до скорочення різноманітності видів рослин і тварин, а також до зменшення естетичної та рекреаційної цінності ділянок. При проведенні лісовпорядних робіт на території Василівського та Кінбурнського лісництв виділені площі піщаних кучугур, галявин, декоративних галявин, на яких знаходяться рідкісні та зникаючі види рослин та тварин, заліснення їх за вище вказаними причинами не проектується.

Таблиця 3.2.1.4

Запроектовані щорічні обсяги з відновлення лісів на територіях
Василівського та Кінбурнського лісництв, у м³

Назви лісництв	Лісовідновлення	Лісорозведення
Василівське	22,9	14,2
Кінбурнське	18,5	Не заплановане

Завдяки щедротам природи, на цій території вже традиційно склались деякі види народних промислів, а саме: добування солі, заготівля та переробка грибів (до 2000 р.), рибний промисел (сушка, пресервний цех), виноградарство, тваринництво тощо.

На території парку відсутні будь-які підприємства народних промислів та не здійснюється продаж виробів, що вони виготовляють. Але в перспективі можливе їх відродження.

3.2.2. Особливості негативного впливу промисловості на довкілля

Територія парку розташована в гирлі Дніпровсько-Бузького лиману і її водна частина зазнає антропогенного впливу внаслідок скиду промислових стоків в річки Південний Буг та Дніпро.

Головним з факторів негативного впливу на стан акваторії НПП є скид промислових стоків до поверхневих водних об'єктів області, який здійснюється підприємствами енергетики та машинобудівної галузі. До зазначених стоків належать теплообмінні та продувальні води, які за якісним складом класифікуються як нормативно чисті без очищення. Обсяг скидів нормативно чистих стоків без очищення від згаданих водокористувачів у 2012 році дорівнював 51,98 млн. м³, що у порівнянні з відповідним об'ємом стоків, які було скинуто в 2011 році, більше на 9,02 млн. м³ або на 17,4%. Найбільший обсяг скиду нормативно чистих без очищення зворотних вод в області здійснюється ВП «Південноукраїнська АЕС», до складу якої належать Олександрівська ГЕС та Ташлицька ГАЕС. Обсяг скидів зазначеного підприємства складає 47,4% від загального об'єму скидів зворотних вод по області і дорівнює 39,76 млн. м³.

З перевищенням встановлених нормативів скиди зворотних вод здійснюються підприємствами комунальної сфери.

Очистку господарсько-побутових стоків перед скидом до поверхневих водойм в області здійснюють 8 підприємств: МКП «Миколаївводоканал», КП «Первомайський міський водоканал», ТОВ «БОС» (м. Вознесенськ), КП «Очаківводоканал» (отримано майно від БГКП «Сирена»), КП «Ольшанське» (отримано майно від ТОВ «Сталвіт»), Южноукраїнське ПВКГ та ТМ, КП «Прибузьке» (м. Нова Одеса). Комунальні очисні споруди каналізації існують переважно в обласному та районних центрах. Амортизація очисних споруд каналізації складає від 42% до 62 %.

Згідно з результатами моніторингових досліджень за станом роботи обласних очисних споруд каналізації, майже всі із зазначених об'єктів здійснюють очистку стоків до категорії – недостатньо очищені.

За даними статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) у 2012 році, як головні забруднювачі поверхневих вод в області, визначені такі комунальні підприємства: МКП «Миколаївводоканал», КП «Первомайський міський водоканал» та КП «Очаківводоканал».

Глибока антропогенна трансформація хімічного складу прибережних вод привела до практичного знищення рибогосподарського значення Дніпровсько-Бузького лиману. Наявність біогенних елементів приводить до швидкого розмноження синьо-зелених водоростей та евтрофікації водойми. Евтрофікація є головною причиною катастрофічного зниження концентрації кисню у воді, що викликає замори риби. Дніпровсько-Бузький лиман, який ще в 30-ті роки ХХ століття був одним з найбільш рибопродуктивних районів світу, зараз повністю втратив рибогосподарське значення. В сучасних умовах інтенсивність очищення стічних вод і самоочищення водних мас у річці значно нижча від інтенсивності їх забруднення, про що свідчать зниження запасів природних кормів та цінних промислових риби.

Глибоке та всебічне вивчення заплавної водойми пониззя Дніпра в 90-х роках минулого століття дозволило прийти до висновку, що однією з основних причин погіршення гідрохімічних і гідробіологічних умов у цих водоймах є зниження рівня водообміну внаслідок регулювання гідрологічного режиму Дніпра та Південного Бугу, існування гребель, забору води для господарських потреб, що веде до зниження рівня води в гирлі лиману та його засолення.

Негативно впливають на гідро біоценоз роботи з поглиблення судноплавного каналу, які проводяться Очаківським портом. Бузько-Дніпровсько-Лиманський канал іноді ще зветься Миколаївським морським підхідним каналом, починається з острова Березань і тягнеться 44 милі до порту Миколаїв. Канал складається з 13 колін; з них 6 колін проходить по Дніпровському лиману, інші – по річці Південний Буг. Ширина каналу 100 м, найменша глибина в ньому 10,4 м. Згідно до проекту канал заплановано поглибити до 15 м, що звісно негативно вплине на нерестовища лиману. Враховуючи значні обсяги робіт і продуктивність використовуваних технічних

засобів, днопоглиблювальні роботи проводять переважно у весняно-літній період.

Процес днопоглиблення включає в себе наступні технологічні операції: вилучення (розробку), транспортування і відвал ґрунту.

Основна маса ґрунтів, видобутих при днопоглибленні, за своїми фізичними і хімічними властивостями, як правило, не може бути утилізована і підлягає скиданню на підводний відвал з метою поховання (дампінгу).

Процеси днопоглиблення і дампінгу супроводжуються наявністю хмари піднятого з дна мулу.

Основними характеристиками, що змінюються в процесі днопоглиблення і дампінгу морського середовища є:

- режим каламутності – у процесі робіт в залежності від номенклатури ґрунтів воду насичує від 1 до 5% від загальної кількості розроблених (скинутих) ґрунтів (піски характеризуються 1% рівнем переходу у нависаючий стан);
- гідрохімічний режим – вплив днопоглиблення і дампінгу на гідрохімічний режим визначається хімічним складом ґрунтів;
- умови існування водних організмів – вплив днопоглиблення і дампінгу в основному обумовлено руйнуванням донних угруповань, пригніченням і загибеллю фіто- і зоопланктону, що визначають кормову базу риб, а також погіршення умов фотосинтезу; можливе вторинне забруднення водних мас, яке здатне призвести до біоаккумуляції токсинів у м'язових тканинах і органах риб і до погіршення їх поживних властивостей;
- рельєф дна ділянки виробництва робіт: вилучення ґрунтів призводить до утворення негативних та позитивних форм рельєфу, що може впливати на прилеглі ділянки берегів.

Негативний вплив днопоглиблення і дампінгу на морські екосистеми може носити постійний і тимчасовий характер.

Постійний вплив виражається в зміні морфометрії і орографії донної поверхні, якісного та гранулометричного складу донних ґрунтів, що в свою

чергу вносить зміни в гідродинамічний режим, що призводить до зміни середовища проживання гідробіонтів, порушення умов відтворення їхтїофауни, виникнення перешкод на шляхах міграції риб, ліквідації або обмеження їх кормової бази.

Тимчасовий вплив днопоглиблення проявляється безпосередньо в процесі вилучення, транспортування та відвалу ґрунтів. Створюється підвищена техногенна каламутність, яка може призвести до зміни теплопровідності, оптичних властивостей води, погіршення умов дихання гідробіонтів, механічного пошкодження їх покривів, а нерідко і до загибелі ряду видів. Як при днопоглибленні, так і при дампінгу донні біоценози не тільки руйнуються, а й відбувається їх замулення на суміжних акваторіях.

Отже, днопоглиблення і переміщення ґрунтів у район дампінгу наносить неминучий збиток біологічним ресурсам і всій екосистемі прилеглих до парку акваторій.

На території Миколаївщини пролягає два широтні (Степовий і Приморсько-степовий) та два меридіональні екокоридори (Бузький і Дніпровський). Тут щорічно пролітає 160-170 видів птахів, з яких 35 видів занесені до Червоної книги України. Близько 95 % всіх видів мігрують на висотах до 150 м, в зоні дії вітрогенераторів. Найбільш небезпечними вітряки можуть бути саме для нічних мігрантів, а також для птахів, які мігрують великими зграями: гусеподібні, кулики, голуби, горобцеподібні та інші. Є небезпека також затягування турбулентними потоками птахів-ширяльщиків: лелек, орлана-білохвоста, підорликів, канюків та інших. Потенційно небезпечним є встановлення вітрогенераторів на узбережжі моря, лиманів, схилах балок та біля великих подів. Найбільш вірогідна можливість зіткнення птахів з вітрогенераторами в момент приземлення та старту нічних мігрантів. Нічне освітлення вітрогенераторів буде приваблювати птахів аналогічно маякам. Через сприйняття птахами вітрогенераторів як перешкод, можлива зміна традиційних міграційних потоків.

На сьогодні, населення Кінбурнського півострова забезпечене

електроенергією, але з розвитком рекреаційної діяльності в межах сіл, створення готелів, потребує збільшення потужності ліній електропередач. Одним з рішень цієї проблеми є установка та використання сонячних батарей. Сонячна енергетика використовує відновлюване джерело енергії і в перспективі може стати екологічно чистою та економічно доцільною. З іншого боку, самі фотоелементи містять отруйні речовини, зокрема, свинець, кадмій, галій, миш'як тощо, а їх виробництво споживає масу інших небезпечних речовин. Крім того, вони мають обмежений термін служби, а це 30-50 років, що створить проблему з їх утилізації. Враховуючи попит на батареї, деякі компанії розвивають виробництво тонко плівкових фотоелементів, у складі яких міститься всього біля 1% кремнію, що здешевлює їх у виробництві, але й зменшує ефективність.

3.2.3. Пропозиції та шляхи розвитку промисловості, зменшення її впливу на довкілля

Закон України «Про природно-заповідний фонд України» (ст.21) регламентує, що в межах господарської зони парку проводиться господарська діяльність, спрямована на виконання покладених на парк завдань, знаходяться населені пункти, об'єкти комунального призначення парку, а також землі інших землевласників та землекористувачів, включені до складу парку, на яких господарська та інша діяльність здійснюється з додержанням вимог та обмежень, встановлених для зон антропогенних ландшафтів біосферних заповідників. Згідно ст. 18 цього ж Закону в зоні антропогенних ландшафтів забороняється мисливство. На прилеглих до парку територіях розвиток промисловості повинен відповідати принципам збалансованого розвитку.

З метою вирішення проблеми накопичення твердих побутових відходів адміністрацією парку впроваджується роздільний збір побутових відходів на рекреаційних ділянках, що полегшує його зберігання та транспортування до пунктів прийому вторинної сировини (пластик, скло) і полігонів органічних відходів.

Такі традиційні види використання території парку як випасання худоби, заготівля сіна, грибів, любительське рибальство та інші види діяльності повинні здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить встановленим режимам та вимогам охорони, відтворення та використання природних комплексів. Наприклад, збирання грибів не повинно руйнувати лісову підстилку та міцелій, підривати їх експлуатаційні запаси.

Для того, щоб зменшити вплив на довкілля постійних скидів неочищених вод, потрібно впроваджувати сучасні системи очищення стоків. Всі способи їх очищення можна розділити на деструктивні і рекупераційні. Останні передбачають вилучення цінних речовин із стічних вод для подальшої їх переробки. У деструктивних методах всі речовини, що забруднюють стоки, піддаються руйнуванню. А продукти їх руйнування видаляються з води у вигляді осаду або газів.

Діючі ВЕС (вітроелектростанції) потребують постійного моніторингу їх впливу на орнітофауну та компенсаційних заходів, направлених на збереження біоти. З метою зменшення вірогідності зіткнення птахів з вітрогенераторами рекомендується встановлювати їх на віддалі не менше кілометра від берегів моря, лиманів, осі балочних систем та великих подів.

За тривалий період досліджень процесів днопоглиблення і дампінгу науковими організаціями розроблено цілий комплекс заходів щодо зниження їх негативного впливу:

- виключення розробки та дампінгу донних відкладень без комплексного вивчення їх складу і властивостей;
- скорочення обсягів ґрунтів, складованих на підводних відвалах;
- проведення робіт з вивчення шельфу площ, на яких можливий вибір перспективних ділянок для складування ґрунтів днопоглиблення;
- виключення розробки та дампінгу в заборонені періоди;
- оптимальний вибір технічних засобів для проведення днопоглиблювальних робіт.
- послідовність поховання ґрунтів днопоглиблення в підводний відвал:

від більш забруднених до найбільш чистих.

З метою виявлення негативних змін стану природного середовища і вироблення рекомендацій з їх усунення або ослаблення необхідно постійно здійснювати моніторинг довкілля.

3.3. Сільське господарство

3.3.1. Розвиток сільського господарства в минулому, на сучасному етапі та в перспективі

Сільське господарство є наріжним каменем агропромислового сектора економіки України та її регіонів, оскільки завдяки йому формується основна частина продовольчих ресурсів держави, гарантуючи продовольчу безпеку країни, підвищення життєвого рівня населення. З огляду на важливість зазначеної проблеми основні завдання щодо організації ведення сільського господарства покладаються на конкретні території як основу сільськогосподарського виробництва. Висвітлення всіх цих питань нами проведено на прикладі Кінбурнської коси в межах Миколаївської області з урахуванням ретроспективи, сучасного стану та визначення перспектив розвитку сільського господарства.

Історичний досвід свідчить, що за часів Радянського Союзу на Кінбурні не було традиційних колгоспів і радгоспів. І тільки у 1990 році було видано Державний акт на право користування землею (серія Б № 062784), зареєстрований у Книзі записів державних актів на право користування землею № 90 виконавчим комітетом Очаківської районної ради народних депутатів площею 2165,5 га рибколгоспу «Свідомість», основний вид діяльності якого, згідно довідки № 2532 Головного управління статистики у Миколаївській області, наступний:

- ловля риби;
- промислове виробництво риби;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно з продовольчим асортиментом;

- функціонування автомобільного транспорту.

Аналіз та оцінка загальних тенденцій соціально-економічної ситуації на Кінбурні у межах Миколаївської області свідчить, що землеробство тут ґрунтується тільки на присадибних ділянках. На полях Кінбурна пшениця, жито, ячмінь та овес не висіваються, оскільки вони не забезпечують окупності витрат на їх вирощування, хоча за словами старожилів у дореволюційні і довоєнні роки ці культури тут намагались вирощувати.

Тому на території кожної садиби люди вирощують картоплю, томати, цибулю, салатний та гіркий перець, суниця, дині, кукурудзу, квасолю, редиску, буряки тощо. Основними ягідними і фруктовими деревами в садах є вишні, черешні, абрикоси, яблука, сливи, груші і смородина. Майже на кожному подвір'ї росте шовковиця. Часто у дворах обладнуються альтанки, зарослі виноградом. Трапляються горіхи волоські, малина, порічки.

Найбільш привабливою галуззю тваринництва на Кінбурні є молочне скотарство (поголів'я худоби дивись таблиця 3.3.1.1).

Таблиця 3.3.1.1

Поголів'я худоби Кінбурнського півострова за результатами обліку 2014-2015 рр.

Вид худоби	Василівка	Покровське	Покровка	Фермерське господарство
ВРХ	40	18	14	16
Коні	1	3	4	-
Свині	-	3	2	5
Кози	5	8	1	7
Вівці	6	16	-	34

Оскільки на півострові не вирощують зернових, а завезене сюди, навіть фуражне зерно є дуже дорогим, то свиней тут майже не розводять. Дуже рідко на півострові трапляються кози. Причин цьому є декілька: насамперед те, що

важко пасти (не тримаються двору, не характеризуються стадністю), спричиняючи шкоду городам і садам. І друге те, що вони дають мало товарного молока, особливо у сезон масового відпочинку і найбільшого попиту на нього.

Рідко на півострові розводять свійських качок, гусей, індиків переважно тому, що в усі часи для населення були легко доступні і в достатній кількості для споживання яйця і м'ясо диких качок, куріпок, дроф, голубів, а в останні роки фазанів та інших мисливських промислових птахів.

Щодо розведення коней, то у минулому один, а то і декілька коней утримувались у кожній садибі. Але в роки Радянської влади утримувати коней не дозволялось, тому нині у більшій частині населення втрачені уміння утримування та експлуатації цих тварин, хоча є перспективним та порівняно дешевим напрямком у галузі продуктивного тваринництва. Крім того на території Покровської сільської ради є табун здичавілих коней у кількості 29 голів.

Велика рогата худоба, зокрема корови, є справжніми годувальницями місцевого населення і відпочиваючих. Корів утримують в кожній садибі де є працездатні люди. Але рогата худоба в умовах Кінбурнського півострова не відзначається високою продуктивністю: добові прирости телят не перевищують 600-700 грамів, а молочна продуктивність – не більше 2500-3000 кілограмів. Причому молочна продуктивність коливається в межах від 1500 до 3500 тис. кг молока у залежності від врожайності і якості пасовищного корму. Наприклад, на хуторі Чумилівці вона найвища, оскільки тут найбагатші пасовища. Найнижча молочна продуктивність корів на хуторі Ковалівка, де пасовища дуже збіднені.

Відповідно до вимог нормативної документації парку, а саме «Тимчасового Порядку спеціального використання природних ресурсів на території НПП «Білобережжя Святослава» № 3 від 15.08.2013 р. випас великої рогатої худоби встановлюється за принципом регульованого випасу з розрахунку 5 га пасовищ на 1 голову. Для випасу запропоновано виділити 340,2 га, з яких 142 га ДП «Очаківське ЛМГ» та 198,2 га земель запасу Очаківської РДА. З останніх 62 га займає орхідне поле, помірний випас якого (після цвітіння

орхідей) є рекомендованим для видалення частини органічної речовини в цілях нормального функціонування екосистеми. Обмеженням стосовно випасання худоби є заборона випасу в період цвітіння орхідей на орхідному полі та випасу в період нересту риби та гніздування птахів в межах кварталу № 12.

Для забезпечення потреб скотарства об'єми сінокосіння встановлено по наявності сіножатей за матеріалами землевпорядкування і лісовпорядкування виходячи з розрахунку заготівлі сіна з одного гектару одним подвір'ям, що тримає велику рогату худобу та інших парнокопитних, та складають 38 га. Сінокосіння здійснюється працівниками Державного підприємства «Очаківське ЛМГ» та місцевими жителями з використанням тракторних косарок, ручних кіс, мотокіс, граблів, вил та інших підручних знарядь. Обмеженням стосовно сінокосіння являється заборона косіння в кварталах, на яких масово ростуть червонокнижні види рослин та суворе дотримання правил протипожежної безпеки.

У минулі роки на півострові було багато овець. Але починаючи з середини 80 років XIX століття їх поголів'я різко скоротилося. Це пов'язано з тим, що на півострові з'явилися вовки, чисельність яких постійно зростала. Вони стали поїдати не лише ягнят, але і дорослих овець. За таких умов, коли доводилось залучати пастуших собак, заготовляти сіно, розведення овець, просто стало економічно не вигідним. Власне і реалізувати продукцію овець на півострові ніде.

Серед домашніх птахів розводять, головним чином, курей, продуктивність яких не висока – не більше 160-180 яєць за рік. Розведення качок і гусей не вигідно для населення.

Основними джерелами життєзабезпечення місцевого населення на півострові є ведення присадибного господарства та рибальства. Але в умовах продовольчої кризи, яка все більше почала загострюватися, жителі Кінбурна висловили бажання реалізувати своє право на приватизацію земельних ділянок з метою ведення товарного сільгоспвиробництва. Можливість отримання цих ділянок розв'язано завдяки приватизації земель рибоколгоспу «Свідомість»

Очаківського району Миколаївської області, який припинив свою діяльність. Відповідно до розпорядження Очаківської районної державної адміністрації від 14.01.2005 р. № 15 Державним підприємством «Миколаївський науково-дослідний проектний інститут землеустрою» складено проект приватизації земель рибколгоспу «Свідомість» загальною площею 608, 8 га, урожайність яких складає 20-30 ц/га. Право на земельну частину (пай) мали 74 особи.

При проведенні польового обстеження рибколгоспу «Свідомість» виявилось, що площа земель, яка може підлягати приватизації складає 368,51га (табл. 3.3.1.2).

Таблиця 3.3.1.2

Техніко-економічні показники проекту

Показники	Площа, га
1. Сільськогосподарські угіддя, що знаходяться у підпорядкуванні рибколгоспу «Свідомість»	608,8
2. Землі, що підлягають приватизації	368,51
3. Землі, що залишаються у державній власності	240,29
З них: землі резервного фонду	91,32
Працівникам соціальної сфери	50

Крім того, землі, що підлягають приватизації, розміщені у вигляді двох компактних масивів: один – при с. Василівка площею 270,09 га, інший – при с. Покровка площею 98,42 га. Тобто, частина паїв кожного з їх власників розміщені при с. Василівка з середнім розміром паю 3,65 га, а інша частина земельних паїв – при с. Покровка з середнім розміром 1,33 га. Загальна площа паю кожного із їх власників складає 4,98 га.

3.3.2. Особливості негативного впливу сільського господарства на довкілля

У процесі роздержавлення і приватизації земель на Кінбурнській косі

було прийнято рішення про вилучення із земель резервного фонду та передачу до складу НПП «Білобережжя Святослава» 63,13 га пасовищ Покровського орхідного поля – найбільш масового на Нижньому Дніпрі місцезростання зозулинців, занесених до Червоної книги України.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», землі та інші природні ресурси, включені до складу, але не надані національним природним паркам, можуть перебувати як у власності Українського народу, так і в інших формах власності, передбачених законодавством України.

Землі, що передаються у власність громадян у межах двохкілометрової прибережної захисної смуги уздовж морів, заток і лиманів згідно ст. 90 Водного кодексу України мають певні обмеження господарської діяльності. Тут забороняється:

- 1) застосування стійких та сильнодіючих пестицидів;
- 2) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;
- 3) влаштування вигребів для накопичення господарсько-побутових стічних вод обсягом більше 1 м³ на добу;
- 4) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезараження рідких відходів.

Передаючи пасовища у власність громадян необхідно забезпечити наступний режим і порядок їх використання, насамперед, з метою захисту травостою багаторічних трав та боротьби із шкідниками і хворобами вирішальне значення має комплексне застосування агротехнічних, хімічних, фізико-механічних та організаційно-господарських заходів та правильне своєчасне їх поєднання, а саме:

- обов'язкове очищення посівного матеріалу;
- обкошування бур'янів до моменту дозрівання їх насіння;
- не допускати випасу тварин по дуже вологому ґрунту;
- підсівання різних травостоїв;

- застосування пасовищезмін;
- обов'язкове загінне випасання;
- раціональні строки і число випасань;
- перемінне сіножатно-пасовищне використання травостою;
- осіннє підкошування травостою на низькому зрізі, що дозволяє знищувати зимуючі яйця багатьох шкідливих комах-клопів, тлі, сірої плямистості тощо;
- підкошування та своєчасне збирання частини запасів пасовища на сіно створює несприятливі умови для розвитку шкідників та їх личинок, стимулює ріст рослин.

Дуже результативними є біологічні заходи, а саме використання місцевих видів рослин, ентомофагів та фітофагів.

3.3.3. Пропозиції щодо подальшого розвитку сільського господарства, зменшення його негативного впливу на довкілля

Враховуючи ту обставину, що земельні частки (паї) місцевих жителів розміщені на дернових слаборозвинених піщаних ґрунтах, на сучасних морських відкладах (шифр агропромислової групи ґрунтів 175а), бал бонітету яких складає 5 (у Миколаївській області – 40 балів), їх доцільно використовувати у складі природних пасовищ. Крім того, мешканці Кінбурна можуть використовувати 27,95 га пасовищ, що знаходяться у державній власності, розташованих у південній частині Покровської коси, що безпосередньо межують з Чорним морем та 26,01 га пасовищ, розміщених при с. Василівка. Крім того, при с. Василівка є можливість використати на корм худобі 34,52 га заболочених сіножатей, що відносяться до земель державної власності.

Для досягнення соціальної справедливості працівникам соціальної сфери на селі та іншим громадянам, що не були членами рибколгоспу при с. Василівка виділено 50,00 га землі для ведення садівництва, городництва, створення фермерських господарств тощо. Крім того, на території Покровської

сільської ради, у межах земель рибоколгоспу організовано фермерське господарство «Ларич» площею 9,0 га.

3.4. Лісове господарство

Ведення лісового господарства в межах НПП «Білобережжя Святослава» забезпечує ДП «Очаківське лісомисливське господарство», зокрема, його Кінбурнське та Василівське лісництва (Додатки 5.3, 5.5). Головним завданням підприємства на відведеній йому території є збереження лісових насаджень та їх корисних властивостей: екологічних, захисних, кліматорегулюючих, рекреаційних тощо. Лісорозведення на пісках виявилось доцільним також із лісівничих міркувань, оскільки запас стовбурної деревини 35-річних сосняків навіть в умовах сухого бору сягає 130 м³/га [13].

3.4.1. Землі лісового фонду

Загальна площа лісового фонду в межах НПП «Білобережжя Святослава» становить 9205,21 га, лісових земель – 6425,3 га, вкритих лісовою рослинністю – 3626,3 га [16, 17].

Згідно Порядку поділу лісів на категорії, відповідно до встановленого в них режиму ведення лісового господарства і лісокористування, а також відповідно до протоколу 1-ої лісовпорядної наради на наступний ревізійний період усі насадження в межах Кінбурнської коси відносяться до лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, а саме: ліси природоохоронного призначення з особливим режимом користування на рівнині [15].

3.4.1.1. Розподіл земель лісового фонду

Лісові насадження в межах НПП «Білобережжя Святослава» переважно штучного походження і представлені в основному сосною кримською та звичайною.

Площа земель лісогосподарського призначення поділяється на лісові та нелісові землі. Лісові землі поділяються на вкриті та не вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки. До не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок належать: незімкнуті лісові культури, лісові розсадники, плантації, рідколісся, згарища, загиблі насадження, зруби, галявини, біогалявини, лісові шляхи, кварталні просіки, протипожежні розриви та коридори та ін. До нелісових земель відносяться: рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження, озера, болота, садиби, споруди, траси, піски та ін.

Розподіл лісових земель згідно зонування у межах НПП за їх категоріями наведений в таблиці 3.4.1.1.1. Землі, вкриті лісовою рослинністю, складають 3626,3 га або 56 % усіх лісових земель, з них – 3517,5 га або 55% становлять лісові культури. Незімкнуті лісові культури переважно зосереджені в господарській зоні та зоні регульованої рекреації і відповідно становлять 334,9 та 383 га.

Розподіл лісових земель у межах земель, наданих адміністрації НПП у постійне користування, за їх категоріями наведений в таблиці 3.4.1.1.2. Лісові землі зосереджені в межах двох функціональних зон – заповідної та зони регульованої рекреації.

Розподіл лісових земель у межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу, наведені в таблиці 3.4.1.1.3. Частка вкритих лісовою рослинністю земель становить 2794,6 га або 58% від усіх лісових земель.

Розподіл лісів та інших лісовкритих площ серед землекористувачів і землевласників наведений в таблиці 3.4.1.1.4. Згідно таблиці площа лісових земель, наданих НПП у постійне користування, становить 1631,6 га або 25% від усіх лісових земель в межах НПП. У користуванні ДП «Очаківське ЛМГ» знаходяться повністю землі господарської зони, зони стаціонарної рекреації, 70 % зони регульованої рекреації та 16 % заповідної зони.

Таблиця 3.4.1.1.1

Розподіл лісових земель у межах НПП «Білобережжя Святослава» за їх категоріями

Категорія лісових земель	Заповідна зона		Зона регульованої рекреації		Зона стаціонарної рекреації		Господарська зона		Усього	
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%
Вкриті лісовою рослинністю – усього	245,8	37	2051,5	58	3,0	100	1326	61	3626,3	56
у т. ч. - лісові культури	243,0	36,6	1951,5	55	3,0	100	1320	60	3517,5	55
Незімкнуті лісові культури	10,0	1	383	11	–	–	334,9	15	727,9	11
Лісові розсадники, плантації	–	–	6,6	–	–	–	10,1	–	16,7	1
Не вкриті лісовою рослинністю – усього	418,0	63	1513,9	42	–	–	866,7	39	2799	44
у т. ч. – рідколісся	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
- згарища	–	–	0,3	–	–	–	–	–	0,3	–
- зруби	19,0	3	9,5	–	–	–	6,2	–	34,7	1
- галявини	377,0	57	941,9	26	–	–	366	17	1684,7	26
Лісові шляхи, просіки тощо	12,0	2	178	5	–	–	149,7	7	334,7	5
Разом лісових земель	663,8	100	3565,8	100	3,0	100	2192,7	100	6425,3	100

Таблиця 3.4.1.1.2

Розподіл лісових земель у межах земель, наданих адміністрації НПП «Білобережжя Святослава»
у постійне користування

Категорія лісових земель	Заповідна зона		Зона регульованої рекреації		Зона стаціонарної рекреації		Господарська зона		Разом у межах НПП	
	Га	%	га	%	га	%	га	%	га	%
Вкриті лісовою рослинністю – усього	242,7	44	589	55	–	–	–	–	831,7	51
у т. ч. - лісові культури	240	43	572	53	–	–	–	–	812	50
Незімкнуті лісові культури	1	–	97,7	9	–	–	–	–	98,7	6
Лісові розсадники, плантації	–	–	0,9	–	–	–	–	–	0,9	–
Не вкриті лісовою рослинністю – усього	312,1	56	487,8	45	–	–	–	–	799,9	49
у т. ч. – рідколісся	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
- згарища	–	–	0,3	–	–	–	–	–	0,3	–
- зруби	19	3	9,5	1	–	–	–	–	28,5	2
- галявини	281,5	51	327,8	30	–	–	–	–	608,5	37
Лісові шляхи, просіки тощо	10,6	2	52,4	5	–	–	–	–	63	4
Разом лісових земель	554,8	100	1076,8	100	–	100	–	100	1631,6	100

Таблиця 3.4.1.1.3

Розподіл лісових земель у межах земель,
що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу

Категорія лісових земель	Заповідна зона		Зона регульованої рекреації		Зона стаціонарної рекреації		Господарська зона		Разом у межах НПП	
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%
Вкриті лісовою рослинністю – усього	3,1	3	1462,5	59	3,0	100	1326	61	2794,6	58
у т. ч. - лісові культури	3	2,7	1379,5	56	3,0	100	1320	60	2705,5	56
Незімкнуті лісові культури	9	8	285,3	12	–	–	334,9	15	629,2	13
Лісові розсадники, плантації	–	–	5,7	–	–	–	10,1	–	15,8	1
Не вкриті лісовою рослинністю – усього	105,9	97	1026,5	41	–	–	866,7	39	1999,1	42
у т. ч. – рідколісся	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
- згарища	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
- зруби	–	–	–	–	–	–	–	–	6,2	–
- галявини	95,5	88	614,9	24	–	–	365,8	17	1076,2	22
Лісові шляхи, просіки тощо	1,4	1	120,6	5	–	–	149,7	7	271,7	6
Разом лісових земель	109,0	100	2489	100	3,0	100	2192,7	100	4793,7	100

**Розподіл лісів та інших лісовкритих площ серед
землекористувачів і землевласників**

Землекористувачі та землевласники	Заповідна зона		Зона регульованої рекреації		Зона стаціонарної рекреації		Господарська зона		Разом у межах НПП	
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%
Адміністративний район <i>Очаківський</i>										
НПП «Білобережжя Святослава»	554,8	84	1076,8	30	–	–	–	–	1631,6	25
ДП «Очаківське ЛМГ»	109,0	16	2479,6	70	12,4	100	2192,7	100	4793,7	75
Всього в межах НПП	663,8	100	3556,4	100	12,4	100	2192,7	100	6425,3	100

3.4.1.2. Характеристика земель лісового фонду, їх динаміки

Дані щодо розподілу класів віку за віковими групами у розрізі функціональних зон наводяться у таблиці 3.4.1.2.1. Найбільшу площу в заповідній зоні та в зоні регульованої рекреації займають молодняки сосни кримської другого класу віку, відповідно – 211,4 та 1175,4 га. У господарській зоні найбільшу площу займають середньовікові насадження сосни звичайної, які становлять 479,9 га.

Розподіл вкритих лісовою рослинністю земель за класами бонітету представлений в таблиці 3.4.1.2.2. Найбільшу площу в усіх функціональних зонах займає сосна кримська та звичайна з четвертим класом бонітету.

Таблиця 3.4.1.2.1

**Вік природної стиглості та розподіл класів віку за віковими групами
в розрізі функціональних зон НПП «Білобережжя Святослава»**

Заповідна зона

Переважаюча порода	Вік стиглості	Тривалість класів віку	Вікові групи					
			Класи віку					
			Молодняки вікової групи		Середньо-вікові	Пристигаючі	Стигли	Перестійні
			першої	другої				
Сосна кр.	81-90	10	–	202,1	14,8	–	–	–

Сосна зв.	81-90	10	–	9,3	17,4	–	–	–
Акація б.	71-80	10	1	–	–	–	–	–
Вільха ч.	51-60	10	–	–	–	0,1	–	–
Береза	51-60	10	–	0,1	0,7	–	–	–
Осика	41-50	10	–	0,3	–	–	–	–
ВСЬОГО:			1	211,8	32,9	0,1	–	–

Зона регульованої рекреації

Переважаюча порода	Вік стиглості	Тривалість класів віку	Вікові групи					
			Класи віку					Перестійні
			Молодняки вікової групи		Середньо-вікові	Пристигаючі	Стигли	
першої	другої							
Сосна кр.	81-90	10	74	1175,4	167,9	–	–	–
Сосна зв.	81-90	10	13,5	8,1	512,1	–	–	–
Акація б.	71-80	10	1,6	7,6	0,4	–	–	–
Дуб зв.	51-60	10	–	–	–	–	1,8	4,3
Береза	51-60	10	–	–	0,8	1,4	–	–
Вільха ч.	51-60	10	1,2	–	8,4	10,3	17	–
Осика	41-50	10	–	0,6	–	1,9	0,7	–
Маслина та ін.	41-50	10	–	37,9	4,1	–	–	–
ВСЬОГО:			90,3	1229,6	693,7	13,6	19,5	4,3

Зона стаціонарної рекреації

Переважаюча порода	Вік стиглості	Тривалість класів віку	Вікові групи					
			Класи віку					Перестійні
			Молодняки вікової групи		Середньо-вікові	Пристигаючі	Стигли	
першої	другої							
Сосна кр.	81-90	10	–	3,5	–	–	–	–
ВСЬОГО:			–	3,5	–	–	–	–

Господарська зона

Переважаюча порода	Вік стиглості	Тривалість класів віку	Вікові групи					
			Класи віку					Перестійні
			Молодняки вікової групи		Середньо-вікові	Пристигаючі	Стигли	
першої	другої							
Сосна кр.	81-	10	228,1	421,5	163	–	–	–

	90								
Сосна зв.	81-90	10	9,3	20,6	479,9	–	–	–	–
Акація б.	71-80	10	0,3	–	–	–	–	–	–
Вільха ч.	51-60	10	–	–	0,1	–	0,1	–	–
Тополя ч. та ін.	41-50	10	–	2,6	–	0,5	–	–	–
ВСЬОГО:			237,7	444,7	643	0,5	0,1	–	–

Таблиця 3.4.1.2.2

Розподіл вкритих лісом земель за класами бонітету
в розрізі функціональних зон

Заповідна зона

Переважаюча порода	Класи бонітету, га									Усього
	1б	1а	1	2	3	4	5	5а	5б	
Сосна звичайна	–	–	–	–	2,1	22,3	1,9	0,4	–	26,7
Сосна кримська	–	–	–	–	54,7	133,8	22,2	6,3	–	217
Інші породи	–	–	–	0,2	1	0,7	0,2	–	–	2,1
Усього	–	–	–	0,2	57,8	156,8	24,3	6,7	–	245,8

Зона регульованої рекреації

Переважаюча порода	Класи бонітету									Усього
	1б	1а	1	2	3	4	5	5а	5б	
Сосна звичайна	–	–	–	8,2	92,2	304,2	122,7	6,4	–	533,7
Сосна кримська	–	–	–	24,1	215,1	805,9	364,8	7,3	–	1417,3
Інші породи	–	–	–	1,9	10,5	27,6	50,4	9,4	0,3	100
Усього	–	–	–	34,2	317,8	1132,1	537,9	23,1	0,3	2051

Зона стаціонарної рекреації

Переважаюча порода	Класи бонітету									Усього
	1б	1а	1	2	3	4	5	5а	5б	
Сосна звичайна	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Сосна кримська	–	–	–	–	–	3,5	–	–	–	3,5
Інші породи	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Усього	–	–	–	–	–	3,5	–	–	–	3,5

Господарська зона

Переважаюча порода	Класи бонітету									Усього
	1б	1а	1	2	3	4	5	5а	5б	
Сосна звичайна	–	–	–	16,8	107,2	251	124,7	10,1	–	509,8
Сосна кримська	–	–	–	84,4	253,4	297,5	160,6	16,7	–	812,6
Інші породи	–	–	–	0,3	0,3	2,7	–	0,3	–	3,6
Усього	–	–	–	101,5	360,9	551,2	285,3	27,1	–	1326

У межах НПП «Білобережжя Святослава» площі із загиблими лісовими культурами відсутні [15-17].

Дані щодо не вкритих лісовою рослинністю земель, де передбачається поновлення лісів, наведені в таблиці 3.4.1.2.3. Згідно даних лісовпорядкування природне поновлення в межах території НПП відсутнє [15]. Поновлення лісу можливе лише штучним шляхом на загиблих насадженнях (згарищах) площею 0,3 га та на зрубках загальною площею 34,7 га.

Таблиця 3.4.1.2.3

Дані, щодо не вкритих лісовою рослинністю земель,
де передбачається поновлення лісів

Заповідна зона

Показник	Рідколісся	Згарища	Зруби	Галявини	Усього
Усього земель, у тому числі:	–	–	19	11,4	30,4
1. Землі, на яких забезпечено природне поновлення лісу	–	–	–	–	–
2. Може бути забезпечено лісовідновлення шляхом сприяння природному поновленню	–	–	–	–	–
3. Може бути забезпечено лісовідновлення тільки штучним шляхом, з них:	–	–	19	11,4	30,4
3.1. Лісокультурний фонд	–	–	19	11,4	30,4
3.2. Землі, недоступні для господарськ. впливу	–	–	–	–	–
4. Землі, які підлягають освоєнню і переводу в інші категорії земель.	–	–	–	–	–

Зона регульованої рекреації

Показник	Рідколісся	Згарища	Зруби	Галявини	Усього
Усього земель, у тому числі:	–	0,3	9,5	2,8	12,6
1. Землі, на яких забезпечено природне поновлення лісу	–	–	–	–	–
2. Може бути забезпечено лісовідновлення шляхом сприяння природному поновленню	–	–	–	–	–
3. Може бути забезпечено лісовідновлення тільки штучним шляхом, з них:	–	0,3	9,5	2,8	12,6
3.1. Лісокультурний фонд	–	–	–	–	–
3.2. Землі, недоступні для господарськ. впливу	–	–	–	–	–
4. Землі, які підлягають освоєнню і переводу в інші категорії земель.	–	–	–	–	–

Зона стаціонарної рекреації

Показник	Рідколісся	Згарища	Зруби	Галявини	Усього
Усього земель, у тому числі:	–	–	–	–	–
1. Землі, на яких забезпечено природне поновлення лісу	–	–	–	–	–
2. Може бути забезпечено лісовідновлення шляхом сприяння природному поновленню	–	–	–	–	–
3. Може бути забезпечено лісовідновлення тільки штучним шляхом, з них:	–	–	–	–	–
3.1. Лісокультурний фонд	–	–	–	–	–
3.2. Землі, недоступні для господарськ. впливу	–	–	–	–	–
4. Землі, які підлягають освоєнню і переводу в інші категорії земель.	–	–	–	–	–

Господарська зона

Показник	Рідколісся	Згарища	Зруби	Галявини	Усього
Усього земель, у тому числі:	–	–	6,2	–	6,2
1. Землі, на яких забезпечено природне поновлення лісу	–	–	–	–	–
2. Може бути забезпечено лісовідновлення шляхом сприяння природному поновленню	–	–	–	–	–
3. Може бути забезпечено лісовідновлення тільки штучним шляхом, з них:	–	–	6,2	–	6,2
3.1. Лісокультурний фонд	–	–	6,2	–	6,2
3.2. Землі, недоступні для господарськ. впливу	–	–	–	–	–
4. Землі, які підлягають освоєнню і переводу в інші категорії земель.	–	–	–	–	–

3.4.1.3. Аналіз лісогосподарської діяльності у попередні роки та її сучасних тенденцій

За минулий ревізійний період лісові ділянки в практичній діяльності використовувались достатньо ефективно. Зменшилась питома вага зрубів та згарищ (з 9,5 до 0,3 %), на яких створено лісові культури [15-17]. Площа вкритих лісових ділянок збільшилась на 469,2 га або 10,9 %, а загальний запас деревини на 57,2 тис.м³ або 26,1 %.

Зросла питома вага сосни кримської на 8,5 %. Відбулись зміни у віковій структурі насаджень. У зв'язку з цим низькоповнотні лісові культури сосни

кримської та звичайної з повнотою 0,3-0,4 займають на території НПП 530,1 га, а низькобонітетні (5 і нижче класів бонітету) – 904,7 га.

Не зважаючи на впроваджені лісгосподарські заходи, санітарний стан хвойних насаджень за останні роки значно погіршився. Це пов'язано із збільшенням видового різноманіття та зростанням активності небезпечних соснових шкідників, несприятливими кліматичними, едафічними та гідрологічними факторами.

Зменшились площі сіножатей за рахунок їх переведення в категорію боліт та пісків.

3.4.2. Проект використання та відновлення лісів

Обсяги користування лісом і всі види лісгосподарських заходів на території НПП передбачено Проектом організації та розвитку лісового господарства ДП «Очаківське лісомисливське господарство» 2013 року [15-17]. За оцінками фахівців, вони не матимуть негативного впливу на навколишнє природне середовище, забезпечать раціональне використання лісових ресурсів, підвищення продуктивності і якісний склад лісів, посилення їхніх захисних функцій.

Рубки головного користування в межах території НПП відсутні, проводяться лише рубки формування та оздоровлення лісів: рубки догляду, санітарні, інші рубки, не пов'язані з веденням лісового господарства.

Термін проведення рубок догляду встановлений на 10 років для всіх насаджень, які потребують проведення даних рубок, для суцільно-санітарних – 2 роки, для вибіркових санітарних – 4 роки, для інших рубок – 1 рік, згідно діючих нормативів та настанов лісового господарства України.

Щорічний запас рубок догляду становить 516 м³, для суцільно-санітарних – 110 м³, для вибіркових санітарних – 361 м³, для інших рубок – по факту запасів деревини, що вирубується.

У зв'язку зі створенням НПП, лісовпорядна партія не проектувала до заліснення площі біогалявин, ландшафтних та декоративних галявин [15-17].

Деякі площі невикритих лісовою рослинністю лісових ділянок (зруби – всього 34,7 га, згарища – від 0,3 га) протягом наступного ревізійного періоду потребують лісовідновлення. Тут, як і на площі 14,2 га галявин, запроєктовано відновлення та розведення сосни кримської, що зарекомендувала себе як стійка до екстремальних умов навколишнього середовища, хвороб та шкідників лісу порода. Детальна інформація щодо розміщення зазначених ділянок у розрізі функціональних зон парку наведена в таблиці 3.4.2.3.1.

За умов виконання запроєктованих заходів на кінець ревізійного періоду в межах парку не залишиться площ придатних для лісовідновлення.

3.4.2.1. Основні види рубок, їх загальні та щорічні обсяги

Ліси ДП «Очаківське ЛМГ» в межах НПП «Білобережжя Святослава» не мають промислового значення, а виконують екологічні, природоохоронні, санітарні, рекреаційні та захисні функції.

На виконання вимог Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 16 травня 2007 року № 733, на підставі клопотань Миколаївського обласного управління лісового та мисливського господарства і Українського державного лісовпорядного виробничого об'єднання (ВО «Укрдержліспроект»), погоджених з Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища в Миколаївській області та згідно із наказом Державного агентства лісових ресурсів України від 17.05.2011 року № 125 ліси ДП «Очаківське ЛМГ» в межах НПП віднесені до категорій – ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення. Територія лісового фонду даної категорії виключена із розрахунку рубок головного користування. Тому рубки головного користування в міжобліковому періоді для даної території не проектуються, а проводяться лише рубки формування та оздоровлення лісів, також, при потребі, проводяться інші рубки, не пов'язані з веденням лісового господарства (наприклад, розрубка ліній електромереж).

Рубки догляду за лісом – найважливіший лісогосподарський захід, спрямований на формування стійких насаджень, збереження і посилення їх корисних функцій. Вони здійснюються шляхом видалення з насадження небажаних дерев. Основними загальними цілями рубок догляду є підвищення якості і стійкості насаджень, збереження і посилення їх захисних, санітарно-гігієнічних та інших корисних властивостей.

При проведенні рубок догляду на землях лісового фонду в межах НПП необхідно керуватися рекомендаціями з проведення цих рубок, розроблених УкрНДЦЛГА (Харків) та Настанови з ведення господарства в Нижньодніпровських лісах [13].

Згідно зазначених рекомендації у чистих насадженнях сосни доцільно застосовувати переважно селективний спосіб рубок догляду, при якому, в першу чергу, слід вирубати дерева, які заважають росту та формуванню крон кращих дерев: сухостійні, відсталі в рості, ослаблені, пошкоджені, багатoverшинні тощо. У культурах слід залишати кращі, рівномірно розташовані на ділянці дерева, які мають прямі стовбури, без сучків, з добре розвинутими кронами.

Доцільність, час та інтенсивність проведення рубок догляду визначається густотою та повнотою насадження, залежно від типів лісорослинних умов. У насадженнях до 20 років необхідно провести одну рубку догляду – освітлення або прочищення. Рубки проріджування у насадженнях сосни звичайної та кримської доцільно проводити один раз зі слабкою та помірною інтенсивністю.

Основні обсяги запроєктованих рубок догляду в розрізі функціональних зон наведені у таблиці 3.4.2.1.1. У заповідній зоні та зоні стаціонарної рекреації рубки не проектуються. У зоні регульованої рекреації запроєктовано такі рубки догляду: освітлення на площі 20,8 га та прорідження – 229,6 га. У господарській зоні: освітлення на площі 125,5 га, прочистка – 6,5 га та прорідження – 45,5 га. Ревізійний період виконання даних обсягів рубок становить 10 років.

Обсяги рубок догляду на землях, наданих НПП «Білобережжя Святослава» у постійне користування, відображені в таблиці 3.4.2.1.2.

Таблиця 3.4.2.1.1

Основні обсяги запроєктованих рубок догляду в розрізі функціональних зон

Заповідна зона

Показник	Одиниця виміру	Види рубок догляду				Усього
		освітлення	прочистки	прорідження	прохідна рубка	
1	2	3	4	5	6	7
1. Площа насаджень і незімкн. культур	га	10	1	211,8	33	255,8
1.1 У віці рубок догляду	га	–	1	211,8	33	245,8
1.2 Мають потребу в рубках догляду	га	–	–	29	–	29
1.3 Запроєктовано	га	–	–	–	–	–
з них догляд за:		–	–	–	–	–
складом насаджень просторовим розміщенням дерев	га	–	–	–	–	–
декоративними якостями насаджень	га	–	–	–	–	–
2. Ревізійний період	років	10	10	10	10	–
3. Щорічний розмір рубок догляду						
площа	га	–	–	–	–	–
загальний запас, що підлягає вирубці	тис. кбм	–	–	–	–	–
у т. ч.: ліквідної	тис. кбм	–	–	–	–	–
ділової деревини	тис. кбм	–	–	–	–	–
деревина, що підлягає вирубці з 1 га	кбм	–	–	–	–	–

Зона регульованої рекреації

Показник	Одиниця виміру	Види рубок догляду				Усього
		освітлення	прочистки	прорідження	прохідна рубка	
1	2	3	4	5	6	7
1. Площа насаджень і незімкн. культур	га	460,8	50,9	1201,2	721,1	2434
1.1 У віці рубок догляду	га	77,8	50,9	1201,2	721,1	2051
1.2 Мають потребу в рубках догляду	га	20,8	–	229,6	42,8	293,2
1.3 Запроєктовано	га	20,8	–	229,6	–	250,4
з них догляд за:		20,8	–	–	–	20,8
складом насаджень просторовим розміщенням дерев	га	–	–	–	–	–
декоративними якостями насаджень	га	–	–	229,6	–	229,6
2. Ревізійний період	років	10	10	10	10	
3. Щорічний розмір рубок догляду						
площа	га	2,1	–	23	–	25,1
загальний запас, що підлягає вирубці	тис. кбм	0,006	–	0,352	–	0,358
у т. ч.: ліквідної	тис. кбм	–	–	0,262	–	0,262

ділової деревини	тис. кбм	–	–	0,015	–	0,015
деревина, що підлягає вирубці з 1 га	кбм	3	–	15	–	–

Зона стаціонарної рекреації

Показник	Одиниця виміру	Види рубок догляду				Усього
		освітлення	прочистки	прорідження	прохідна рубка	
1	2	3	4	5	6	7
1. Площа насаджень і незімкн. культур	га	–	–	3,5	–	3,5
1.1 У віці рубок догляду	га	–	–	3,5	–	3,5
1.2 Мають потребу в рубках догляду	га	–	–	–	–	–
1.3 Запроектовано	га	–	–	–	–	–
з них догляд за:						
складом насаджень	га	–	–	–	–	–
просторовим розміщенням дерев	га	–	–	–	–	–
декоративними якостями насаджень	га	–	–	–	–	–
2. Ревізійний період	років	10	10	10	10	–
3. Щорічний розмір рубок догляду						
площа	га	–	–	–	–	–
заг. запас, що підлягає вирубці	тис. кбм	–	–	–	–	–
у т. ч.: ліквідної	тис. кбм	–	–	–	–	–
ділової деревини	тис. кбм	–	–	–	–	–
деревина, що підлягає вирубці з 1 га	кбм	–	–	–	–	–

Господарська зона

Показник	Одиниця виміру	Види рубок догляду				Усього
		освітлення	прочистки	прорідження	прохідна рубка	
1	2	3	4	5	6	7
1. Площа насаджень і незімкн. культур	га	514,2	61,8	441,9	643	1660,9
1.1 У віці рубок догляду	га	179,3	61,8	441,9	643	1326
1.2 Мають потребу в рубках догляду	га	125,5	6,5	77,3	45,5	254,8
1.3 Запроектовано	га	125,5	6,5	77,3	–	209,3
з них догляд за:						
складом насаджень	га	125,5	–	–	–	125,5
просторовим розміщенням дерев	га	–	6,5	–	–	6,5
декоративними якостями насаджень	га	–	–	77,3	–	77,3
2. Ревізійний період	років	10	10	10	10	
3. Щорічний розмір рубок догляду						
площа	га	12,5	0,7	7,7	–	20,9
загальний запас, що підлягає вирубці	тис. кбм	0,034	0,004	0,12	–	0,158
у т. ч.: ліквідної	тис. кбм	–	–	0,09	–	0,09

ділової деревини	тис. кбм	–	–	0,005	–	0,005
деревина, що підлягає вирубці з 1 га	кбм	3	5	15	–	23

Таблиця 3.4.2.1.2

Основні обсяги запроєктованих рубок догляду в розрізі функціональних зон на землях, наданих НПП у постійне користування

Заповідна зона

Показник	Одиниця виміру	Види рубок догляду				Усього
		освітлення	прочистки	прорідження	прохідна рубка	
1	2	3	4	5	6	7
1. Площа насаджень і незімкн. культур	га	1	1	208	31	241
1.1 У віці рубок догляду	га	–	1	208	31	240
1.2 Мають потребу в рубках догляду	га	–	–	29	–	29
1.3 Запроєктовано	га	–	–	–	–	–
з них догляд за:						
складом насаджень	га	–	–	–	–	–
просторовим розміщенням дерев	га	–	–	–	–	–
декоративними якостями насаджень	га	–	–	–	–	–
2. Ревізійний період	років	10	10	10	10	–
3. Щорічний розмір рубок догляду						
площа	га	–	–	–	–	–
загальний запас, що підлягає вирубці	тис. кбм	–	–	–	–	–
у т. ч.: ліквідної	тис. кбм	–	–	–	–	–
ділової деревини	тис. кбм	–	–	–	–	–
деревина, що підлягає вирубці з 1 га	кбм	–	–	–	–	–

Зона регульованої рекреації

Показник	Одиниця виміру	Види рубок догляду				Усього
		освітлення	прочистки	прорідження	прохідна рубка	
1	2	3	4	5	6	7
1. Площа насаджень і незімкн. культур	га	97,7	6	452	114	669,7
1.1 У віці рубок догляду	га	–	6	452	114	572
1.2 Мають потребу в рубках догляду	га	–	–	107	–	107
1.3 Запроєктовано	га	–	–	–	–	–
з них догляд за:						
складом насаджень	га	–	–	–	–	–
просторовим розміщенням дерев	га	–	–	–	–	–
декоративними якостями насаджень	га	–	–	–	–	–
2. Ревізійний період	років	10	10	10	10	–

3. Щорічний розмір рубок догляду						
площа	га	–	–	–	–	–
загальний запас, що підлягає вирубці	тис. кбм	–	–	–	–	–
у т. ч.: ліквідної	тис. кбм	–	–	–	–	–
ділової деревини	тис. кбм	–	–	–	–	–
деревина, що підлягає вирубці з 1 га	кбм	–	–	–	–	–

Територія, надана в постійне користування НПП, зосереджена в межах двох зон: заповідної та зони регульованої рекреації. Рубки в межах природно-заповідних установ регламентуються згідно Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 6 квітня 2015 р. № 114 «Про додаткові заходи щодо збереження біорізноманіття територій та об'єктів природно-заповідного фонду». Враховуючи зміст обох документів рубки формування та оздоровлення лісів в заповідній зоні не проектуються взагалі, в іншій зоні – можуть проектуватися за умови, що їх виконання не призведе до негативних змін стану навколишніх природних комплексів. У межах території НПП, в зоні регульованої рекреації, враховуючи вікові та таксаційні особливості насаджень, проектувати рубки догляду не має потреби.

Розподіл насаджень по повнотах у віці рубок догляду (чисельник) і намічених для їх проведення, виходячи з лісівничих та рекреаційних вимог (знаменник), відображені в таблиці 3.4.2.1.3. Всі деревостани, де запроектовані рубки догляду, в межах НПП, мають повноту 0,8 і вище [15-17] та зосереджені в межах двох зон: господарській та зоні регульованої рекреації.

Таблиця 3.4.2.1.3

Розподіл насаджень по повнотах у віці рубок догляду (чисельник) і намічених для їх проведення, виходячи з лісівничих та рекреаційних вимог (знаменник), га

Заповідна зона

Вид рубки догляду	Повнота насаджень					Всього
	0.3-0.5	0.6	0.7	0.8	0.9-1.0	
Всього	<u>84,6</u> -	<u>71</u> -	<u>61</u> -	<u>9</u> -	<u>20,2</u> -	<u>255,8</u> -
Прочистки	<u>1</u> -	-	-	-	-	<u>1</u> -
Прорідження	<u>75,6</u> -	<u>63</u> -	<u>44</u> -	<u>9</u> -	<u>20,2</u> -	<u>211,8</u> -
Прохідна рубка	<u>8</u> -	<u>8</u> -	<u>17</u> -	-	-	<u>33</u> -
Разом	<u>84,6</u> -	<u>71</u> -	<u>61</u> -	<u>9</u> -	<u>20,2</u> -	<u>245,8</u> -
Крім того, освітлення в незімкнених культурах	-	-	-	-	-	<u>10</u> -

Зона регульованої рекреації

Вид рубки догляду	Повнота насаджень					Всього
	0.3-0.5	0.6	0.7	0.8	0.9-1.0	
Всього	<u>652</u> -	<u>505,1</u> -	<u>598,1</u> -	<u>260,3</u> 214,9	<u>35,5</u> 35,5	<u>2434</u> 250,4
Освітлення	<u>8,3</u> -	<u>38,8</u> -	<u>9,9</u> -	<u>20,8</u> 20,8	-	<u>77,8</u> 20,8
Прочистки	<u>45,9</u> -	<u>1,3</u> -	<u>1,2</u> -	<u>2,5</u> -	-	<u>50,9</u> -
Прорідження	<u>435,6</u> -	<u>148</u> -	<u>388</u> -	<u>194,1</u> 194,1	<u>35,5</u> 35,5	<u>1201,2</u> 229,6
Прохідна рубка	<u>162,1</u> -	<u>317</u> -	<u>199</u> -	<u>43</u> -	-	<u>721,1</u> -
Разом	<u>652</u> -	<u>505,1</u> -	<u>598,1</u> -	<u>260,3</u> 214,9	<u>35,5</u> 35,5	<u>2051</u> 250,4
Крім того, освітлення в незімкнених культурах	-	-	-	-	-	<u>383</u> -

Зона стаціонарної рекреації

Вид рубки догляду	Повнота насаджень					Всього
	0.3-0.5	0.6	0.7	0.8	0.9-1.0	

Прорідження	<u>3,5</u> -	-	-	-	-	<u>3,5</u> -
Разом	<u>3,5</u> -	-	-	-	-	<u>3,5</u> -

Господарська зона

Вид рубки догляду	Повнота насаджень					Всього
	0.3-0.5	0.6	0.7	0.8	0.9-1.0	
Всього	<u>179,3</u> -	<u>61,8</u> -	<u>441,9</u> -	<u>643</u> 209,3	<u>-</u> -	<u>1660,9</u> 209,3
Освітлення	<u>1,5</u> -	<u>27,4</u> -	<u>24,9</u> -	<u>125,5</u> 125,5	<u>-</u> -	<u>179,3</u> 125,5
Прочистки	<u>3,4</u> -	<u>16,2</u> -	<u>35,7</u> -	<u>6,5</u> 6,5	<u>-</u> -	<u>61,8</u> 6,5
Прорідження	<u>128,2</u> -	<u>55,6</u> -	<u>180,8</u> -	<u>77,3</u> 77,3	<u>-</u> -	<u>441,9</u> 77,3
Прохідна рубка	<u>143</u> -	<u>243</u> -	<u>211,5</u> -	<u>45,5</u> -	<u>-</u> -	<u>643</u> -
Разом	<u>179,3</u> -	<u>61,8</u> -	<u>441,9</u> -	<u>643</u> 209,3	<u>-</u> -	<u>1326</u> 209,3
Крім того, освітлення в незімкнених культурах	-	-	-	-	-	<u>334,9</u> -

Санітарні рубки спрямовані на оздоровлення та посилення біологічної стійкості лісів, запобігання їх захворювання і пошкодження. Вони регламентуються Санітарними правилами в лісах України.

Санітарні рубки призначаються на підставі матеріалів лісовпорядкування, санітарного або лісопатологічного обстеження та обов'язково за погодженням з територіальними органами Мінприроди України.

Насадження під санітарні рубки відводяться у рік здійснення цих рубок не пізніше ніж за три місяці (в період з 3 квітня по жовтень – не більше одного місяця) до початку проведення, у насадженнях пошкоджених пожежею – не пізніше ніж через місяць після завершення її гасіння.

Під час проведення вибіркової санітарної рубки вилучаються сухостійні, всихаючі, дуже ослаблені дерева внаслідок пошкодження шкідниками і хворобами.

Якщо вибіркова санітарна рубка може призвести до зменшення повноти деревостанів нижче встановлених меж, призначається суцільна санітарна рубка.

Насадження, що потребують суцільної санітарної рубки, попередньо обстежуються спеціальною комісією. Комісія визначає в натурі доцільність призначення суцільної санітарної рубки, про що складається відповідний акт.

Запроектвані обсяги вибіркового санітарних рубок та очистки лісу від захаращеності наведені в таблиці 3.4.2.1.4.

Основні обсяги вибіркового санітарних рубок зосереджені в зонах: регульованої рекреації та господарській, відповідно 394 та 437,3 га. Термін виконання лісгосподарських заходів розрахований на 4 роки [15-17]. Щорічна розрахункова лісосіка в зоні регульованої рекреації становить 98,5 га, в господарській зоні – 109,3 га, із загальним запасом деревини відповідно 0,69 та 0,76 тис.м³. У заповідній зоні санітарні та інші рубки, як зазначалося раніше, не проектується. Очистка лісу від захаращеності запланована лише в господарській зоні на площі 6,3 га із загальним запасом деревини 20 м³, що вибирається.

Таблиця 3.4.2.1.4

Запроектвані обсяги
вибіркового санітарних рубок та очистки лісу від захаращеності

Заповідна зона

Показник	Одиниця виміру	Вибіркові санітарні рубки	Очистка лісу від захаращеності
1	2	3	4
1. Виявлений фонд:			
площа	га	26	–
загальний запас	тис.кбм	0,18	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	0,14	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
2. Намічено у рубку:			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
3. Строк вирубки (очистки)			
	років	–	–
4. Щорічний розмір			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–

Зона регульованої рекреації

Показник	Одиниця виміру	Вибіркові санітарні рубки	Очистка лісу від захаращеності
1. Виявлений фонд:			
площа	га	394	–
загальний запас	тис.кбм	2,7	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	2,1	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
2. Намічено у рубку:			
площа	га	394	–
загальний запас	тис.кбм	2,7	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	2,1	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
3. Строк вирубки (очистки)	років	4	–
4. Щорічний розмір			
площа	га	98,5	–
загальний запас	тис.кбм	0,69	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	0,52	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–

Зона стаціонарної рекреації

Показник	Одиниця виміру	Вибіркові санітарні рубки	Очистка лісу від захаращеності
1. Виявлений фонд:			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
2. Намічено у рубку:			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
3. Строк вирубки (очистки)	років	–	–
4. Щорічний розмір			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–

Господарська зона

Показник	Одиниця виміру	Вибіркові санітарні рубки	Очистка лісу від захаращеності
1. Виявлений фонд:			
площа	га	437,3	6,3
загальний запас	тис.кбм	3,05	0,02
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	2,3	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
2. Намічено у рубку:			
площа	га	437,3	6,3
загальний запас	тис.кбм	3,05	0,02
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	2,3	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
3. Строк вирубки (очистки)	років	4	1

4.Щорічний розмір			
Площа	га	109,3	6,3
загальний запас	тис.кбм	0,76	0,02
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	0,57	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–

Запроектвані обсяги вибіркового санітарних рубок та очистки лісу від захаращеності на землях, наданих НПП у постійне користування, наведені в таблиці 3.4.2.1.5.

Кожного року, згідно детальних обстежень щодо санітарного стану насаджень, працівниками НПП, ДП «Очаківське ЛМГ», при можливості із залученням представників ДСЛП «Херсонлісозахист» вносяться зміни у відомості всихаючих насаджень, що ведеться в ЛМГ. Згідно цих даних плануються лісогосподарські заходи на наступний рік, де і визначається площа вибірково-санітарних рубок, які потребують першочергового виконання. У межах земель, наданих НПП у постійне користування, санітарні рубки проводяться в тому випадку, коли не порушуються пункти ЗУ «Про природно-заповідний фонд України», наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 6 квітня 2015 р. № 114 «Про додаткові заходи щодо збереження біорізноманіття територій та об'єктів природно-заповідного фонду» та Санітарних правил в лісах України.

Згідно відомості всихаючих насаджень 2015 р. ЛМГ, потреби в проведенні санітарних рубок на землях НПП, наданих у постійне користування немає.

Таблиця 3.4.2.1.5

Запроектвані обсяги вибіркового санітарних рубок та очистки лісу від захаращеності на землях, наданих НПП у постійне користування

Заповідна зона

Показник	Одиниця виміру	Вибіркові санітарні рубки	Очистка лісу від захаращеності
1	2	3	4
1. Виявлений фонд:			
площа	га	21	–
загальний запас	тис.кбм	0,15	–

у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	0,11	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
2.Намічено у рубку:			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
3.Строк вирубки (очистки)			
	років	–	–
4.Щорічний розмір			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–

Зона регульованої рекреації

Показник	Одиниця виміру	Вибіркові санітарні рубки	Очистка лісу від захарашеності
1. Виявлений фонд:			
площа	га	69,4	–
загальний запас	тис.кбм	0,48	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	0,36	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
2.Намічено у рубку:			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–
3.Строк вирубки (очистки)			
	років	–	–
4.Щорічний розмір			
площа	га	–	–
загальний запас	тис.кбм	–	–
у т. ч. ліквідної деревини	тис.кбм	–	–
ділової деревини	тис.кбм	–	–

Запроектований обсяг інших рубок в межах НПП «Білобережжя Святослава» наведено в таблиці 3.4.2.1.6.

Таблиця 3.4.2.1.6

Запроектований обсяг інших рубок в межах НПП «Білобережжя Святослава»

Заповідна зона

Вид рубок	Виявлений фонд		Запроектований обсяг						
	площа, га	запас загальний, тис. кбм	Усього		строк вирубки, років	щорічний розмір			
			площа, га	запас загальний, тис. кбм		запас, тис. кбм			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Усього	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1. Рубка поодиноких дерев	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Суцільна очисна рубка	-	-	-	-	-	-	-	-	-
усього	-	-	-	-	-	-	-	-	-
у тому числі:									
2.1. Згарищ та загиблих насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2. Пошкоджених та розладнаних насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Рубка, пов'язана з реконструкцією насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Регулятивна рубка на узліссях	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Зона регульованої рекреації

Вид рубок	Виявлений фонд		Запроектований обсяг						
	пло - ща, га	запас за - гальний, тис. кбм	Усього		строк вируб - ки, років	щорічний розмір			
			пло - ща, га	запас за - гальний, тис. кбм		пло - ща, га	запас, тис. кбм	лікві - д	діло - вої
Усього	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1. Рубка поодиноких дерев	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Суцільна очисна рубка	-	-	-	-	-	-	-	-	-
усього	-	-	-	-	-	-	-	-	-
у тому числі:									
2.1. Згарищ та загиблих насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2. Пошкоджених та розладнаних насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Рубка, пов'язана з реконструкцією насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Регулятивна рубка на узліссях	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Зона стаціонарної рекреації

Вид рубок	Виявлений фонд		Запроектований обсяг						
	пло - ща, га	запас за - гальний, тис. кбм	Усього		строк вируб - ки, років	щорічний розмір			
			пло - ща, га	запас за - гальний, тис. кбм		пло - ща, га	запас, тис. кбм	лікві - д	діло - вої
Усього	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1. Рубка поодиноких дерев	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Суцільна очисна рубка	-	-	-	-	-	-	-	-	-
усього	-	-	-	-	-	-	-	-	-
у тому числі:									
2.1. Згарищ та заг. насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2. Пошкоджених та розладнаних насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Рубка, пов'язана з реконструкцією насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Регулятивна рубка на узліссях	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Господарська зона

Вид рубок	Виявлений фонд		Запроектований обсяг						
	площа, га	запас загальний, тис. кбм	Усього			щорічний розмір			
			площа, га	запас загальний, тис. кбм	строк вирубки, років	площа, га	запас загальний	ліквід	ділової
Усього	6,4	0,22	6,4	0,22	2	3,2	0,11	0,08	-
1. Рубка поодиноких дерев	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Суцільна очисна рубка	6,4	0,22	6,4	0,22	2	3,2	0,11	0,08	-
усього	-	-	-	-	-	-	-	-	-
у тому числі:									
2.1. Згарищ та загиблих насаджень	6,4	0,22	6,4	0,22	2	3,2	0,11	0,08	-
2.2. Пошкоджених та розладнаних насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Рубка, пов'язана з реконструкцією насаджень	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Регулятивна рубка на узліссях	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-	-	-	-

У межах НПП «Білобережжя Святослава» рубки поодиноких дерев; рубки, пов'язані з реконструкцією насаджень; регулятивні рубки на узліссях на ревізійний період не проектуються [15-17].

Запроектований щорічний розмір користування ліквідної деревини по всіх видах рубок наведений в таблиці 3.4.2.1.7. У зоні регульованої рекреації

від усіх рубок користування при 124,5 га, щорічний обсяг ліквідної деревини становить 782 м³. У господарській зоні відповідно при 132,5 га – 740 м³.

Порівняльна характеристика запроектованих щорічних розмірів лісокористування (тис. кбм. ліквідної деревини) наведена в таблиці 3.4.2.1.8. Щорічний обсяг лісокористування в межах НПП становить 1,52 тис. м³, даний об'єм задовольняє потреби в деревині місцевого населення Кінбурнської коси.

Товарна структура деревостанів, запроектованих у рубку по всім видам лісокористування (середньорічні обсяги), тис. кбм наведена в таблиці 3.4.2.1.9.

Таблиця 3.4.2.1.7

Запроектований щорічний розмір користування по всіх видах рубок
(тис. м³. ліквідної деревини)

Заповідна зона

Група лісів	Проміжне користування		Інші рубки		Усього	
	га	тис. кбм	га	тис. кбм	га	тис. кбм
1	2	3	4	5	6	7
Хвойні	–	–	–	–	–	–
Твердолистяні	–	–	–	–	–	–
М'яколистяні	–	–	–	–	–	–
Усього	–	–	–	–	–	–

Зона регульованої рекреації

Група лісів	Проміжне користування		Інші рубки		Усього	
	га	тис. кбм	га	тис. кбм	га	тис. кбм
Хвойні	123,6	0,782	–	–	123,6	0,782
Твердолистяні	0,6	–	–	–	0,6	–
М'яколистяні	0,3	–	–	–	0,3	–
Усього	124,5	0,782	–	–	124,5	0,782

Зона стаціонарної рекреації

Група лісів	Проміжне користування		Інші рубки		Усього	
	га	тис. кбм	га	тис. кбм	га	тис. кбм
Хвойні	–	–	–	–	–	–
Твердолистяні	–	–	–	–	–	–
М'яколистяні	–	–	–	–	–	–
Усього	–	–	–	–	–	–

Господарська зона

Група лісів	Проміжне користування		Інші рубки		Усього	
	га	тис. кбм	га	тис. кбм	га	тис. кбм
Хвойні	129,3	0,66	3,2	0,08	132,5	0,74
Твердолистяні	–	–	–	–	–	–
М'яколистяні	–	–	–	–	–	–
Усього	129,3	0,66	3,2	0,08	132,5	0,74

Таблиця 3.4.2.1.8

Порівняльна характеристика запроектованих щорічних розмірів лісокористування (тис. м³. ліквідної деревини)

Показник	Проміжне користування	Інші рубки	Усього
1	2	3	4
1. Запроектований розмір користування	1,44	0,08	1,52
2. Встановлений минулим лісовпорядкуванням	0,46	–	0,46
3. Фактичний відпуск			
за 2013р.	1,5	0,3	1,8
за 2014р.	1,23	0,07	1,3
4. Щорічна потреба в деревині	1,5	–	1,5
5. Середній приріст			8,38
6. Щорічний відпуск деревини з 1 га лісової площі, кбм:			
а) фактичний	0,006	0,03	0,036
б) запроектований	0,006	0,03	0,036
7. Питома вага кожного виду лісокористування в загальному відпуску деревини, %			
а) фактичний	95	5	100
б) запроектований	95	5	100

Таблиця 3.4.2.1.9

Товарна структура деревостанів, запроектованих у рубку по всіх видах лісокористування (середньорічні обсяги), тис. м³

Група лісів	Товарна структура зрубуваної деревини	Види користування		Усього
		проміжне	інші рубки	
1	2	3	4	5
Хвойні	Ділова	0,02	–	0,02
	Дров`яна	1,382	0,08	1,462
	Хворост	0,04	–	0,04
	Усього ліквідної деревини	1,442	0,08	1,522
	Відходи	0,524	0,03	0,554
	Усього стовбурного запасу	1,966	0,11	2,076
Твердолистяні	Ділова	–	–	–
	Дров`яна	–	–	–
	Хворост	–	–	–
	Усього ліквідної деревини	–	–	–
	Відходи	0,001	–	0,001
	Усього стовбурного запасу	0,001	–	0,001
М`яколистяні	Ділова	–	–	–

	Дров`яна	–	–	–
	Хворост	–	–	–
	Усього ліквідної деревини	–	–	–
	Відходи	0,001	–	0,001
	Усього стовбурного запасу	0,001	–	0,001

Річний лісоексплуатаційний обсяг користування від всіх рубок формування та оздоровлення лісів в межах НПП складає більше 2 тис.м³ деревини хвойних порід, з них ліквідної деревини – 1,52 тис.м³. Сортиментна структура ліквідної деревини представлена в основному дров`яною деревиною (96%), ділова – (1,3%), хворост ліквідний – (2,7%).

Деревина отримана від рубок формування та оздоровлення лісів реалізується місцевим організаціям, підприємствам, населенню та частково на власні потреби.

3.4.2.2. Використання недеревних рослинних ресурсів лісу

Згідно з Порядком заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 1996 р. № 449, заготівля другорядних лісових матеріалів проводиться за плату на підставі спеціального дозволу – лісового квитка і тільки у межах відведених земельних ділянок лісового фонду. Терміни проведення заготівельних робіт визначаються постійними лісокористувачами і зазначаються у лісовому квитку.

Відповідно до вищезначеного Порядку побічні лісові користування можна поділити на дві групи. До першої віднесені побічні лісові користування, об'єктом яких є ліс: заготівля (збирання) дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин; заготівля деревних соків; збирання лісової підстилки. До другої – не тільки ліс, а й землі лісового фонду, не покриті лісом: для розміщення пасік, заготівлі сіна і випасання худоби, заготівлі очерету.

Збір рослин (їх частин) і грибів, занесених до природоохоронних списків різних рангів, суворо забороняється.

Для проведення науково-дослідних робіт у лісах підприємствам, установам і організаціям можуть надаватися спеціальні ділянки, на яких можуть бути обмежені або повністю заборонені лісові користування інших лісокористувачів, у тому числі громадян, якщо це не сумісно з цілями проведення науково-дослідних робіт. Рішення про обмеження чи заборону таких видів права користування приймають місцеві ради за погодженням з постійними лісокористувачами.

У ДП «Очаківське ЛМГ» в межах Кінбурнської коси є такі види побічних користувань: сінокосіння, використання ріллі, заготівля лікарських рослин, грибів, дикорослих плодів, бджільництво.

Середня урожайність на сіножатях лісового фонду становить 0,3 т/га.

За останні два роки підприємством проводилося сінокосіння на площі 70 га, щорічно було заготовлено 15 тонн сіна. Також лісництвами ЛМГ надаються послуги по сінокосінню місцевому населенню на загальну суму 3 тис. грн. щорічно. Заготівля дикорослих плодів становить в середньому 0,5 т на рік.

На території ЛМГ утримується 5 бджолосімей, заготівля товарного меду становить в середньому 15-20 кг на рік. Випас рогатої худоби в останні роки не перевищує 2 голів. Щорічно населенням проводиться заготівля грибів.

Заходи з поліпшення сіножатей та орних земель не проводились.

Розподіл існуючих угідь за користувачами в межах НПП «Білобережжя Святослава» наведені в табл. 3.4.2.2.1. Практично всі види угідь: рілля, пасовища, сіножаті зосереджені в користуванні ДП «Очаківське ЛМГ».

Розподіл угідь за величиною ділянок в межах НПП «Білобережжя Святослава» наведені в табл. 3.4.2.2.2. Серед видів угідь найбільшу частку займають ділянки за площами в діапазоні 1,1-5,0 га.

Таблиця 3.4.2.2.1

Розподіл існуючих угідь за користувачами в межах
НПП «Білобережжя Святослава»

Види угідь	Загальна	В тому числі за користувачами
------------	----------	-------------------------------

	площа, га	підсобне господарство лісгоспу	працівники лісгоспу		інші організації громадяни
			всього	в т.ч. лісова охорона	
Рілля	3,0	3,0			
Сіножаті постійного користування	200,7	41,9	95,7	95,7	63,1
Пасовища	4,5	4,5			

Таблиця 3.4.2.2.2

Розподіл існуючих угідь за величиною ділянок в межах
НПП «Білобережжя Святослава»

Найменування угідь	Разом, га	В т.ч. за величиною ділянок			
		до 1 га	1,1-5,0 га	5,1-10,0 га	більше 10,0 га
1. Сіножаті	200,7	6,0	84,8	64,8	45,1
2. Пасовища	4,5	0,7	3,8		
3. Рілля	3,0		3,0		

Обсяги використання ресурсів побічних користувань та інших видів в межах НПП «Білобережжя Святослава» наведено в табл. 3.4.2.2.3. Вони розраховані лісовпорядною партією [15-17] і не перевантажують негативним впливом екосистему Кінбурнської коси в цілому. Зазначені ліміти не можна перевищувати, оскільки це може спричинити збіднення біорізноманіття НПП «Білобережжя Святослава» [15].

Таблиця 3.4.2.2.3

Проект використання ресурсів побічних користувань та інших видів
в межах НПП «Білобережжя Святослава»

Найменування ресурсів побічних користувань	Одиниця вимірю- вання	Виявлений щорічний експлуата- ційний ресурс	Запроєкто- ваний обсяг заготівлі, щорічно	Запроєкто- ваний % використання ресурсів	Фактичн. обсяг заготівлі за 2012 р.
1. Сіножаті	га/тонн	200,7	70 / 15	70 / 15	15
2. Надання послуг по сіноко сінню місцевому населенню	тис.грн		3,0	3,0	3,0
3. Випасання худоби	га/голів	4,5 / 10	4,5 / 10	4,5 / 10	-
4. Розміщення пасік	бджоло- сімей/ тонн		5 / 0,05	5 / 0,05	5 / 0,05

4.1. Розміщення пасік місцевого населення		по всій території ДЛФ			
5. Збір і заготівля дикорослих					
5.1. Плодів	тонн		1,6	1,6	0,50
5.2. Горіхів	тонн		1,5	1,5	-
5.3. Грибів	тонн		2,0	2,0	-
5.4. Лікарських рослин	тонн		0,15	0,15	0,15
6. Заготівля очерету	га		210	210	-
7. Заготівля полині	тонн		1,0	1,0	
8. Заготівля каштану (цвіт)	тонн		0,2	0,2	

У разі погіршення санітарного стану насаджень постійні користувачі повинні обмежити або припинити користування лісовими ресурсами до повного відновлення екосистеми.

3.4.2.3. Лісовідновлення

До фонду лісовідновлення в межах НПП відносяться лісові ділянки (згарища, зруби) на площі 35 га, до фонду лісорозведення (галявини) на площі 14,2 га. Дані ділянки запроектовані лісовпорядкуванням [15-17] до заліснення сосною кримською, основні обсяги наведені в таблиці 3.4.2.3.1. Термін заліснення – 3 роки.

Створення лісових культур рекомендується відповідно до технологічних схем «Типів лісових культур для зони Степу». В основу типів лісових культур взято роботу Вакулюка П. Г., Самоплавського В. І. «Лісовідновлення та лісорозведення в рівнинних районах України».

Таблиця 3.4.2.3.1

Запроектовані обсяги відновлюваних заходів на не вкритих лісом землях і лісосіках ревізійного періоду

Заповідна зона

Відновлювальна (запроектована) порода, показник	Обсяги відновлювальних заходів, га		
	У межах не вкритих лісом земель	Площі суцільних санітарних рубок	Всього
1. Лісові культури:	19	–	19
сосна кримська	19	–	19
Разом	19	–	19

Строк виконання	3		3
У середньому за рік	6,3		6,3
2. Сприяння природному поновленню	–	–	–
3. Природне поновлення	–	–	–
Всього	19	–	19

Зона регульованої рекреації

Відновлювальна (запроектована) порода, показник	Обсяги відновлювальних заходів, га		
	У межах не вкритих лісом земель	Площі суцільних санітарних рубок	Усього
1. Лісові культури:	9,8	–	9,8
сосна кримська	9,8	–	9,8
Разом	9,8	–	9,8
Строк виконання	3	–	3
У середньому за рік	3,3	–	3,3
2. Сприяння природному поновленню	–	–	–
3. Природне поновлення	–	–	–
Усього	9,8	–	9,8

Зона стаціонарної рекреації

Відновлювальна (запроектована) порода, показник	Обсяги відновлювальних заходів, га		
	У межах не вкритих лісом земель	Площі суцільних санітарних рубок	Усього
1. Лісові культури:	–	–	–
сосна кримська	–	–	–
Разом	–	–	–
Строк виконання	–	–	–
У середньому за рік	–	–	–
2. Сприяння природному поновленню	–	–	–
3. Природне поновлення	–	–	–
Усього	–	–	–

Господарська зона

Відновлювальна (запроектована) порода, показник	Обсяги відновлювальних заходів, га		
	У межах не вкритих лісом земель	Площі суцільних санітарних рубок	Усього
1. Лісові культури:	6,2	8,9	15,1
сосна кримська	6,2	8,9	15,1
Разом	6,2	8,9	15,1
Строк виконання	3	3	3
У середньому за рік	2,1	3	5,1
2. Сприяння природному поновленню	–	–	–
3. Природне поновлення	–	–	–
Усього	6,2	8,9	15,1

Під час створення лісових культур рекомендується враховувати такі особливості: попереднє планування пішохідних доріжок в найбільш інтенсивних напрямках руху населення; створення в певних місцях мальовничо-оформлених груп із дерев і чагарників декоративних форм; збереження невеликих галявин для покращання умов відпочинку; збереження на ділянці окремих дерев і чагарників для підвищення естетичної цінності насаджень, що створюються.

Враховуючи обсяги робіт з відтворення лісів, загальна потреба в садивному матеріалі становить 387,1 тис. шт. Розрахунок щорічної потреби в садивному матеріалі проведено за обсягами заходів, які наведені в таблиці 3.4.2.3.2.

Таблиця 3.4.2.3.2

Щорічні обсяги заходів з відтворення лісів та потреба в садивному матеріалі

Показники	Лісові культури			Доповнення лісових культур на землях підприємства	Інші потреби	Разом
	на фонді		попередні культури			
	лісовідновлення	лісорозведення				
1. Обсяги робіт, га	35	14,2	8,9	–	–	58,1
2. Потреба в садивному матеріалі, тис.шт.	233,2	94,6	59,3	–	–	387,1
в т.ч. по породах:						
сосна кримська	233,2	94,6	59,3	–	–	387,1

Згідно розрахунків, наведених в табл. 3.4.2.3.3, необхідна корисна площа посівного відділення розсадника повинна бути 0,93 га. Службова площа (дороги, водоймища, межові канали, загорожі та ін.) прийнята з розрахунку 25 % від корисної площі. Отже, загальна площа розсадника повинна бути 1,2 га.

Розрахунок корисної площі для посівного відділення розсадника проведений на основі норм виходу стандартних сіянців, установлених для даної лісорослинної зони.

На рік лісовпорядкування загальна площа існуючих розсадників в ЛМГ складала 5,7 га. Цієї площі достатньо для вирощування необхідної кількості садибного матеріалу.

Таблиця 3.4.2.3.3

Розрахунок корисної площі
посівного відділення розсадника та потреба в насінні

Породи, які будуть вирощуватись в посівному відділенні розсадника	Потреба в сіянцях, тис.шт А	Норма виходу з 1 га, тис.шт Б	Щорічна площа посівів, га $P = \frac{A}{B}$	Вік садивного матеріалу, років В	Кількість полів сіво-змін, В	Загальна корисна площа посівного відділення розсадника, га, $P \cdot B$	Норма висіву на 1 га, кг Н	Потреба насіння щорічно, кг $P \cdot N$
Сосна кримська	387,1	1250	0,31	1-2	3	0,93	120	37,2
Разом	387,1		0,31			0,93		37,2

Щорічна потреба в насінні (табл. 3.4.2.3.3) становить 37,2 кг. З наявних постійних насінних ділянок (табл. 3.4.2.3.4) можна забезпечити в насінні сосну кримську в повному обсязі. При необхідності, насіння можна придбати в сусідніх лісогосподарських підприємствах області.

Таблиця 3.4.2.3.4

Розрахунок площі постійних лісонасінних ділянок та плантацій

Породи	Щорічна потреба в насінні, кг А	Середня урожайність з 1 га, кг Б	Середня періодичність плодоношення, років В	Необхідна площа, га $\frac{A \cdot B}{B}$	В наявності плантацій, ПЛНД, га	Проектується створити, га
Постійна лісонасінна ділянка в Кінбурнському лісництві						
Сосна кримська	37,2	10	3	11,2	14,5	
Разом	37,2			11,2	14,5	

Протягом перших 5 років за лісовими культурами рекомендується проведення 15 кратного догляду за схемою: 5-4-3-2-1.

Використання хімічних засобів для догляду за лісовими культурами не проектується.

Доповнення лісових культур, у разі необхідності передбачається проводити 2-х річними саджанцями під меч Колесова.

При умові виконання запроектованих заходів з відтворення лісів на кінець ревізійного періоду в категорії не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок не залишиться.

Фонд реконструкції низькоповнотних, малоцінних та похідних деревостанів в межах НПП «Білобережжя Святослава» відсутній [15-17].

Фонд реконструкції низькоповнотних, малоцінних та похідних деревостанів в межах НПП «Білобережжя Святослава» відсутній [15-17].

3.4.3. Збереження лісових екосистем

Стан і динаміка лісового фонду ДП «Очаківське ЛМГ» в межах Кінбурнського півострова, дають можливість в цілому оцінити екологічний стан лісів НПП «Білобережжя Святослава». Усі види господарської діяльності ЛМГ ведуться згідно чинних нормативних актів. Вони направлені на підвищення якісного стану і продуктивності лісів, збереження і підвищення їх захисних властивостей.

Найбільш негативний вплив на стан лісів НПП «Білобережжя Святослава» мають абіотичні фактори, зокрема, сильні посухи, що призводять до часткового всихання деревостанів і спалахів осередків шкідників у хвойних насадженнях. Внаслідок засолення ґрунтових вод також відбувається часткове всихання сосни звичайної та кримської.

Починаючи з 1994 року на території ЛМГ проводиться моніторинг лісів першого рівня. Щорічно спеціалістами господарства ведеться спостереження за станом лісів на 4-х ділянках моніторингу, місця яких визначені згідно розрахунків за спеціальними програмами, проведеними спеціалістами

УкрНДІЛГА. Згідно «Методичних рекомендацій з моніторингу лісів України першого рівня» (Харків 2001) на кожній ділянці визначалися ряд показників, найголовніші з яких дефоліація, дехромація та щільність крони, пошкодження облікових дерев. Зібрана інформація надсилалася в лабораторію моніторингу і сертифікації лісів УкрНДІЛГА для систематизації, оцінки та аналізу [15].

Результати моніторингу систематизуються в цілому по лісах України і надсилаються в міжнародні установи згідно конвенції про транскордонне забруднення повітря. Моніторинг лісів є складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища.

3.4.3.1. Охорона лісу від шкідників та хвороб. Лісозахист

Насадження Кінбурнської коси знаходяться під впливом низки негативних біотичних факторів, під дією яких змінюються показники деревостану: погіршується загальна якість деревини, зменшується приріст, відбувається часткова чи повна втрата крони дерева тощо, що призводить до всихання як окремих дерев так і всього насадження. Серед таких чинників, найбільш несприятливий вплив на деревостан спричиняють хвоє- та листогризучі комахи, хвороби лісу.

Площа осередків шкідників і хвороб лісу за даними інвентаризації шкідників та хвороб лісу ДП «Очаківське ЛМГ» в межах Кінбурнської коси у 2014 та 2015 роках перевищувала 1800 га, третина з них потребує проведення заходів боротьби. Оскільки практично всі насадження півострова – соснові, то й шкідники переважно – хвоєгризучі (рис. 3.4.3.1.1). Найбільш небезпечні з них – зірчастий сосновий пильщик-ткач (*Acantholyda posticalis*), червоноголовий пильщик-ткач (*Acantholyda erythrocephala*), звичайний і рудий соснові пильщики (*Diprion pini*, *Neodiprion sertifer*), пагонов'юн зимуючий (*Eventria boucliana*), мармуровий хрущ (*Polyphylla fullo*), соснова совка (*Panolis flammea*), сосновий шовкопряд (*Dendrolimus pini*) [1].

Роботи із захисту лісу на півдні України виконує державне спеціалізоване лісозахисне підприємство «Херсонлісозахист». До їх завдань

входять нагляд, облік шкідників і хвороб лісу, проведення лісопатологічних обстежень, призначення та проведення лісозахисних заходів, методична допомога працівникам лісової охорони (які ведуть постійний моніторинг за станом шкідників чи хвороб). Пріоритетними напрямками діяльності лісозахисної служби є розробка та впровадження в практику біологічних засобів боротьби із шкідливими комахами. Серед таких засобів провідне місце посідають вірусні препарати, завдяки їх специфічності, вірулентності, безпечності для теплокровних тварин і людини [7,11,19].

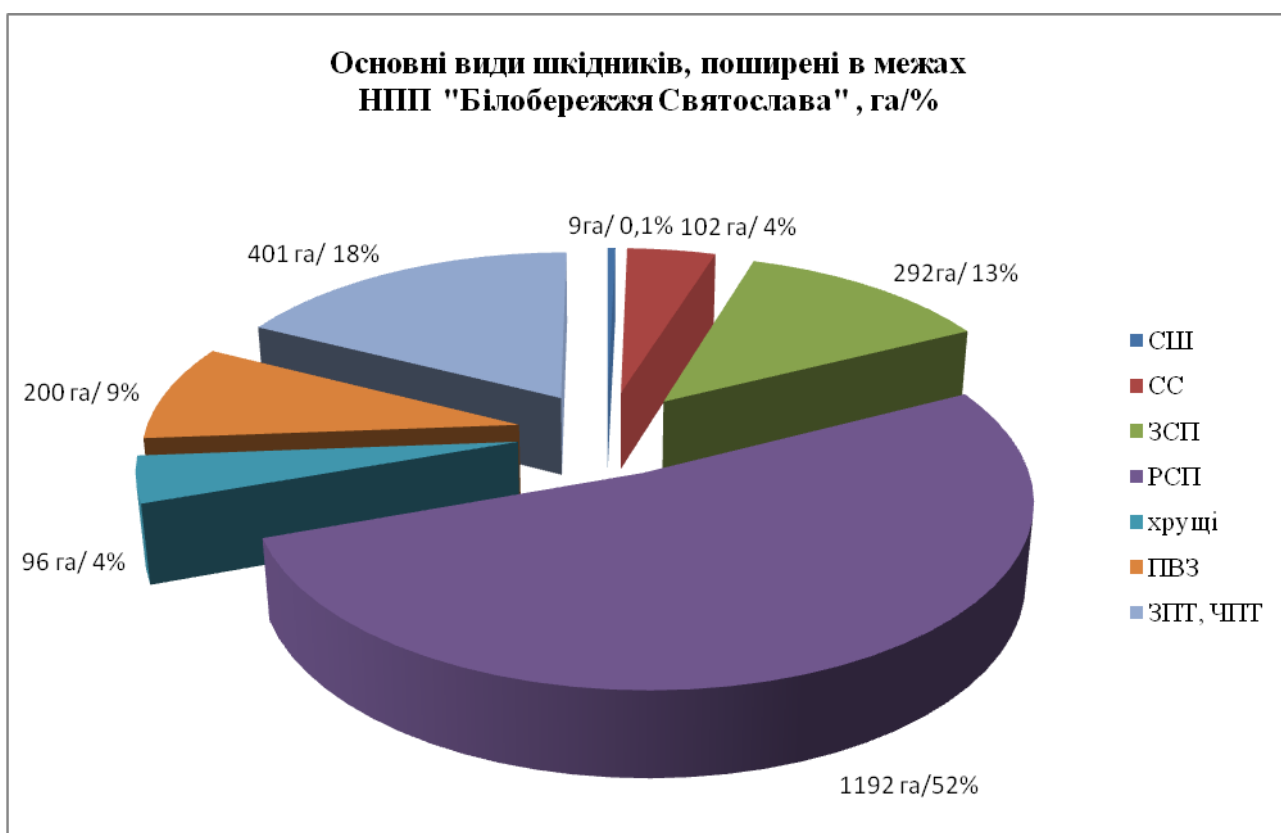

Рис. 3.4.3.1.1. Основні види шкідників, поширені в межах
НПП «Білобережжя Святослава»

Основні види осередків шкідників, які поширені в межах НПП «Білобережжя Святослава», наведені в діаграмі за даними інвентаризації шкідників та хвороб лісу ДП «Очаківське ЛМГ» за 2014 р.

Санітарно-оздоровчі заходи є частиною комплексу профілактичних заходів, які проводяться лісокористувачами з метою збереження стійкості

насаджень, запобігання розвитку патологічних процесів у лісі, зменшення шкоди, що завдаються шкідниками та хворобами. Здійснення санітарно-оздоровчих заходів передбачає застосування найефективніших методів і технологій, що запобігає їх негативному впливу на стан навколишнього природного середовища в максимально стислі терміни проведення з урахуванням стану насаджень та особливостей розвитку шкідників.

На Кінбурнській косі найбільш розповсюдженими шкідниками хвойних насаджень, як вже зазначалось, є рудий та звичайний сосновий пильщик (РСП та ЗСП), динаміка популяції яких зображена на рис.3.4.3.1.2. Перший спалах осередку РСП був зареєстрований у 2000 році. У 2014 р. осередок РСП та ЗСП в насадженнях Кінбурнської коси почав згасати, натомість з'явилися два нових шкідники – червоноголовий пильщик-ткач та зірчастий пильщик-ткач. Популяції обох шкідників проявляють себе дуже активно, вони значно стійкіші в порівнянні з популяціями РСП та ЗСП, практично не реагують на біологічні та вірусні препарати, тільки завдяки хімічним препаратам можна стримувати ріст та розвиток даних популяцій [11]. Прогнозується значний спалах осередків ЧПТ та ЗПТ в соснових насадженнях Кінбурна, які без хімічної обробки, з кожним роком будуть розширювати свій ареал поширення в даних деревостанах.

Рис. 3.4.3.1.2. Динаміка розвитку РСП та ЗСП в соснових насадженнях

НПП «Білобережжя Святослава» за 10 років.

Переважаючою кормовою базою для личинок РСП, ЗСП, ЧПТ, ЗПТ є сосна звичайна. Осередки масового розмноження пильщиків та ткачів спостерігаються у різноманітних насадженнях природного та штучного походження, різного віку, повноти та типу лісорослинних умов.

Пошкодження хвої цими шкідниками веде до зниження поточного приросту деревини в насадженнях. При повному об'їданні хвої більшість деревних порід гине. Небезпека загибелі лісостанів, пошкоджених хвоєгризучими шкідниками, зростає в посушливі роки, особливо тоді, коли в лісовому масиві є багато стовбурових (вторинних) шкідників [19].

З усіх шкідників найбільшу загрозу для деревостану представляють пильщики та ткачі, вірніше їх личинки, проти яких ДП «Очаківське ЛМГ» щороку проводить винищувальні заходи. Для зменшення негативного впливу личинок РСП та ЗСП на насадження Кінбурнської коси застосовують біологічні методи боротьби зі шкідниками лісу: обробка насаджень вірусними препаратами вузькоспектральної дії (а саме, «Вірін-Діпріон» та «Вірін-ЗСП» в залежності від виду шкідника) [7,11].

Дані препарати – біологічні, призначені для знищення личинок I – III класів віку шляхом зараження вірусом ядерного поліедрозу.

Вірус ядерного поліедрозу надходить до організму шкідника з хвоєю, яка заражена поліедрами. Інкубаційний період розвитку хвороби залежав від середньодобової температури повітря і становив 13–16 діб. Перед загибеллю покриви тіла спочатку світлішали, а потім загиблі личинки темнішали та звисали з субстрату.

Препарат відноситься до 4-го класу – малонебезпечні речовини, тому має мінімальний вплив на природні екосистеми і викликає загибель тільки цільового об'єкту (РСП чи ЗСП). Характеризується глибокою післядією (наявність патологічних та стерильних особин) та дає позитивні результати в зменшенні площ осередків шкідників. Ефективність проведення лісозахисних

заходів після обробки насаджень проти шкідників вірусними препаратами, як показує практика, щонайменше складає 85 % (фото 3.4.3.1.1, 3.4.3.1.2).

Взагалі шкідники рудий та звичайний соснові пильщики дуже подібні, проте мають низку суттєвих відмінностей, як зовнішніх, так і біологічних (фото 3.4.3.1.3, 3.4.3.1.4.).

Фото 3.4.3.1.1. Личинки РСП до біообробки вірусним препаратом «Вірін-Діпріон»

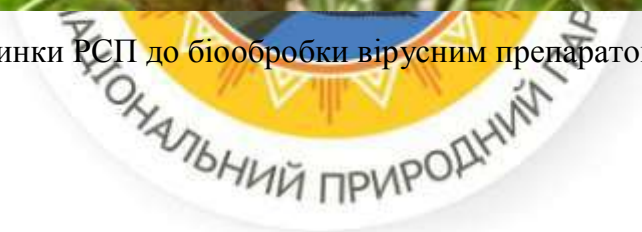

Фото 3.4.3.1.2. Личинки РСП після біообробки вірусним препаратом «Вірін-Діпріон»

Фото 3.4.3.1.3. Личинки РСП

Фото 3.4.3.1.4. Личинки ЗСП

Личинки ЗСП мають дві генерації, личинки РСП – одну. За час живлення личинка в середньому з'їдає 0,9 г хвої, або 20-40 хвоїнок, розвиток триває 20-27 днів [1,7].

Пошкодження хвої призводить до ослаблення дерев, усихання вершин і заселення стовбуровими шкідниками. 5120 личинок пильщика здатні знищити хвою до 100 % на 40-річному дереві III класу бонітету [11]. Сприятливими умовами для розвитку шкідника є тепла та суха погода в травні-червні.

Згідно матеріалів інвентаризації шкідників та хвороб лісу ДП «Очаківське ЛМГ» за 2014 р. в лісах Кінбурнської коси з'явилися нові небезпечні шкідники – червоноголовий та зірчастий пильщики-ткачі. За біологічними та фенологічними особливостями вони подібні до РСП та ЗСП, проте мають більше відмінностей, одна з найважливіших яких – стійкість до біологічних препаратів. Тому ріст їх популяцій можна стримати лише інсектицидами [7]. Проте, враховуючи, що хіміобробка насаджень в НПП заборонена, різкий спалах осередку ЗПТ та ЧПТ на Кінбурнській косі – процес неминучий, що значно вплине на якість санітарного стану всіх насаджень.

У соснових лісах Кінбурна часто можна знайти сліди діяльності так званих пагонов'юнів (Evetria). Гусениці зимуючого пагонов'юна живуть у основі зростаючого пагона, що часто при цьому надломлюється, а кінцевий пагонов'юн розвивається у верхній частині пагона, внаслідок чого верхівка останнього викривляється. Гусінь брунькового пагонов'юна харчується вмістом центральних і бічних бруньок. У цих трьох видів цикл розвитку однорічний. Метелики літають у різний час: кінцевий пагонов'юн літає із середини квітня до кінця травня, бруньковий – з травня до середини червня, що зимує – з кінця червня до кінця липня.

Також хвою сосни ще можуть пошкоджувати сосновий шовкопряд та соснова совка, які також відносяться до небезпечних шкідників лісу.

Найбільшої шкоди для молодих насаджень сосни звичайної та кримської завдають хрущі (Melolonthinae). Їх личинки пошкоджують коріння молодих культур, що в подальшому призводить до загибелі даних насаджень в цілому. Тому перед посадкою лісових культур обов'язково проводять ґрунтові розкопки на заселеність хрущів. Якщо у ґрунті знайдено понад 3 личинки на 1м.кв., то садіння відмінюють, а ґрунт ретельно обробляють інсектицидами. Хімічні засоби боротьби проти шкідників на Кінбурнській косі жодного разу не застосовувались.

Протягом багатьох років державною лісовою охороною лісництв ДП «Очаківське ЛМГ» практикуються й інші методи боротьби проти шкідників, а саме приваблювання в лісові екосистеми птахів.

Розвішування штучних гніздівель у листяних насадженнях дозволяє стримувати осередки листогризучих шкідників на рівні, який не загрожує біологічній стійкості насаджень. Для приваблювання птахів в насадженнях до складу соснових культур вводиться частка листяних порід та чагарників.

У 2014 році державною лісовою охороною ДП «Очаківське ЛМГ» було розвішано понад 350 шпаківень в насадженнях півострова [15].

Не менш значний вплив на насадження мають і хвороби лісу, які спричиняють ослаблення дерев та повну втрату товарності деревини.

Діплодіоз або рак сосни вперше був зареєстрований в насадженнях на Кінбурніській косі у 2006 році, на площі 15 га. Збудник хвороби вражає хвою та пагони молодих культур. Такі насадження в подальшому вже не дадуть повноцінної товарної продукції, навіть після знезараження деревостану. У 2012 році осередок хвороби на загальній площі 35 га затух під впливом несприятливих природних факторів.

Із розповсюджених хвороб слід назвати стовбурові та кореневі (комлеві) гнилі, які призводять до втрат якості деревини, що унеможлиблює вихід ділової деревини з даного насадження. Найменш видимий вплив насадження зазнає від хвороб хвої, але й у цьому разі неодноразова втрата річних приростів ослаблює біологічну стійкість насадження, що може призвести до його повної загибелі. Боротьба з хворобами відноситься до лісогосподарських заходів і зводиться до своєчасного проведення рубок догляду та рубок оздоровлення лісів. Наявність осередків шкідників та хвороб лісу, а також їх поквартальний опис в межах НПП «Білобережжя Святослава», базується на основі інвентаризації шкідників та хвороб лісу ДП «Очаківське ЛМГ» за 2014 р. Дані наведені в табл. 3.4.3.1.1.

Таблиця 3.4.3.1.1

Опис осередків шкідників лісу в межах НПП «Білобережжя Святослава»,
згідно матеріалів інвентаризації шкідників та хвороб лісу ДП «Очаківське ЛМГ» за 2014 р.

Лісництво	Квартал	Виділ	Зона	Площа виділа, га	Загальна площа, де виявлено гнізда, га	% ураження	Назва шкідника	Категорія осередку (діючий, затухаючий, знову виникший)	Площа, яка потребує боротьби, виділ / квартал, га	Необхідні заходи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Василівське	13	8,11,18,21,23	ГЗ	8,9	8,9	<25	СШ	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Разом, га (господарська зона)				8,9	8,9		СШ			
Василівське	10	7,9,10,14,20,21,	ЗРР	11,2	11,2	<25	СС	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	11	6,9,11,14-16	ЗРР	15,4	15,4	<25	СС	діючий	–	-//-
Василівське	12	5,8,14,16,18	ГЗ	15,8	15,8	<25	СС	діючий	–	-//-
Василівське	13	8,11,18,21,23	ГЗ	8,9	8,9	<25	СС	діючий	–	-//-
Василівське	14	1-5,8-17,19-23,25,27	ГЗ	50,8	50,8	<25	СС	діючий	–	-//-
Разом, га (зона регульованої рекреації)				26,6	26,6		СС			
Разом, га (господарська зона)				75,5	75,5		СС			
Василівське	8	3,7,9,12-14,17,21-24,33,34	ЗРР	24,4	24,4	<25	ЗПТ, ЧПТ	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	9	2,5	ЗРР	1,5	1,5	<25	ЗПТ, ЧПТ	діючий	–	-//-
Василівське	10	7,9,10,14,20,21	ЗРР	11,2	11,2	51-75	ЗПТ, ЧПТ	діючий	11,2 / 50	обробка інсектицидами

Василівське	11	6,9,11,14,15,16	ЗРР	15,3	15,3	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	15,3 / 52	-//-
Василівське	12	5,8,14,16,18	ГЗ	15,8	15,8	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	15,8 / 53	-//-
Василівське	13	8,11,18,21,23	ГЗ	8,9	8,9	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	8,9 / 50	-//-
Василівське	14	1-5,8-17,19-23,25,27	ГЗ	50,8	50,8	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	50,8 / 61	-//-
Василівське	15	1,2,4-7,9,13-17,19,20,21,23,28,29,31,32,33	ГЗ	45,9	45,9	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	45,9 / 71	-//-
Василівське	16	1,4,10,13,14,15,16,27,28,30,32,33,34,40,41,46,47	ЗРР	26,4	26,4	<25	ЗПТ, ЧПТ	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	17	8,11,12,13,14,15,21,31-36,40,41,42,43,44	ЗРР	35,2	35,2	<25	ЗПТ, ЧПТ	діючий	–	-//-
Василівське	18	10	ЗРР	12	12	<25	ЗПТ, ЧПТ	діючий	–	-//-
Василівське	19	4,6,10,16,18,19	ГЗ	11	11	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	11 / 54	обробка інсектицидами
Василівське	20	1,2,4,7,8,10,11,12,13,15,16,18,19,20,22,23,24,26,27,28	ГЗ	30,5	30,5	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	30,5 / 51	-//-
Василівське	21	2,5,7,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,25,26	ГЗ	20,7	20,7	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	20,7 / 49	-//-
Василівське	22	1,2,3,6,8,9,10,11,12,14,15	ГЗ	34,2	34,2	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	34,2 / 52	-//-
Василівське	23	1,3,6,7,11,12,13,14,16,18,19,20,21,22,23	ГЗ	35,4	35,4	76-100	ЗПТ, ЧПТ	діючий	35,4 / 53	обробка інсектицидами
Василівське	24	2,7,8,10,11,12,13,15,17	ГЗ	21,4	21,4	26-50	ЗПТ, ЧПТ	діючий	21,4 / 54	-//-
Разом, га (зона регульованої рекреації)				126	126		ЗПТ, ЧПТ		26,3 / 102	
Разом, га (господарська зона)				274,6	274,6		ЗПТ, ЧПТ		274,6 / 548	

Василівське	2	2,3,5,6,7,8,10,21	ЗРР	14,1	14,1	<25	ЗСП	затухаючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	3	2,6,12,13,14,15,16 20,22,33,34	ЗРР	12	12	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	4	3,5-11	ЗРР	7,7	7,7	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	4	17-26,28,30 32,34,36-40,43-46	ГЗ	32,5	32,5	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	7	2,7,9,47	ЗРР	4	4	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	7	18,20,22,26, 30,32,34,36	ГЗ	11,6	11,6	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	8	3,7,9,12-14,17,21- 24,33,34	ЗРР	24,4	24,4	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	9	2,5	ЗРР	1,5	1,5	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	10	7,9,10,14,20,21	ЗРР	11,2	11,2	нема	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	11	6,9,11,14,15,16	ЗРР	15,3	15,3	нема	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	12	5,8,14,16,18	ГЗ	15,8	15,8	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	13	8,11,18,21,23	ГЗ	8,9	8,9	нема	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	15	1,2,4-7,9,13-17,19, 20,21,23,28,29,31,32,33	ГЗ	45,9	45,9	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	16	1,4,10,13,14,15 16,27,28,30,32,33, 34,40,41,46,47	ЗРР	26,4	26,4	<25	ЗСП	затухаючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	17	8,11,12,13,14, 15,21,31-36,40,41 42,43,44	ЗРР	35,2	35,2	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	18	10	ЗРР	12	12	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	37	14,17,20	ГЗ	13,2	13,2	<25	ЗСП	затухаючий	–	-//-
Разом, га (зона регульованої рекреації)				163,8	163,8		ЗСП			
Разом, га (господарська зона)				127,9	127,9		ЗСП			

Василівське	1	5,8,10,12,14	ЗРР	10,7	10,7	<25	РСП	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	2	2,3,5,6,7,8,10,21	ЗРР	14,1	14,1	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	3	2,4-6,7,12,13,14,15,16 17,20,22,32,33,34,35	ЗРР	26,3	26,3	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	4	3,5-11	ЗРР	7,7	7,7	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	4	17-26,28,30 32,34,36-40,43-46	ГЗ	32,5	32,5	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	5	2,3,5,10,12-14	ЗРР	6,5	6,5	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	5	15,16,20-22,25, 28-35,38	ГЗ	34,6	34,6	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	6	2,5,9,11,13,14,15,17	ЗРР	5,9	5,9	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	6	20,22,27,29,31,33,35 38,40,41,43-45,48,50	ГЗ	27,6	27,6	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	7	2,7,9,47	ЗРР	4,0	4,0	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	7	18,20,22,26,30,32,34,36	ГЗ	21,6	21,6	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	8	3,7,9,12-14,17,21- 24,33,34	ЗРР	34,4	34,4	51-75	РСП	діючий	34,4 / 50	біообробка
Василівське	9	2,5	ЗРР	1,5	1,5	<25	РСП	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	10	7,9,10,14,20,21	ЗРР	11,2	11,2	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	---
Василівське	11	6,9,11,14,15,16	ЗРР	15,3	15,3	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	---
Василівське	12	5,8,14,16,18	ГЗ	15,8	15,8	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	13	8,11,18,21,23	ГЗ	8,9	8,9	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	14	1-5,8-17,19-23,25,27	ГЗ	50,8	50,8	<25	РСП	діючий	–	---

Василівське	15	1,2,4-7,9,13-17,19,20,21,23,28,29,31,32,33	ГЗ	45,9	45,9	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	16	1,4,10,13,14,15,16,27,28,30,32,33,34,40,41,46,47	ЗРР	26,4	26,4	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	17	8,11,12,13,14,15,21,31-36,40-44	ЗРР	35,2	35,2	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	18	10	ЗРР	12	12	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	-//-
Василівське	19	4,6,10,16,18,19	ГЗ	11	11	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	20	1,2,4,7,8,10,11,12,13,15,16,18,19,20,22,23,24,26,27,28	ГЗ	30,5	30,5	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	21	2,5,7,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,25,26	ГЗ	20,7	20,7	<25	РСП	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	22	1,2,3,6,8,9,10,11,12,14,15	ГЗ	34,2	34,2	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	23	1,3,4,6,7,11,12,13,14,16,18,19,20,21,22,23	ГЗ	35,9	35,9	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	24	2,7,8,10,11,12,13,15,17	ГЗ	21,4	21,4	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	26	2	ГЗ	14,5	14,5	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	27	1,2,6	ЗРР	5,1	5,1	<25	РСП	діючий	–	-//-
Василівське	37	14,17,20	ГЗ	20,2	20,2	26-50	РСП	діючий	20,2 / 57	біообробка
Василівське	41	9,10	ЗРР	10,3	10,3	<25	РСП	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	43	2,5,7	ГЗ	4,6	4,6	<25	РСП	діючий	–	-//-

Василівське	50	4,11	ЗРР	7,8	7,8	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	51	3,4,5,6	ЗРР	26,4	26,4	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	52	6,8,9	ЗРР	11	11	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	58	6,8,15,17,21,28,29,31	ЗЗ	13,8	13,8	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	60	4,5,7	ЗЗ	22,6	22,6	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	68	2,5,9	ЗРР	16,3	16,3	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	70	8	ЗРР	1	1	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	72	2,3,4,7,8,9,10,11,13 15-18,20,21,25,27	ЗРР	28,8	28,8	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	73	14	ЗРР	0,3	0,3	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	---
Василівське	75	6	ЗРР	2	2	<25	РСП	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	76	3	ЗРР	0,8	0,8	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	77	1,2,11,14,15,16	ЗРР	1,1	1,1	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	87	12,13,15,16,18	ЗРР	16,6	16,6	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	---
Василівське	88	6,7,9	ЗРР	4,4	4,4	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	---
Василівське	88	16-19,21,24,25,29	ГЗ	7,9	7,9	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	---
Василівське	91	5	ЗРР	11,5	11,5	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	92	1	ЗРР	0,4	0,4	<25	РСП	діючий	–	---
Василівське	95	1,3,4	ЗРР	3,1	3,1	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	---
Василівське	100	4,6	ЗЗ	1,9	1,9	<25	РСП	діючий	–	---

Кінбурнське	8	8,9	ЗРР	0,3	0,3	відсутні	РСП	затух, списати	–	списати осередок, так як популяція шкідника відсутня з 2010 р.
Кінбурнське	19	5-10	ГЗ	7,1	7,1	відсутні	РСП	затух, списати	–	-//-
Кінбурнське	20	2-4	ГЗ	25	25	відсутні	РСП	затух, списати	–	-//-
Кінбурнське	21	16	ГЗ	3,6	3,6	відсутні	РСП	затух, списати	–	-//-
Кінбурнське	25	4	ГЗ	1,9	1,9	відсутні	РСП	затух, списати	–	-//-
Кінбурнське	26	5	ЗРР	3,2	3,2	відсутні	РСП	затух, списати	–	-//-
Кінбурнське	27	8	ЗРР	4,6	4,6	<25	РСП	затухаючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Кінбурнське	28	3,4,5,6,7,9,11,18	ЗРР	9,5	9,5	<25	РСП	затухаючий	–	-//-
Кінбурнське	29	10-13,15,16,17,18,19 20,21,23,24,31	ЗРР	26,2	26,2	<25	РСП	затухаючий	–	-//-
Кінбурнське	30	6	ЗРР	0,2	0,2	відсутні	РСП	затух, списати	–	списати осередок, так як популяція шкідника відсутня з 2010 р.
Кінбурнське	31	10	ЗРР	2	2	відсутні	РСП	затух, списати	–	-//-
Кінбурнське	41	19	ЗРР	0,8	0,8	<25	РСП	затухаючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Кінбурнське	41	22,23,34	ГЗ	5,7	5,7	<25	РСП	затухаючий	–	-//-
Кінбурнське	43	16,17	ГЗ	0,8	0,8	<25	РСП	затухаючий	–	-//-
Кінбурнське	44	2,14,15,16,17,18,19 20,21	ЗРР	11,9	11,9	<25	РСП	затухаючий	–	-//-
Кінбурнське	45	2,6,7,11,13,15,20,21,22	ЗРР	17,4	17,4	<25	РСП	затухаючий	–	-//-
Кінбурнське	46	1,2,3,4,5,7,8,13,21,25 27,28,29,31	ЗРР	18,9	18,9	<25	РСП	затухаючий	–	-//-
Кінбурнське	47	30	ЗРР	0,4	0,4	відсутні	РСП	затух, списати	–	списати осередок, так як популяція шкідника відсутня з 2010 р.
Кінбурнське	51	15	ЗРР	0,4	0,4	<25	РСП	затухаючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Кінбурнське	52	12	ГЗ	0,7	0,7	<25	РСП	затухаючий	–	-//-

Кінбурнське	53	14,17	ГЗ	6,6	6,6	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	54	1,6,7,11,16,17,18,19 20,21,22	ГЗ	16,4	16,4	<25	РСП	затухаючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Кінбурнське	55	12, 19	ЗРР	9,9	9,9	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	55	9,10,11, 13,14	ГЗ	7	7	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	56	5,7,8,11,13,14,15,16	ГЗ	17,8	17,8	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	57	2-13	ГЗ	37,3	37,3	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	58	4,5,6,8,9,10,11,12	ГЗ	20,7	20,7	на ПП кокони відсутні	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	59	4	ЗЗ	5,7	5,7	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	59	19	ЗРР	2,9	2,9	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	60	3,5,6,7,8,9,11,12,13 14,15,16,17,18,19,21	ЗРР	36,1	36,1	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	61	5	ГЗ	4,5	4,5	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	61	8,9,10,11,12,13,14,18	ЗРР	21,9	21,9	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	62	2,3,4,5,6,7,8,9	ГЗ	20,5	20,5	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	62	10,12, 13,15,18-21	ЗРР	21	21	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	63	5,6	ГЗ	8,6	8,6	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Кінбурнське	63	7,9	ЗРР	23,2	23,2	<25	РСП	затухаючий	–	–/--
Списано, га				43,7	43,7		РСП		–	
Разом, га (заповідна зона)				44,0	44,0		РСП		–	
Разом, га (зона регульованої рекреації)				562,8	562,8		РСП		34,4 / 50	
Разом, га (господарська зона)				585,2	585,2		РСП		20,2 / 57	
Василівське	12	3	ГЗ	5,4	5,4	<25	хрущі	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	63	15,27-29	ЗРР	9,4	9,4	<25	хрущі	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	64	10,14	ЗРР	10	10	<25	хрущі	діючий	–	–/--
Василівське	89	1,4	ЗРР	12,1	12,1	<25	хрущі	діючий	–	–/--
Василівське	90	1	ЗРР	19	19	<25	хрущі	діючий	–	–/--

Кінбурнське	31	6-8,11	ЗРР	11,7	11,7	<25	хрущі	діючий	–	–/–
Кінбурнське	12	5,12,17,18	ЗРР	28,7	28,7	<25	хрущі	діючий	–	–/–
Разом, га (зона регульованої рекреації)				90,9	90,9		хрущі			
Разом, га (господарська зона)				5,4	5,4		хрущі			
Василівське	6	1,3,4	ЗРР	9,7	9,7	<25	ПВЗ	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	7	1	ЗРР	7	7	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	8	26,32	ЗРР	2,6	2,6		ПВЗ	затух, списати	–	списати осередок, так як популяція ПВЗ відсутня з 2012 р.
Василівське	10	1,2,3,6,13	ЗРР	16,8	16,8	–	ПВЗ	затух, списати	–	–/–
Василівське	11	1	ЗРР	9,6	9,6	–	ПВЗ	затух, списати	–	–/–
Василівське	15	18,30,36	ГЗ	5,4	5,4	–	ПВЗ	затух, списати	–	–/–
Василівське	18	7	ЗРР	5,9	5,9	–	ПВЗ	затух, списати	–	–/–
Василівське	50	1,2,3,8,17	ЗРР	11,8	11,8	–	ПВЗ	затух, списати	–	–/–
Василівське	62	3,4	ЗРР	0,2	0,2	<25	ПВЗ	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	63	15,27-29	ЗРР	9,4	9,4	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	64	5,10,14	ЗРР	10,5	10,5	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	70	9	ЗРР	2,3	2,3	<25	ПВЗ	діючий	–	нагляд за розвитком шкідника
Василівське	72	3,4	ЗРР	2	2	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	73	7	ЗРР	8,4	8,4	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	76	12,14	ЗРР	2,5	2,5	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	80	6	ЗРР	17	17	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	81	15,16,25	ЗРР	7,8	7,8	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	89	1,4	ЗРР	12,1	12,1	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	90	1	ЗРР	19	19	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	92	6,10	ЗРР	14	14	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	93	1,2,4,12,13,16	ЗРР	12,8	12,8	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–

Василівське	98	17	ЗЗ	6,7	6,7	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Василівське	101	19	ЗЗ	10,6	10,6	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Кінбурнське	41	19	ЗРР	0,8	0,8	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Кінбурнське	41	22,23,34	ГЗ	5,7	5,7	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Кінбурнське	54	1,6,7,11,16,17,18,19 20,21,22	ГЗ	16,4	16,4	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Кінбурнське	60	6	ЗРР	1,4	1,4	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Кінбурнське	62	1,2,4,5,6,7,8	ГЗ	23,4	23,4	<25	ПВЗ	діючий	–	–/–
Списано, га				52,1	52,1		ПВЗ		–	
Разом, га (заповідна зона)				17,3	17,3		ПВЗ		–	
Разом, га (зона регульованої рекреації)				136,9	136,9		ПВЗ		–	
Разом, га (господарська зона)				45,5	45,5		ПВЗ		–	

Так, як в насадженнях НПП «Білобережжя Святослава» трапляються осередки шкідників з інтенсивністю більше 25 % (вище допустимого безпечного рівня) рудого соснового пильщика та пильщиків-ткачів, тому існує потреба в наземних винищувальних заходах проти личинок РСП, ЗПТ та ЧПТ на наступний рік. Весною, після відродження личинок шкідників уточнюється загальна площа осередку, на яку остаточно розраховується потреба, кількість препаратів та загальна вартість робіт.

Динаміка осередків та захворювань лісу в межах НПП «Білобережжя Святослава» за 2014 р. наведена в таблиці 3.4.3.1.2

Таблиця 3.4.3.1.2

Динаміка осередків та захворювань лісу
в межах НПП «Білобережжя Святослава» за 2014 р.

Заповідна зона

Вид шкідників та захворювань	Площа осередків, га					Залишок осередків	
	на початок періоду	знову виникло	ліквідовано	погасло	усього	у т.ч. потребують заходів боротьби	
1	2	3	4	5	6	7	
СШ	–	–	–	–	–	–	
СС	–	–	–	–	–	–	
ЗПТ, ЧПТ	–	–	–	–	–	–	
ЗСП	–	–	–	–	–	–	
РСП	44,4	–	–	0,4	44,0	–	
Хрущі	–	–	–	–	–	–	
ПВЗ	22,7	–	–	5,4	17,3	–	
Всього	67,1	–	–	5,8	61,3	–	

Зона регульованої рекреації

1	2	3	4	5	6	7
СШ	–	–	–	–	–	–
СС	–	26,6	–	–	26,6	–
ЗПТ, ЧПТ	–	126	–	–	126	26,3
ЗСП	163,8	–	–	–	163,8	–
1	2	3	4	5	6	7
РСП	568,5	–	–	5,7	562,8	34,4
Хрущі	63,9	27	–	–	90,9	–
ПВЗ	183,6	–	–	46,7	136,9	–
Всього	979,8	179,6	–	52,4	1107	60,7

Зона стаціонарної рекреації

1	2	3	4	5	6	7
СШ	–	–	–	–	–	–
СС	–	–	–	–	–	–
ЗПТ, ЧПТ	–	–	–	–	–	–
ЗСП	–	–	–	–	–	–
РСП	–	–	–	–	–	–
Хрущі	–	–	–	–	–	–
ПВЗ	–	–	–	–	–	–
Всього	–	–	–	–	–	–

Господарська зона

1	2	3	4	5	6	7
СШ	–	8,9	–	–	8,9	–
СС	–	75,5	–	–	75,5	–
ЗПТ, ЧПТ	–	274,6	–	–	274,6	274,6
ЗСП	127,9	–	–	–	127,9	–
РСП	622,8	–	–	37,6	585,2	20,2
Хрущі	5,4	–	–	–	5,4	–
ПВЗ	50,9	–	–	5,4	45,5	–
Всього	807	359	–	43	1123	294,8

Насадження в межах НПП «Білобережжя Святослава», в яких відмічені ті чи інші патологічні процеси вважаються тими, що всихають (фото 3.4.3.1.5 та рис. 3.4.3.1.3). На основі повидільної бази даних насаджень, що формується в ЛМГ, складаються плани санітарно-оздоровчих заходів і ведеться контроль за їх ефективністю. Метою повидільної бази даних насаджень, в яких відмічені патологічні процеси, є конкретизація місць всихання, окреслення масштабів явища, виявлення його основних причин, призначення необхідних заходів щодо профілактики і зменшення інтенсивності всихання, ліквідації наслідків та контролю за їх ефективністю.

У процесі моніторингу на облік беруться насадження, які були пошкоджені різними абіотичними та біотичними чинниками (пожежами, вітровалами, буреломами, підтопленням, сніголамом, градобоєм, ожеледдю, шкідниками, хворобами тощо), і ті, в яких спостерігається всихання дерев 1-го та 2-го класів Крафта різного ступеня. Виявлення таких насаджень відбувається як шляхом лісопатологічних обстежень, так і в процесі

господарської діяльності. Характеристика цих насаджень (таксаційні показники, ступінь всихання, характер всихання, ініціюючі причини, заходи, їх ефективність та ін.) заноситься в спеціальну форму, яка концентрується в ЛМГ [11,13].

Відсоток всихання або питоме всихання, ступінь поширення патологічних процесів та інтенсивність всихання є основними показниками, що характеризують стан лісових насаджень тих чи інших порід [13].

Фото 3.4.3.1.5. Всихаючі насадження НПП «Білобережжя Святослава»

Аналізуючи графік площ всихаючих насаджень Кінбурнської коси на рис. 3.4.3.1.3, можна прослідкувати тенденцію зменшення площ всихаючих насаджень. На інтенсивність всихання насаджень в різні роки впливають різні екологічні фактори. Контролювати, а іноді стримувати всихання деревостану можна за допомогою своєчасних лісгосподарських заходів: санітарні рубки, очищення насаджень від захаращеності, очищення місць рубок від порубкових залишків вогневим методом та ін. [11, 13],

дотримуючись при цьому вимог «Санітарних правил в лісах України» від 27 липня 1995 р. № 555 зі змінами.

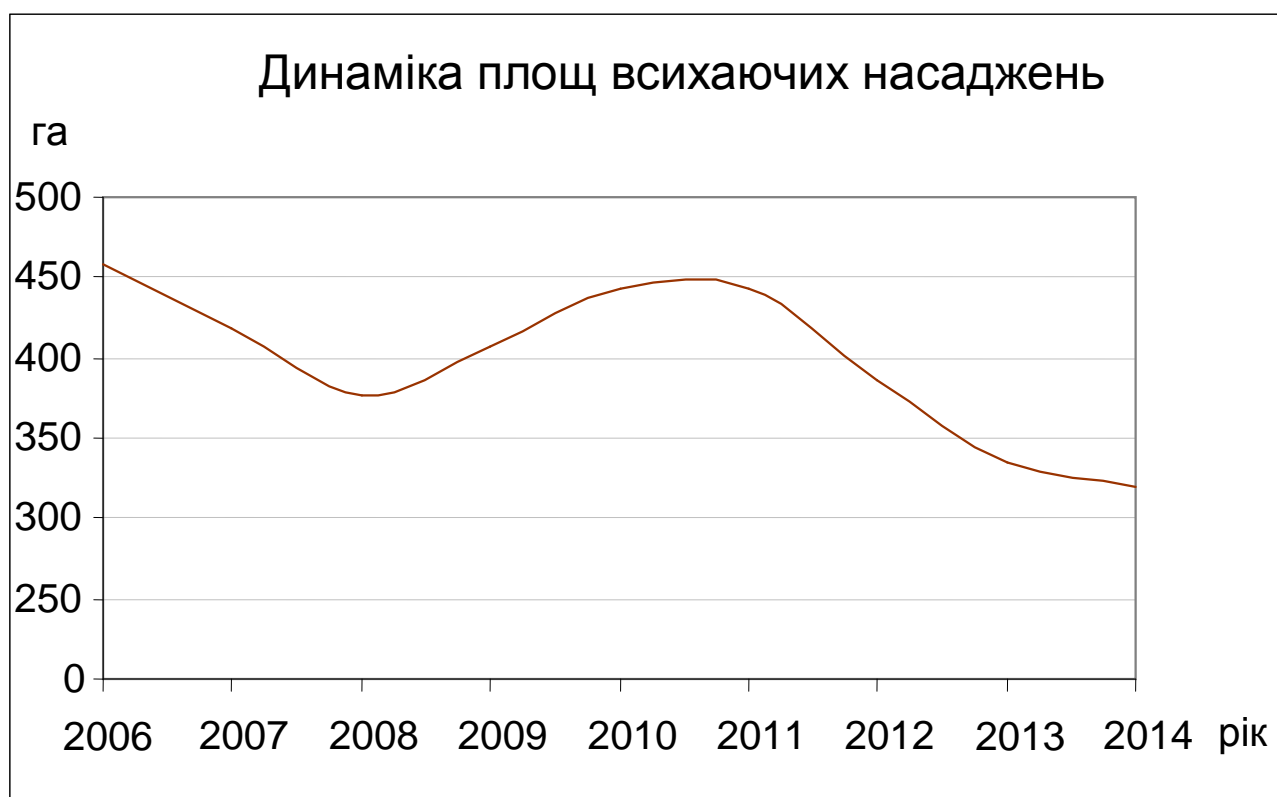

Рис. 3.4.3.1.3. Динаміка площ насаджень Кінбурнської коси, що всихають

3.4.3.2. Негативний вплив на лісові екосистеми та здійснення природоохоронних заходів

Природні умови НПП «Білобережжя Святослава» сприятливі для пляжно-купального відпочинку, лікування грязями, рибальства, збирання грибів, а також пізнавального та спортивного туризму.

Проте, останнім часом на екосистему Кінбурнської коси збільшується негативний вплив людини як на окремі компоненти, так і на всю систему в цілому. Основними є наслідки антропогенної діяльності, які можуть спричинити стихійне лихо, як локального так і загальнодержавного рівня (наприклад, лісові пожежі). Дуже поширеним явищем у межах НПП, є перевантаження території туристами чи іншими рекреантами у святкові дні. Адже масовий відпочинок супроводжуються розпаленням багать, а як

відомо необережне поводження з вогнем – це одна з головних причин виникнення лісових пожеж. У разі порушення вимог пожежної безпеки в лісі згідно статті 77 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП), кожен громадянин несе адміністративну відповідальність за скоєний злочин, що тягне за собою накладення штрафів за шкоду заподіяну в лісі.

Враховуючи високу ймовірність виникнення лісових пожеж влітку, згідно щорічного розпорядження голови РДА «Про тимчасову заборону відвідування населенням лісових масивів району в пожежонебезпечний період», а також статті 5 Закону України «Про пожежну безпеку», статей 19, 31, 88 Лісового кодексу України, пункту 3 Правил пожежної безпеки в лісах України, з метою запобігання реальній загрозі виникнення численних пожеж у лісах району і мінімізації їх наслідків при встановленні в лісах 5-го класу пожежної безпеки за умовами погоди, забороняється відвідування лісів населенням та в'їзд до них транспортних засобів, крім транзитних шляхів та випадків, коли перебування громадян та транспорту обумовлено виробничою необхідністю і виконанням службових обов'язків.

У разі порушення ст. 65 КУпАП, за незаконну порубку дерев, пошкодження або знищення лісових культур чи молодняка кожен громадянин також несе адміністративну відповідальність.

Згідно ст.70 КУпАП, представники ЛМГ, або НПП мають право скласти протокол та постанову на громадянина у випадку самовільного сінокосіння, випасання худоби, збирання плодів, ягід та грибів в лісі. Особливо варварськими методами йде збір грибів, зокрема, білого. Люди залишають перевернутий шар підстилки та верхнього шару ґрунту, чого ні в якому разі не можна робити, оскільки порушується грибниця. У зв'язку з цим, кількість білих грибів в лісах Кінбурнської коси за останні роки різко скоротилась.

Засмічення лісів відходами (ст.73 КУпАП) тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян і на посадових осіб – від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вище зазначені порушення є основними найбільш негативними антропогенними втручаннями в лісові екосистеми. Основними завданнями НПП та ЛМГ й надалі залишаються охорона, збереження та відновлення природних ресурсів Кінбурнської коси.

3.4.3.3. Збереження пралісів та інших корінних лісових природних комплексів

Цінність пралісів будь-якого регіону полягає в тому, що вони є еталоном біологічної стійкості і продуктивності деревостанів, носієм цінної генетичної інформації, найповніше виконують захисну, гідрологічну та кліматорегулюючу функції і є природною моделлю для сталого ведення лісового господарства. Для пралісів характерний високий рівень автентичності та цілісності, вони є надзвичайно важливими для збереження біорізноманіття. Праліси є місцем існування багатьох ендемічних, рідкісних і зникаючих видів флори та фауни. Крім цього, вони мають надзвичайно важливе естетичне і рекреаційне значення [2, 3].

На території НПП «Білобережжя Святослава» праліси відсутні.

Переважна частина насаджень Кінбурнської коси штучного походження, лише невелика частина природних лісів залишилась у вигляді невеличких гайків з берези, дуба, вільхи (рис. 3.4.3.3.1.) та інших насаджень, поширення яких зовсім не типове для даного регіону, враховуючи специфічність та екстремальність ґрунтових і кліматичних умов [4, 8].

Рис. 3.4.3.3.1. Природні ліси в межах НПП «Білобережжя Святослава»

У природних лісах берези дніпровської, дуба звичайного, вільхи чорної та інших деревостанах спостерігається сприятливе природне поновлення даних видів деревних порід, що забезпечує формування стійких різновікових деревостанів.

Ліси природного походження НПП «Білобережжя Святослава» займають 88 га або 2,4% від усіх земель вкритих лісовою рослинністю. Деревостани вільхи чорної поширені на площі 38,9 га, дуба звичайного – 41,7 га. Береза дніпровська та осика займають менше 8 га. Насадження штучного походження представлені в основному сосною звичайною та кримською, які є менш стійкими, ніж ліси природного походження. Надмірна чисельність хвоєгризучих шкідників в поєднанні з раптовим підвищенням ґрунтових засолених вод та іншими негативними чинниками

довкілля пригнічують життєвий стан сосни, що в подальшому відображається у зменшенні основних таксаційних показників її деревостанів, загальній товарній якості та продуктивності деревини. У кінцевому результаті такі насадження всихають.

Основною проблемою на шляху заліснення та відновлення лісів Кінбурнської коси є екстремальна несприятливість кліматичних, природних гідрологічних та едафічних умов, поєднання яких унеможливорює подальше їх відтворення.

3.5. Транспорт і зв'язок

3.5.1. Стан та перспективи розвитку транспорту, шляхів сполучення, системи обслуговування транспорту, включаючи аспекти впливу на довкілля

На території НПП «Білобережжя Святослава» відсутні аеропорти та будь-яке залізничне сполучення, тому про їх вплив на природні комплекси парку говорити недоцільно. Враховуючи специфіку географічного розташування населених пунктів, прилеглих до території НПП, потрібно відмітити два шляхи їх сполучення з найближчими автостанціями, залізничними станціями та аеропортами.

Перший шлях пролягає суходолом та веде до Херсонської області, яким можна дістатись найближчої автостанції, яка знаходиться у місті Гола Пристань на відстані 68 кілометрів від с. Василівка (рис. 3.5.1.1.). До найближчої залізничної станції у місті Херсон – 107 км, а найближчий аеропорт у місті Миколаїв – 178 км. Для міжміського сполучення сіл Покровка, Покровське та Василівка курсує рейсовий автобус Покровка – Миколаїв (середа – 11.00, п'ятниця – 15.00, неділя – 11.00), Миколаїв – Покровка (середа – 09.30, п'ятниця – 13.25, неділя – 09.30). Для місцевих жителів така інтенсивність автосполучення є достатньою (у трьох селах проживає 744 особи), покращення потребує лише дорожнє покриття.

Рис. 3.5.1.1. Схема дороги Василівка – Миколаїв (через Херсон)

Другий шлях пролягає через Дніпровсько-Бузький лиман (водне сполучення) (рис. 3.5.1.2.). Відстань між причалом у селі Покровське та війсьним портом м. Очаків складає 12 км. Протягом року постійно курсує рейсовий катер, з розкладом руху: в теплий період року щоденно, крім середи, о 07.00 та 15.00 з міста Очаків та о 08.00 та 16.00 з села Покровське; в холодний період року вівторок, п'ятниця та неділя о 07.00 та 14.00 з міста Очаків, та о 08.00 та 15.00 з села Покровське. Цим шляхом можна дістатись до найближчої автостанції, розташованої в місті Очаків, відстань складає 13 км від причалу села Покровське. До найближчої залізничної станції і аеропорту у місті Миколаїв, на відстані – 74 км. Але потрібно звернути увагу на те, що водне сполучення сильно залежить від кліматичних умов, до того ж у період льодоставу на Дніпровсько-Бузькому лимані (січень - лютий) таке сполучення взагалі відсутнє.

Система транспортних та пішохідних зв'язків

Транспортні засоби, які використовуються у районі Кінбурнської коси, поділяються на ті, що доставляють населення та ті, що перерозподіляють і обслуговують його усередині національного природного парку.

Доставка відпочиваючих із інших місць Миколаївської області на Кінбурнську косу відбувається головним чином водним шляхом з м. Очакова та м. Миколаєва через причали в с. Покровське пасажирськими рейсовими катерами, а також малим приватним флотом.

Пропускна здібність катерів та причалів недостатня і стає регулятором рекреаційного потоку. Передбачається, з урахуванням збільшення рекреаційної ємності парку, будівництво двох морських причалів в районі Римбів та с. Покровки, а також будівництво та реконструкція лиманських причалів в цих селах та с. Василівка.

Біля половини всіх відправлень пасажирів, як до цього часу, будуть сконцентровані в с. Покровське – Римби. Зберігається стійке перевезення пасажирів із м. Миколаєва до сіл Покровка, Василівка приватним підприємцем Дяченко В.С. У наступні роки можливим є поява пасажирського потоку із м. Одеси по морю та збільшення його з Херсонської області по суші. Цьому буде сприяти морвокзал (причальне господарство) МТП в рекреаційному комплексі №1 та автомобільна дорога з твердим покриттям із с. Геройське до с. Покровське.

Важливу роль у забезпеченні перевезень відпочиваючих у вихідні дні може відігравати переправа Очаків – Покровське, Очаків – Кінбурнська стрілка та Очаків – Римби, на яких потрібно передбачити будівництво причальних споруд з можливістю прийняття автомобільної протипожежної техніки.

Для надання більш комфортних послуг відпочиваючим та враховуючи можливість виникнення екстремальних ситуацій, пов'язаних з наданням екстренної медичної допомоги, доцільно розглянути питання про будівництво площадки для зльоту та посадки вертольотів у районі рекреаційного комплексу.

Існуюча транспортна мережа в НПП – це сформовані ґрунтові проїзди з дублюючими об'їздами в непрохідних місцях, по яким рух викликає труднощі, особливо у суху пору року. У зв'язку з цим транспортом, що

перерозподіляє та обслуговує населення, є всюдиходи і трактори з причепами. Після будівництва загальнопаркової дороги, яка з'єднає всі населені пункти на Кінбурнській косі, з'являться комфортабельні автобуси, маршрутні таксі та приватний легковий транспорт.

Проектом необхідно передбачити надання рекреаційних послуг автотуристам, будівництво в НПП кемпінгу та стоянок на рекреаційних ділянках Ковалівська, Римбівська та Кінбурнська стрілка, обладнання паркувальних місць для авто-грибників. Потік автотуристів необхідно контролювати на транспортно-розподільному пункті при в'їзді в парк зі сторони с. Геройське.

Проектна система транспортних та пішохідних зв'язків у НПП включає як водні маршрути з причалами та береговими устроями, так і сухопутні – основну автомобільну дорогу загального використання з твердим покриттям, з'їзди, господарчі та рекреаційні проїзди, стоянки, доріжки, кінні та велосипедні маршрути з цілим комплексом необхідних споруд та устроїв, а також площадку для вертольотів.

Транспортно-пішохідна мережа парку пов'язується з його функціональним зонуванням та архітектурно-планувальною структурою парку. Вона забезпечує зручний зв'язок різних зон, окремих об'єктів, споруд та устроїв. У системі транспортних зв'язків передбачаються автостоянки, автобусні павільйони тощо. Для зупинок транспорту та площадок рекомендується застосовувати полегшене покриття із бетонних збірних пористих плит.

Рис. 3.5.1.2. Схема дороги Покровське – Миколаїв (через Очаків)

Для сполучення причалу села Покровське з селами Покровка та Василівка курсує автобус, маршрут Покровське – Покровка – Василівка (вівторок, п'ятниця, неділя – о 8.00 та 15.00), та навпаки – Василівка – Покровка – Покровське (вівторок, п'ятниця, неділя – о 07.00 та 14.00).

У літній період додатково, для перевезення рекреантів (з воєнного порту (7,2 км), причалу ДП «Очаківське ЛМГ» №340 (7,0км), причалу №333 (5,0 км), причалу на дитячому пляжі №332 (4,8км), причалу рибоохорони №332 (4,8 км), причалу №330 (5,5 км), причалу БО «Акваторія» (5,1 км) з м. Очаків до рекреаційної ділянки Кінбурнська Стрілка (спеціально відведеної зони для причалування) на Кінбурнському півострові курсує 7-10 катерів щодня. На перспективу, у зоні стаціонарної рекреації планується побудувати повноцінний причал для причалування малотоннажних суден, а також з морської сторони, на теплий період року, встановлювати тимчасовий причал. Цим зведеться до мінімуму розмивання дна гребними лопатями.

Автомобільним транспортом до території НПП можна дістатися лише першим шляхом, через територію Херсонської області. Останній населений пункт на цьому маршруті, до якого прокладено дорогу з твердим покриттям, це село Геройське. Далі від с. Геройське до с. Василівка та по всій території

НПП існують лише ґрунтові дороги. Загалом їх можна охарактеризувати як важко прохідні. Більша частина доріг піщані, в періоди посух пісок висихає і стає сипучим, у цей період дорогами можна пересуватися лише транспортом з підвищеною прохідністю. Зазначений фактор змушує водіїв шукати об'їзні шляхи, що призвело до виникнення сильно розгалуженої сітки самовільно наїжджених доріг, загальна довжина яких становить близько 600 км, а площа – понад 180 га. Цим наноситься велика шкода природним комплексам заповідного об'єкту (рис. 3.5.1.3).

Рис. 3.5.1.3. Картохема існуючих самовільно наїжджених шляхів

З метою уникнення появи великої кількості самовільно наїжджених шляхів та зменшення загальної площі існуючих доріг, ще у 1993 році намагались побудувати дорогу з твердим покриттям с. Геройське – с. Василівка. Вздовж маршруту майбутньої траси було створено піщаний насип, але роботи з часом було припинено. Згідно існуючого проекту будівництва (2008 р.), дорога через весь Кінбурнський півострів пропонувалась за наведеною нижче схемою (рис. 3.5.1.4.).

Рис. 3.5.1.4. Трек проектованої автодороги

Розглядається також варіант будівництва двох доріг – від с. Покровське та с. Покровка (Чимилівка), які сходяться в одну дорогу в районі мисливського господарства, яка далі веде до с. Василівка (рис. 3.5.1.5.). Новий маршрут автошляху для сполучення населених пунктів буде коротшим на 3 км у межах НПП та на 1,5 км загалом. Логістична доцільність запропонованого маршруту полягає в тому, що при транзитному русі з с. Покровське до с. Геройське не потрібен заїзд у с. Покровка. Соціальний ефект може бути досягнутий при проходженні дороги через практично вимираючий хутір Чимилівка. Це дасть також можливість більш оперативно доставляти протипожежну техніку, яка базується в с. Василівка, до місць виникнення пожеж.

Рис. 3.5.1.5. Оптимізований трек проєктованої автодороги

Дуже важливим питанням при побудові автодороги на території НПП є вибір матеріалів для покриття. Вони повинні бути з найбільш екологічно чистих матеріалів, стійкими до агресивних природних умов парку (піщана основа, значні перепади температур, високі температури у літній період, висока ймовірність ожеледиць у зимовий період, досить значна солоність ґрунтових вод). У якості матеріалів для будівництва не можна розглядати варіанти жорсткої і гравійного покриття (за рахунок великих швидкостей зносу, значних об'ємів пилоутворення), а також асфальтобітумного покриття (значний нагрів поверхні у денні часи теплого періоду року, вміст небезпечних отруйних канцерогенних речовин (особливо це стосується синтетичних бітумів на основі кам'яновугільних смол та дьогтів)). Найбільш позитивний ефект може дати використання бетонних, залізобетонних або комплексних асфальтобетонних матеріалів.

Будівництво автодороги має свої плюси та мінуси. До позитиву можна віднести: при спорудженні єдиної дороги з твердим покриттям всі інші ґрунтові самовільно наїжджені дороги придуть в занепад, таким чином, набагато зменшаться площі впливу автотранспорту на навколишнє середовище: соціальний фактор – місцевому населенню буде значно простіше та дешевше пересуватися як по території парку, так і за його межі;

буде пришвидшено реагування на надзвичайні ситуації, зокрема пожежі, за рахунок полегшення пересування спеціальної техніки по території парку.

При будівництві траси можуть виникнути такі негативні фактори: посилення чинників турбування тваринного світу, зокрема шумове забруднення; значне збільшення (у десятки разів) кількості людей та транспорту у раніше мало відвідуваних місцях; різке збільшення рекреаційного будівництва на Кінбурнській косі, особливо у приморській частині; загибель тварин на дорозі та зростання кількості автомобільних аварій через зіткнення з тваринами або утворення слизького покриття внаслідок масової загибелі тварин на дорозі (наприклад, під час сезонної міграції амфібій). Згідно експертного висновку фахівців інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України збитки навколишньому середовищу складатимуть понад 50 млн. грн. Проте їх можна повністю компенсувати за рахунок відновлення природних комплексів на нині існуючих самовільно роз'їжджених дорогах. Крім того, оптимізований трек проекрованої дороги, запропонований адміністрацією парку, проходить по вже існуючій ґрунтовій дорозі. Варто зазначити, що будівництво траси розглядається як перспективне і у найближчі п'ять років не планується.

Під час створення нового проекту побудови автодороги на території НПП для зменшення негативних наслідків на його природні комплекси і об'єкти обов'язково необхідні:

- розробка та введення системи обмежень в'їзду транспорту на основі його тоннажу, наявності на автомобілях іскрогасників, відрегульованості двигунів (по кількості викидів диму та сажі у атмосферу);
- розробка та введення системи обмежень швидкості транспорту на території Парку, у тому числі шляхом встановлення обмежувачів швидкості («лежачих поліцейських») та знаками обмеження швидкості згідно з п. 12.10 чинних Правил дорожнього руху України;
- розробка та введення системи облаштованих стоянок автомобілів із заборонаю стоянок у необладнаних місцях;

- розробка та реалізація плану оптимізації вторинних доріг для обслуговування території Парку (міжквартальні дороги, дороги протипожежного значення (для проїзду оперативного транспорту) та дороги, які потрібні місцевому населенню та співробітникам Парку під час несприятливих погодних умов (сильних злив та нагінних явищ). Переходи з дороги місцевого значення на вторинні дороги пропонується оснащати шлагбаумами;

- розробка та введення системи екологічних коридорів через дорогу для дрібних тварин (по типу підземних тунелів);

- розробка та введення системи бар'єрів для дрібних тварин (в місцях, де є необхідність, для крупних тварин (кабанів, косуль, тощо));

- облаштування контрольо-пропускового пункту (КПП) на в'їзді на територію Парку, включаючи систему інформаційних плакатів з правилами поведінки, інформації щодо рідкісних видів тварин та рослин, правилами протипожежної безпеки, інформаційних буклетів-пам'яток для відвідувачів парку;

- розробка та реалізація плану розміщення дорожніх знаків заборонного та інформаційного характеру щодо наближення до заповідних та рекреаційних зон, можливостей перетинання дороги тваринами;

- розробка порядку дій служби державної охорони при виникненні порушень правил режиму Парку відвідувачами, зокрема, розробка юридичних підстав для встановлення обмеження або заборони конкретних дій, плану реакції СДО у конфліктних ситуаціях.

Лише за таких умов спорудження дороги буде доцільним в екологічному, економічному та соціальному планах.

3.5.2. Стан та перспективи розвитку системи зв'язку

У селі Покровка, яке знаходиться на території Кінбурнського півострова, функціонує поштове відділення Укрпошти, яке обслуговує три населених пункти – села Покровку, Покровське та Василівку. Потреби у відкритті

нових поштових відділень немає. Стационарний телефонний зв'язок забезпечується національною компанією «Укртелеком», в місті Очаків розміщено радіопередавач, що транслює сигнал на три АТС, розташовані у селах Покровської сільської ради. Від АТС змонтовано кабельну телефонну мережу, яка і забезпечує стационарний телефонний зв'язок. Але ця система є застарілою, тому не може забезпечити сучасних потреб населення. Зокрема, підключення швидкісного Інтернет-зв'язку є неможливим через низьку пропускну спроможність таких систем. Компанія «Укртелеком» планує модернізацію та оновлення систем зв'язку у зазначених населених пунктах. Населення півострова задовольняє цю потребу завдяки послугам мобільного Інтернет-зв'язку та мобільного телефонного зв'язку. На території села Покровка розміщено дві станції мобільного зв'язку, що експлуатуються трьома національними операторами мобільного зв'язку: «МТС Україна», «Київстар» та «Life». Таким чином, потреба у мобільному зв'язку повністю задовольняється.

3.6. Охорона здоров'я

3.6.1. Стан системи охорони здоров'я

На території НПП відсутні медичні заклади (поліклініки, лікарні, санаторії та ін.). Але в межах Очаківського та Березанського районів Миколаївської області та Голопристанського району Херсонської області функціонують фельдшерські пункти, районні лікарні, лікувально-оздоровчі заклади (табл. 3.6.1.1).

Таблиця 3.6.1.1

Інформація про фельдшерські пункти та районні лікарні

№ з/п	Місцезнаходження	Медичні заклади (тип закладу, кількість ліжок та ін. відомості)
1	2	3
	Очаківський район Миколаївської області	
1	57555, с. Василівка	Василівський ФП, комунальна власність, 1986 року

		створення Завідуюча ФП: Фаль Наталія Анатоліївна, тел. 91416
2	57555, с. Покровське	Покровський ФП, комунальна власність, ведеться будівництво (після пожежі 2008 р.) Завідуюча ФП: Шварц Олена Євгеніївна, тел. 93759, 80969015181
3	57500, м. Очаків, вул. Першотравнева, 1, E-mail: crb_och@och.mk.ua	Очаківська центральна районна лікарня, комунальна власність, 1977 року створення Ліжковий фонд: цілодобових – 145, денного стаціонару – 50. Поліклініка – 10 дільниць на засадах ЗПСМ, потужність поліклініки – 500 відвідувань у зміну.
Березанський район Миколаївської області		
4	с. Рибаківка, вул. Очаківська, 6,	Амбулаторія загальної практики сімейної медицини створена у 2006 році, форма власності комунальна. Завідуючий: Рамусь Д.М. контактний телефон (05153) 9-91-85, потужність амбулаторії – 11 відвідувань.
Херсонська область		
5	75600, Херсонська обл., Голопристанський р-н, м. Гола Пристань, вул. Леніна, 7 тел. (05539) 2-12-65 goprucrb@gmail.com	Комунальне підприємство «Голопристанська центральна районна лікарня» Завідувач: Бритвін Леонід Васильович (05539) 2-62-35, т/ф.: 7-71-44, 2-61-51 Заступник головного лікаря з медичної частини: Житнюк Владислав Вадимович 2-13-33 Приймальне відділення 2-67-95 Заступник головного лікаря з охорони материнства та пологової допомоги: Семененко Антоніна Павлівна 2-68-47. Та інші відділення.

У межах зазначених районів функціонує мережа оздоровчо-лікувальних та оздоровчо-розважальних закладів (табл. 3.6.1.2, табл. 3.6.1.3).

Інформація про санаторно-лікувальні заклади

№ з/п	Назва та тип закладу	Місцезнаходження	Спеціальність
1	2	3	4
Очаківський район			
1	Дочірнє підприємство «Очаківське об'єднання санаторно-курортних закладів» ЗАТ лікувально-оздоровчих закладів профспілок України	Миколаївська обл., м.Очаків, вул. Курортна, буд.29	Спеціальність: терапія, неврологія, педіатрія, отоларингологія, пульмонологія, кардіологія, ендокринологія, психотерапія, стоматологія, фізіотерапія, дерматовенерологія, функціональна діагностика, клінічна лабораторна діагностика, лікувальна фізкультура, загальна гігієна
2	Міжгосподарський оздоровчий комплекс санаторного типу «Ольвія» для дітей, підлітків та молоді	Миколаївська обл., м.Очаків, вул. 60-річчя СРСР, 7	Спеціальність: терапія, педіатрія, фізіотерапія, лікувальна фізкультура, дитяча кардіоревматологія, дитяча неврологія, дитяча пульмонологія, дитяча ендокринологія, дитяча гастроентерологія
3	Санаторій ім. Р.Г.Судковського Національної спілки художників України Таланова Л.В.	Миколаївська обл., Очаківський р-н, с.Чорноморка, вул. Лагірна коса, 27	Спеціальність: терапія, педіатрія, фізіотерапія.
4	Товариство з обмеженою відповідальністю «Санаторій «Борисфен»	Миколаївська обл., м.Очаків, вул. 60 років СРСР, 7	Лікування захворювань органів дихання, серцево-судинної системи, центральної та периферичної системи та захворювань опорно-рухового апарату
Херсонська область			
5	Дочірнє підприємство «Санаторій «Гопри» закритого акціонерного товариства ЛОЗ профспілок України «Укрпрофоздоровниця»	Херсонська обл., Голопристанський р-н, м. Гола Пристань, вул. Леніна, 72	Спеціальність: організація і управління охороною здоров'я, терапія, кардіологія, неврологія, ревматологія, акушерство і гінекологія, дерматовенерологія, ендокринологія, урологія, ортопедія і травматологія, педіатрія, стоматологія, дієтологія, психотерапія, рефлексотерапія, народна та нетрадиційна медицина,

			фізіотерапія, фізкультура, лабораторна клінічна функціональна	лікувальна клінічна діагностика, біохімія, діагностика.
--	--	--	---	---

Таблиця 3.6.1.3

Інформація про оздоровчо-розважальні заклади Березанського району
(зона відпочинку «Рибаківка»)

№ з/п	Назва закладу, телефон	№ з/п	Назва закладу, телефон
1	2	3	4
1	«Урожайный» 8-047-445-43-37	35	«Волна» 9-92-04
2	«Колос» 9-19-75, 9-92-35	36	«Троянда» 80504939080
3	«Фрунзовец» 9-37-24	37	«Связист» 9-16-74, 9-92-61
4	«Янтарь» 8051-24-78-90	38	«Рось» 9-92-54
5	«Княжичанка»	39	«Родник»
6	«Рассвет» 8051-42-34-24	40	«Дружба» 9-83-40
7	«Нива» 9-19-57	41	«Электромонтажник» 9-83-25
8	«Риф» 9-83-78	42	«Автомобилист» 9-83-44
9	«Кордон лісника»	43	«Дружба» 9-83-29
10	«Электрофикатор» 9-83-60	44	«Чайка» 9-83-43
11	«Волна» 9-83-69	45	«Дельфин» 9-83-36
12	«Платан» 80504931238	46	«Луч» 9-83-18
13	«Заготовитель» 2-01-27	47	«Монтажник» 9-83-12
14	«Березка-2» 9-83-13	48	«Голубая волна» 9-83-14
15	«Дорожник» 9-21-92	49	«Прибой» 9-21-92
16	«Море-1»	50	«СМУ-7»
17	«Черномор» 80675156006	51	«Элеватор»
18	«Перлина» 9-83-28	52	Будинок відпочинку «Ай-Петрі»
19	«Утро» 2-21-99	53	«Березка-1» 9-83-13

20	«Лазурное» 9-83-22	54	«Альбатрос» 8051-42-41-12
21	«Маяк» 9-83-23	55	«Юность»
22	«Водник»	56	Кемпінг «Зорі над Бугом» 9-83-41
23	«Солнечная» 9-83-19	57	«Сокол» 9-83-42
24	«Морская волна» 9-83-20	58	«Дружба»
25	«Железнодорожник» 9-83-35	59	ДОЗ «Приморье» 9-14-31,9-92-87
26	«Рассвет» 9-92-58, 9-91-82	60	ДОЗ «Орленок» 9-92-50
27	«Лесотехник» 9-92-38	61	ДОЗ «Чайка»
28	«Моряна» 9-94-05	62	«Медик»
29	«Смена» 9-92-54	63	«Поділля»
30	РУОК «Почтовик» 9-12-66	64	«Море» 80505828724
31	«Южный» 9-83-33	65	«Турист»
32	ДОЗ «Алый парус» 9-83-46	66	«Соловьиная роща» 9-37-35
33	ДОЗ «Маяк» 9-14-07	67	Будинок відпочинку 80503948525
34	ДОЗ «Космос» 9-83-34	68	

3.6.2. Перспективи розвитку системи охорони здоров'я

Державна медична реформа, яка впроваджується Міністерством охорони здоров'я, передбачає широке впровадження сучасних технологій діагностики та лікування, використання новітнього обладнання та приладів. А це в середньостроковій перспективі дозволить сформувати нову інфраструктуру охорони здоров'я в Україні (первинна, екстрена, вторинна (спеціалізована), третинна (високоспеціалізована) медична допомога), а також провести модернізацію та будівництво великої кількості нових об'єктів за новими, сучасними будівельними та інженерними стандартами – нові лікарні, фельдшерські акушерські пункти, спеціалізовані медичні центри

та інші об'єкти. Крім того, дозволить планувати модернізацію медичних установ другого та третього рівнів, створення нових виробництв медичного напрямку.

Реалізація реформ здійснюватиметься у наступних напрямках: структурно-організаційне та фінансово-економічне розмежування рівнів надання медичної допомоги; запровадження вільного вибору пацієнтом лікаря первинного рівня медичної допомоги; створення раціонального медичного маршруту пацієнта для надання медичної допомоги; запровадження системи стандартів у галузі охорони здоров'я та системи індикаторів якості медичних послуг; запровадження договірних відносин між замовниками та постачальниками медичних послуг.

Ця реформа надасть змогу населенню селищ, міст, районів та області отримувати своєчасну та кваліфіковану медичну допомогу.

3.7. Збереження історико-культурної спадщини

3.7.1. Стан об'єктів історико-культурної спадщини та завдання щодо її відновлення

На території Кінбурнської коси виявлено та поставлено на державний облік такі пам'ятки археології та історії місцевого значення:

Поселення Покровка 1 (рішення облвиконкому №216 від 09.08.88 р.) – знаходиться в трьох кілометрах на захід від с. Покровка, площа 0.4 га, охоронна зона 3.4 га, пам'ятка багатощарова датується пізньокатакомбним часом, епохою середньовіччя (XIII – XV ст.).

Катакомбну культуру виділив В. О. Городцов на початку XX ст. Район поширення пам'яток катакомбної культури охоплює степові простори від Дністра до Дону, відомі вони в Криму.

Спеціалісти виділяють кілька локальних варіантів катакомбної культури – донецький, дніпро-азовський, харківсько-воронезький, волго-маницький, інгульський, що в тритомному академічному виданні з археології

України трактуються як окремі культури катакомбної культурно-історичної спільності. Розрізняються вони, головним чином, за типом кераміки, формою, стилем орнаменту та його місцем на посуді, формами катакомб, деякими особливостями знарядь праці. Наявність локальних груп вказує на значну етнографічну строкатість населення цієї культури.

З бронзи племена катакомбної культури виготовляли вислообушні сокири, тесла, жолобчасті долота, гаки. Знайдено лавролисті дволезові ножі, шила, а також прикраси: кільцеподібні орнаментовані підвіски з припаяним вушком, краплеподібні підвіски, кільця прості і з напливом на кінцях, що заходять один за один. Зустрічаються прикраси з срібла. Крім металевих прикрас відомо багато виробів з кістки і зубів тварин, що повторюють типи прикрас ямної культури, наприклад пронизки з гвинтоподібною нарізкою, молоточкоподібні шпильки, просвердлені зуби хижаків тощо. Хімічний склад бронзових виробів свідчить про кавказьке походження їх, хоч у катакомбних племен, безперечно, існувала і власна металургія бронзи.

У похованнях зустрічаються також кам'яні бойові молоти, навершя булав, вістря стріл.

Носії катакомбної культури займалися в основному скотарством. У похованнях знаходять кістки вівці й корови.

Поселення Покровка 2 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – знаходиться в 2.5 км на північний схід від с. Покровка, площа 1 га, охоронна зона 4 га. Відноситься до другої половини II тис. до н.е. та відноситься до культури багатоваликової кераміки (Бабинська археологічна культура).

Після спеціальних досліджень поселень Бабине III на Нижньому Дніпрі і Волинцеве-городок на Сеймі С.С. Березанська виділила ці пам'ятки в самостійну культуру. Датується культура багатоваликової кераміки другою половиною XVII-XV ст. до н. е.

Поховання являють собою окремі могили, що влаштовувалися в старих курганах. Особливістю поховального обряду культури багатоваликової

кераміки є незначна кількість глиняного посуду серед супровідного інвентарю, що ускладнює культурну ідентифікацію поховань.

Кераміка культури відома за знахідками з поселень. Основною керамічною формою є горщик високих пропорцій, часто ребристий, з широким горлом і плоским дном. Менше поширені горщики з короткою шийкою, миски. Інші знахідки в комплексах багатоваликової кераміки дуже нечисленні. Орнамент багатий і оригінальний, складається з кількох наліпних валиків або прокреслених ліній. Мотиви візерунка включають прямі ряди ліній, заштриховані трикутники або чотирикутні поля.

Питання походження пам'яток багатоваликової кераміки, як і долі: носіїв цієї культури, не досить з'ясовані. Деякі дослідники вважають, що вони генетично пов'язані з катакомбною культурою, інші вбачають у них український варіант ранньозрубних пам'яток.

Поселення Покровка 3 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – розташоване на 1 км на північний-захід від поселення Покровка 2, артефакти відносяться до епохи фінальної бронзи.

Дослідники виділяють дві окремі групи пам'яток періоду пізньої бронзи – сабатинівську (степове Правобережжя) і білозерську (на Нижньому Дніпрі), що їх інколи називають окремими культурами. Вони дещо розрізняються і за хронологією. Зрубна культура, зокрема, датується XVI-XII, сабатинівська – XIV-XII, а білозерська XI-IX ст. до н. е. (С.С.Березанська, М.М.Чередніченко, І.М.Шарафутдінова, І.Т.Черняков, В.В.Отрошенко).

Основним заняттям населення були скотарство і землеробство. Вирощували здебільшого просо. Виявлені напівземлянкові житла прямокутної форми зі слідами відкритих вогнищ у центрі. Поблизу жител відзначено скупчення попелу. На сабатинівських і білозерських поселеннях Подніпров'я і Правобережжя виникають наземні житла, збудовані з використанням каменю. Для опалення жител використовувалися купольні печі з глинобитним подом.

Основним типом поховальних споруд досліджуваних культур є кургани; в пізньому періоді з'являються також безкурганні могильники.

Важливою рисою сабатинівської і білозерської культур є значна кількість бронзолivarних майстерень та скарбів бронзових виробів. До складу скарбів, яких лише на Північному Причорномор'ї виявлено більше 20, входять звичайно вироби з бронзи та зливки металу.

Серед керамічних виробів сабатинівського типу зустрічаються зрідка предмети пластики – фігурки тварин, а також невеликі глиняні «хлібці» різної форми. Призначення останніх не відоме.

Вчені визначають також вирішальний внесок білозерських пам'яток у формування кіммерійської культури.

Поселення Покровка 4 (розпорядження голови облдержадміністрації № 507-р від 12.07.2000 р.) – розташоване у двох кілометрах на північний схід від с. Покровка, площа 2.5 га, охоронна зона 5.5 га. Багатошарове, основний культурний шар датується періодом Київської Русі IX-XIII ст.

Поселення Покровське 2 (розпорядження голови облдержадміністрації № 507-р від 12.07.2000 р.) – розташоване на південь від с. Покровське, площа 0.5 га, охоронна зона 3.5 га. Відноситься до періоду пізнього бронзового віку.

Поселення Покровське 3 (розпорядження голови облдержадміністрації № 507-р від 12.07.2000 р.) – розташоване в 2 км на південь від с. Покровське, площа 0.1 га, охоронна зона 3.1 га, датується III-II ст. до н.е. Відноситься до античної археологічної культури, до часу коли Кінбурнський півострів входив до складу Березанської чи Ольвійської держави. Античні держави Північного Причорномор'я були засновані давньогрецькими колоністами у VII-V ст. до н. е. «Велику грецьку колонізацію», яка значно розширила межі античного світу, зумовили специфіка соціально-економічного й політичного розвитку давньогрецького суспільства, а також місцевих племен Північного Причорномор'я. Це

передусім нестача земель у метрополії та їх перенаселення, намагання греків налагодити торговельні зв'язки з населенням багатих хлібом і худобою причорноморських степів. Однією з причин колонізації був недостатній розвиток продуктивних сил, він вимагав обмеження чисельності населення античних держав, що спричинювало вимушену еміграцію.

Важливим фактором заснування греками перших поселень на території Північного Причорномор'я були пошуки джерел сировини, зокрема металу. Розвиток ремесел сприяв зростанню торгівлі і мореплавства. Грецькі переселенці прагнули також освоїти придатні для ведення сільського господарства землі, забезпечити себе всім необхідним і бути економічно і політично незалежними від грецької метрополії.

У заселенні греками Північного Причорномор'я вчені простежують кілька етапів.

На першому етапі (середина VII ст. до н. е.) у Північно-Західному Причорномор'ї було засновано два поселення: Істрію у Подунав'ї і Борисфен на о. Березань.

На другому етапі (перша половина – середина VI ст. до н. е.) греки освоюють узбережжя Березанського і Бейкушського лиманів. У пониззі Південного Бугу виникає античне місто Ольвія; кілька землеробських поселень з'являється на берегах Дніпро-Бузького і Березано-Сосицького лиманів. На Боспорі Кімерійському були засновані міста Пантікапей, Гермонасса, Німфей, Мірмекій, Феодосія, Кепи та ін. Всі ці міста розміщені на узбережжі Керченської протоки, а землеробські поселення становили їхню сільську периферію.

На третьому етапі (друга половина VI – початок V ст. до н. е.) починається освоєння району Нижнього Подністров'я, де було засновано міста Ніконій і Тіру. Створюється ряд сільськогосподарських поселень на східному узбережжі Дністровського лиману. В цей час значно розширюється територія міста Ольвії і виникають поселення на берегах Бузького лиману.

На четвертому етапі (кінець V ст. до н. е.) на території Західного Криму вихідці з Гераклеї Понтійської заснували античне місто Херсонес. Цим останнім етапом і завершився процес колонізації греками Північного Причорномор'я.

У нижній течії Південного Бугу, на північному узбережжі Чорного моря, виникли перші осередки античної давньогрецької культури – поселення на острові Березань і місто Ольвія.

Березанське поселення (біля м. Очаків) було засноване в 645—644 рр. до н. е. Площа поселення становила понад 10 га. Основою економіки були сільське господарство, рибний промисел, ремесла, торгівля. Мешканці Березані мали економічні й культурні зв'язки з іонійськими містами.

З другої половини VI ст. до н. е. на Березані формується міський осередок. У цей період Березань була політично незалежним утворенням – полісом, до сфери економічного і політичного впливу якого входили землеробські поселення по обох берегах Березанського лиману. В обігу була власна полісна монета. Наприкінці VI ст. до н. е. Березань увійшла до складу Ольвійської держави, це зафіксовано не лише знахідками ольвійських монет і виробів, а й спільними рисами у релігійних культурах.

Антична *Ольвія* була розташована на правому березі Бузького лиману біля с. Парутине Очаківського району Миколаївської області. У середині VI ст. до н. е. місто заснували вихідці з Мілета. Залишки основної незатопленої частини верхнього міста становлять площу 33 га. Значна частина нижнього міста зруйнована водами лиману. Історію розвитку Ольвії поділяють на два етапи. Перший етап (середина VI ст. — 49-44 рр. до н. е.) характеризується поступальним розвитком економіки і культури, що був перерваний нападом гетів. На наступному етапі (друга половина I ст. до н. е. – середина III ст. н. е.) Ольвія зазнає інтенсивного тиску з боку місцевих племен і зрештою потрапляє в політичну залежність від Риму.

Наприкінці VI – на початку V ст. до н. е. у центрі міста були зведені перші громадські споруди: вівтар, вимощена каменем доріжка, що вела до

Священного гаю. Очевидно, тоді ж виникла й агора. Основу житлової забудови становили землянки і напівземлянки, розміщені по обидва боки головної поздовжньої вулиці. З початку V ст. до н. е. різко зростає щільність забудови, що було пов'язано зі збільшенням кількості мешканців. Заданими палеодемографічних спостережень в Ольвії тоді налічувалося 6-10 тис. чоловік. Основну масу населення міста становили греки. Відбувається остаточне формування поліса – функціонують теменос і агора як центри соціально-економічного, політичного і культового життя, розпочинається карбування місцевої монети (дельфінчиків і ассів).

У V ст. до н. е. простежується масовий перехід до спорудження наземних сирцево-кам'яних будинків. Навколо міста зведено оборонні кам'яні мури і башти. Центральний теменос обнесено кам'яною огорожею, в межах якої споруджено храм іонічного ордера Аполлона Дельфінія і монументальний вівтар. Цим же періодом датується поява зі східного й західного боків агори торговельних рядів, а з півдня – будинку гімнасія.

Житлові квартали Ольвії відкриті поблизу теменоса, агори, а також у Нижньому місті та на його північній околиці. Площа будинків у межах 100-600 м². Найбагатші з них розміщувалися в центрі міста. Вони мали підвали, цистерни для зберігання води, вирізані у лесі. Реконструкція громадських споруд і житлових комплексів на агорі елліністичного часу показує, що забудова тут велася за певною регламентацією. Зокрема, до центральної площі прилягають фасадні кутові частини громадських і житлових будинків.

Починаючи з VI ст. до н. е., у Нижньому Побужжі навколо Ольвії утворилася досить значна округа (хора). Всього тут зафіксовано близько 100 поселень, що перебували у політичній залежності від Ольвії. Деякі з них були тимчасовими стоянками пастухів і рибалок, але переважна більшість – постійні поселення. Матеріальна культура хори в цілому ідентична культурі Ольвії та Березані. Житлові комплекси поселень становлять напівземлянки і наземні споруди зі стінами, зведеними за дерев'яним каркасом і обмазаними глиною або складеними з глиняних вальків.

На поселеннях знайдено велику кількість уламків амфор та інших форм античного посуду, а також місцеві ліплені керамічні вироби.

Населення ольвійської округи займалося землеробством і скотарством. Периферійні поселення, як і Ольвія, функціонували до середини III ст. н. е.

Поселення Покровське 4 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – розташоване у 2.5 км на південний схід від с. Покровське, площа 2.5 га, охоронна зона 5.5 га. Датується другою половиною II тисячоліття до н.е. (період фінальної бронзи).

Поселення Покровське 5 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – розташоване у 1.5 км на південний схід від с. Покровське, площа 3 га, охоронна зона 6 га. Датується другою половиною II тисячоліття до н.е. (період фінальної бронзи).

Поселення Василівка 1 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – розташоване у 1,3 км на південний схід від с. Василівка, площа 1 га, охоронна зона 4 га. Датується II тисячоліттям до н.е.

Поселення Кінбурн 1 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – площа 1.2 га, охоронна зона 4.2 га.

Поселення Кінбурн 2 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – площа 0.3 га, охоронна зона 3.3 га.

Поселення Кінбурн 3 (розпорядження голови облдержадміністрації №507-р від 12.07.2000 р.) – площа 1 га, охоронна зона 4 га.

Курган №1 (біля с. Покровка (рішення облвиконкому №216 від 09.08.88 р.) – площа 0.1 га з охоронною зоною.

Курган №2 (біля с. Покровка (рішення облвиконкому №216 від 09.08.88 р.) – площа 0.1 га з охоронною зоною.

Поселення Комендантське 1 – розташоване на 2 км східніше с. Покровське, площа 4 га. Поселення багат шарове, від епохи пізньої бронзи, античності до середньовіччя (Кримське ханство).

Поселення Комендантське 2 – розташоване на 3 км східніше с. Покровське, площа 1.5 га, датується періодом античності та середньовіччя.

Поселення Римби (база Морського порту) – пам'ятку можливо віднести к періоду середньовіччя.

Кінбурнська фортеця – була одною з самих міцних фортець того часу, розташована навпроти м. Очаків та була побудована турками у XVI ст., надійно захищала вхід до Дніпровського лиману. Після підписання Кучук-Кайнаджитського миру у 1774 році Кінбурн переходить до Російської імперії. Фортеця мала масивні стіни, її бастіони могли вести фронтальний та фланговий вогонь, внутрішні будівлі та склади були розташовані подовж стін. Потім її модернізували за допомогою земляних валів, напроти фортеці була невелика закрита гавань.

Акваторія Кінбурнської коси. З огляду на те, що значна територія півострова та прилеглих територій, під час повеней на Дніпрі та східному вітрі, покривається водою, то майже всі об'єкти, що знаходять на цих теренах, у тій чи іншій мірі можна віднести до категорії гідроархеологічних знахідок. У давнину ця місцевість з прилеглими до неї територіями, мала назву «Гілея», що у перекладі з давньогрецької мови дослівно означає «Лісиста країна». Вперше топонім згадує Геродот, а пізніше повторюють інші античні автори. Питання про історичну топографію та назви півострова у різні історичні епохи є дискусійними. **Випадкові знахідки:** 1) у 1885 р. біля західного берега Кінбурнського півострова рибалками знайдено кам'яний вівтар IV-III ст. до н.е. з написом та зображенням кедрової шишки. У ньому сповіщається, що жертвник присвячується Ахіллу; 2) І.Д. Ратнер повідомляє, що у фондах Херсонського музею зберігається «візантійська амфора», яку було знайдено у Дніпровському лимані; 3) Біля с. Збур'ївка, на дні лимана, зберігаються залишки турецької галери XVIII ст., обшитої листовою міддю.

У 2012-2013 роках проводились часткові підводні розвідки акваторії Кінбурна та був виявлений новий об'єкт культурної спадщини, місце

загибелі давньогрецького корабля («Егейський корабель»), дата утворення (загибелі) третя четверть V ст. до н.е. Місцезнаходження: Миколаївська область, Очаківський район, акваторія НПП «Білобережжя Святослава», 700 м на захід від району центральної частини Кінбурнської коси. Об'єкт є державною власністю, згідно ст. 17 Закону України «Про охорону культурної спадщини».

Враховуючи попередні данні досліджень, можливо припустити, що судно рухалось в район Ольвії або Керкінітиди (м. Євпаторія, АР Крим). Знайдені артефакти свідчать, що корабель перевозив вантаж оливкової олії та вино, середній грецький корабель міг перевозити більше тисячі амфор та інші товари. Із знахідок виділяються групи амфор Хіоського виробництва (острів Хіос, Греція) та виробництва Фасоса (острів Фасос, Греція), датовані серединою V ст. до н.е., початком IV ст. до н.е. Глибина залягання залишків загибелі корабля від 4 м до 7 м, генеральний вантаж (амфори) розміщені на підводному схилі на глибині 4-7,5 м на площі 200x300 м у морському мулі з піском. Верхня частина корпусу і надбудова корпусу знищені морем та часом. Керамічна тара покрита шаром мулу, окремі амфори або їх фрагменти видніються над ґрунтом на 0,40 м, зафіксовано декілька ярусів залягання керамічного матеріалу та чітко відокремлюються округлі бокові частини античних амфор.

Корабельна аварія є самою старшою виявленою пам'яткою античної доби в акваторії Чорного моря України, містить в собі інформацію, пов'язану з суднобудуванням, навігацією та економічно-торгівельними зв'язками Давньої Греції та Північного Причорномор'я в античну добу.

Подальші дослідження повинні врятувати пам'ятку від руйнування та робіт грабіжників, також надати новий матеріал для вивчення минулого Півдня України.

Також потрібно відмітити, що в акваторії знаходяться об'єкти підводної археологічної спадщини, які відносяться до періоду другої світової

війни (потрібно проведення фронтальних підводних розвідок з залученням техніки та робототехніки).

На території Кінбурна є меморіальні пам'ятки.

Пам'ятник 61 воїну – односельчанину (1941-1945) – с. Покровка, встановлений у 1974 році.

Пам'ятник 93 воїнам - односельчанам (1941-1945) – с. Покровське, встановлений 1970 році.

Пам'ятник О.В.Суворову (1787) – Кінбурнська коса, встановлений 1967 році (сучасна реконструкція).

Виходячи із вище зазначеного Кінбурнський півострів є унікальним місцем не тільки в плані охорони природи та первинного ландшафту, а і місцем концентрації об'єктів культурно-археологічної спадщини України. Вбираючи в себе об'єкти археології (поселення, могильники), гідроархеології (місця корабельних катастроф та затоплені об'єкти археологічної спадщини). Всі перераховані об'єкти підлягають охороні від зазіхань грабіжників.

Також вкрай необхідно провести комплексне вивчення всієї території на предмет виявлення та встановлення на державний облік нових об'єктів, проведення паспортизації вже виявлених пам'яток. Почати роботи по комплексному науковому дослідженню пам'яток та в перспективі зробити археологічні об'єкти під відкритим небом, що стане привабливим для туризму, розробити туристичний маршрут пам'ятками археології, залучати волонтерів для робіт в наукових експедиціях.

3.7.2. Система закладів культури та перспективи їх розвитку

Очаківський район та прилеглі до НПП «Білобережжя Святослава» території мають значний культурний потенціал, який відіграє важливі суспільно-виховні функції.

Мережа культурно-мистецьких закладів Очаківського району складає:

- 21 заклад культури клубного типу, з них: 1 Палац культури, 1 районний будинок культури;

- Централізована бібліотечна система з 16 бібліотечних закладів та 13 філій сільських бібліотечних закладів;
- 5 спеціалізованих початкових навчальних мистецьких закладів у Очакові, Парутиному, Кам'янці, Іванівці;
- 2 обласних музеї та 4 музеї районного підпорядкування.

Безпосередньо на території Кінбурнського півострова знаходяться: Василівська ЗОШ I-III ступенів, Покровська ЗОШ I-III ступенів, дитячий садок «Лісова Казка» (с. Василівка), музей при Василівській ЗОШ I-III ступенів.

На території Рибаківської сільської ради Березанського району знаходяться: Рибаківська сільська бібліотека, Рибаківський будинок культури, Парк пам'яті, Рибаківська ЗОШ I-III ступенів та дитячий садок.

У районі проводяться обласні спартакіади працівників лісового господарства та медичних працівників. Щороку проводяться святкові концертні програми для відпочиваючих баз відпочинку, під час святкування Дня міста Очакова, свята «Краса Очакова – квіти» та проведення обласного конкурсу козацької пісні «За Бузькими порогами Січ стояла», до Дня Державного Прапора України та Дня Незалежності України тощо.

Клубними закладами району проводяться такі заходи: до Івана Купала, Дня Державного Прапора України та Дня Незалежності України, присвячені річницям Хрещення Київської Русі, Дню знань.

При Рибаківському будинку культури більше шести десятиліть діє любительське об'єднання «Доміношники» – для дорослих чоловіків, через який пройшла переважна більшість сільського чоловічого населення та клуби за інтересами, а саме:

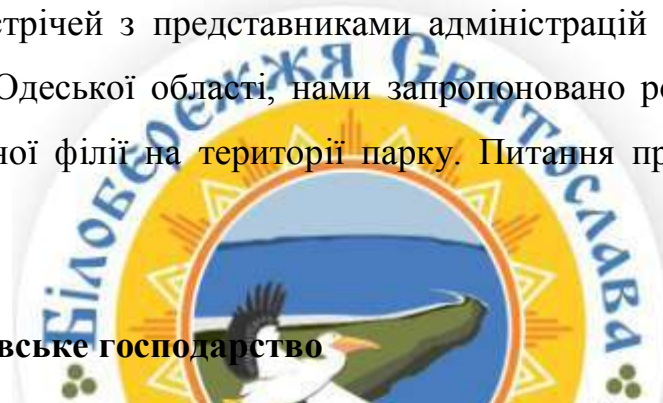
- «Посиділки» – для людей похилого віку.
- «Гармонія» – для сімейних пар молодого та середнього віку.
- «Жасмин» – для неодруженої молоді, «Кому за 25».
- «Дискусія» – для школярів старшого віку.
- «ЮНА ЛЕДІ» – для дівчаток молодшого шкільного віку.

«Надія» – для людей з послабленим здоров'ям.

При будинку культури працюють гуртки художньої самодіяльності, а саме: вокальний, художнього читання, хореографічний, драматичний для дорослих та дітей.

У Будинку культури налічується вісім гуртів художньої самодіяльності, а саме: чоловічий народних інструментів «Рибаківські козаки», фольклорний «Аджеяска», жіноча ретро група «Глорія», чоловічий вокальний «Бірюзова хвиля», хор «Приморські візерунки», дитячий хореографічний «Едельвейс», драматичний дитячий «Первоцвіт» та для дорослих «Барви моря», два вокальних дуети «Надія» та «Родина», а також десять солістів – вокалістів.

Під час зустрічей з представниками адміністрацій музейних закладів Миколаївської і Одеської області, нами запропоновано розглянути питання створення музейної філії на території парку. Питання прийнято і взято до розгляду.

3.8. Мисливське господарство

Мисливське господарство як галузь – сфера суспільного виробництва, основними завданнями якого є охорона, регулювання чисельності диких тварин, використання та відтворення мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва.

3.8.1. Організація мисливського господарства

Раніше веденням мисливського господарства на Кінбурнській косі та прилеглих акваторіях Дніпровсько-Бузького лиману, Чорного моря та Ягорлицької затоки з наданням в їх користування мисливських угідь займалось ДП «Очаківське ЛМГ».

У зв'язку зі створенням НПП «Білобережжя Святослава» та заборонаю мисливства на його території, зазначене підприємство з 2012 року не продовжувало договір про умови ведення мисливського господарства у

цьому районі. Саме тому мисливські угіддя Кінбурна не закріплені за певними користувачами.

3.8.2. Видовий склад та чисельність мисливських видів тварин

До основних видів мисливської фауни НПП «Білобережжя Святослава» відносяться: кабан, козуля, заєць-русак, сіра куріпка, фазан, водоплавні птахи. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин в межах природних угідь за 10 років відображена на рис. 3.8.2.1. і табл. 3.8.2.1 Їх таксацію проведено ДП «Очаківське ЛМГ».

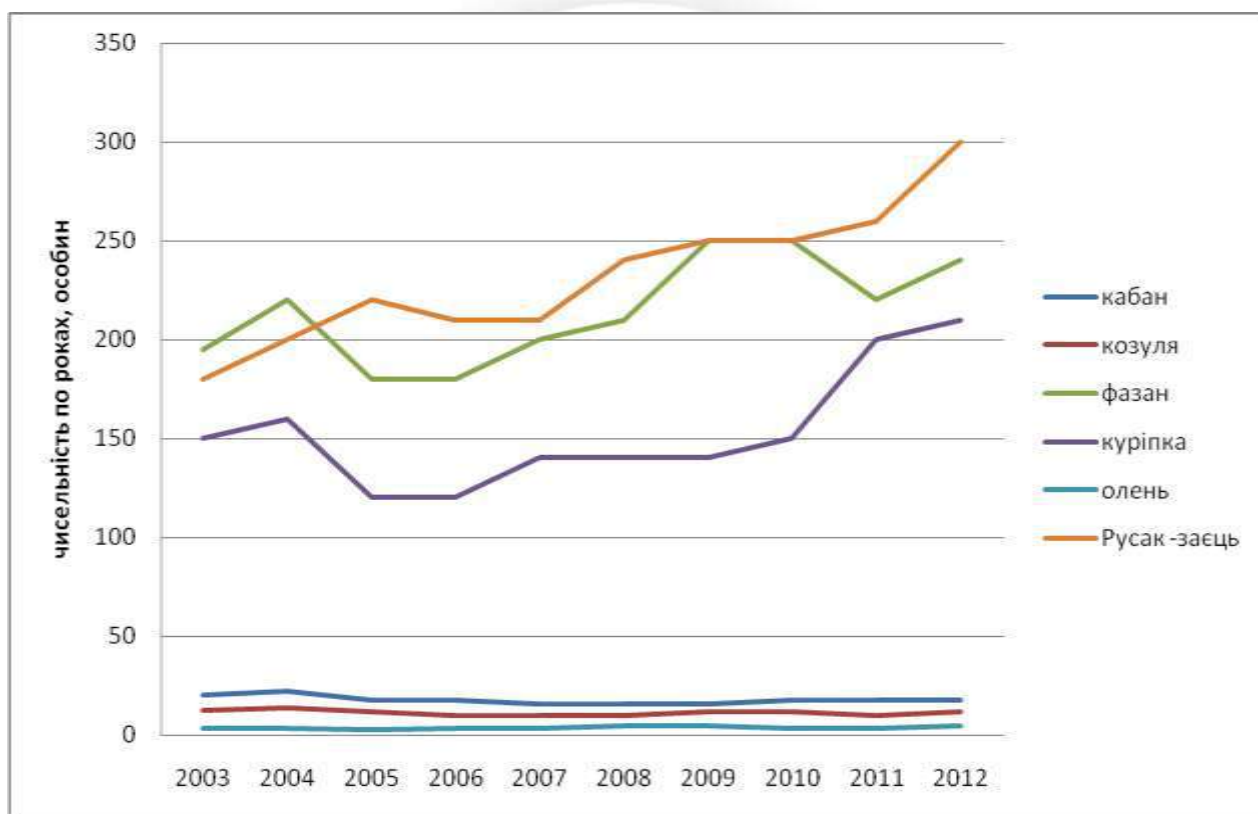

Рис. 3.8.2.1. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин в межах НПП «Білобережжя Святослава» за 10 років

За цей період стабілізувалась і навіть збільшилась чисельність фазана, сірої куріпки та зайця-русака. Скоріше за все, цьому сприяло регулювання

чисельності лисиці, бродячих собак і котів. Проте знизилась чисельність ратичних, що вказує на недостатній рівень біотехніі та охорони угідь.

Таблиця 3.8.2.1

Динаміка чисельності диких тварин в межах Кінбурнської коси

Види тварин	Чисельність по роках, особин											Прийнята для розрахунків чисельність
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
кабан	20	22	18	18	16	16	16	18	18	18	18	18
козуля	13	14	12	10	10	10	12	12	10	12	12	12
фазан	195	220	180	180	200	210	250	250	240	220	240	240
куріпка	150	160	120	120	140	140	140	150	200	210	210	210
олень	4	4	3	4	4	5	5	4	4	5	5	5
заєць-русак	180	200	220	210	210	240	250	250	260	300	300	300

Зараз на території парку мешкає 13 видів ссавців, які входять до списку мисливських тварин. Три з них є також видами, які охороняються відповідними законами, тому мисливство на них заборонено (табл. 3.8.2.2).

Таблиця 3.8.2.2

Видовий склад мисливських ссавців

№ з/п	Назва ряду	Назва виду	Походження	Поширення в районі	Значення	
1.	Хижі	Вовк	Аборигенне	Не визначене	мислив.	
2.		Лисиця	Аборигенне	Широке	мислив.	
3.		Собака снотоподібний	Акліматизант	Локальне	мислив.	
5.		Куниця кам'яна	Аборигенне	Широке	мислив.	
6.		Ласка	Аборигенне	Широке	охорон.	
8.		Горностай*	Аборигенне	Не визначене	охорон.	
9.		Видра*	Аборигенне	Локальне	охорон.	
10.		Борсук	Аборигенне	Локальне	мислив.	
11.		Зайце-подібні	Заєць-русак	Аборигенне	Широке	мислив.
12.		Гризуни	Ондатра	Акліматизант	Локальне	мислив.
13.	Білка		Аборигенне	Широке	мислив.	

15.	Парно-ратичні	Козуля європейська	Аборигенне	Широке	мислив.
16.	ратичні	Кабан дикий	Аборигенне	Широке	мислив.

* Занесено до Червоної книги України (2009 р.)

Тут перебуває також багато видів птахів, які є традиційними об'єктами мисливства. Практично всі вони відносяться до п'яти рядів – гусеподібні, куроподібні, журавлеподібні, сивкоподібні та голубоподібні. Це дикі качки, гуси, голуби, деякі види пастушків, кулики і курині. У табл. 3.8.2.3 наведено відомості про мисливські види птахів району НПП.

Таблиця 3.8.2.3

Видовий склад мисливських птахів

/п	Назва ряду	Назва виду**	Характер перебування	Господарське та інше значення
1.	Гагароподібні	Гагара червоновола	Залітний	мислив.
2.		Гагара чорновола	Мігруючий, зимуючий	мислив.
3.	Пірникозоподібні	Норець великий	Гніздуючий, мігруючий, зимуючий	мислив.
4.		Норець сірощокий	Гніздуючий, мігруючий	мислив.
5.		Норець червоноший	Залітний	мислив.
6.		Норець чорноший	Гніздуючий, мігруючий, зимуючий	мислив.
7.		Норець малий	Гніздуючий, мігруючий	мислив.
8.	Гусеподібні	Лебідь малий*	Мігруючий	охорон..
9.		Лебідь-шипун*	Гніздуючий	охорон.
10.		Лебідь-кликун*	Мігруючий,	охорон..
11.		Гуска сіра	Гніздуючий	мислив.
12.		Гуска білолоба	Мігруючий	мислив.
13.		Казарка червоновола*	Мігруючий	охорон.
14.		Галагаз*	Гніздуючий	охорон.
15.		Огар*	Мігруючий	охорон.
16.		Крижень	Гніздуючий, мігруючий, зимуючий	мислив.
17.		Нерозень*	Гніздуючий	охорон.
18.		Чирок-свистунок	Мігруючий, зимуючий	мислив.
19.		Чирок-тріскунок	Гніздуючий, мігруючий	мислив.
20.		Свищ	Мігруючий, зимуючий	мислив.
21.		Шилохвіст	Мігруючий, зимуючий	мислив.
22.		Широконіска	Мігруючий, зимуючий	мислив.
23.		Чернь білоока*	Гніздуючий, мігруючий	охорон.
24.	Попелюх	Гніздуючий, мігруючий, зимуючий	мислив.	

25.		Чернь чубата	Мігруючий, зимуючий	мислив.
26.		Чернь червонодзьоба*	Гніздуючий, мігруючий	охорон.
27.		Гага звичайна*	Гніздуючий, зимуючий	охорон.
28.		Гоголь*	Мігруючий, зимуючий	охорон.
29.		Морянка	Зимуючий	мислив.
30.		Синьга	Зимуючий	мислив.
31.		Турпан	Зимуючий	мислив.
32.		Крех великий*	Мігруючий	охорон.
33.		Крех середній*	Мігруючий, зимуючий	охорон.
34.		Крех малий*	Мігруючий, зимуючий	охорон.
35.	Куроподібні	Перепілка	Гнізд., мігруюч.	мислив.
36.		Куріпка сіра	Гніздуючий	мислив.
37.		Фазан	Гніздуючий	мислив.
38.	Журавлеподібні	Деркач	Гніздуючий	мислив.
39.		Погонич	Гніздуючий	мислив.
40.		Пастушок	Гніздуючий	мислив.
41.		Курочка водяна	Гніздуючий	мислив.
42.		Лиска	Гніздуючий	мислив.
43.		Журавель сірий*	Мігруючий	охорон.
44.		Дрофа*	Залітний	охорон.
45.		Хохітва*	Залітний	охорон.
46.	Сивкоподібні	Лежень*	Гніздуючий	охорон.
47.		Кулик-сорока*	Гніздуючий	охорон.
48.		Тулес	Мігруючий, зимуючий	мислив.
49.		Сивка золотиста	Мігруючий	мислив.
50.		Галстучник*	Мігруючий	охорон.
51.		Зуйок малий	Гніздуючий	мислив.
52.		Зуйок морський*	Гніздуючий, мігруючий	охорон.
53.		Чайка (чибіс)	Гніздуючий	мислив.
54.		Крем'яшник	Мігруючий	мислив.
55.		Червоноволик	Мігруючий	мислив.
56.		Чорноволик	Мігруючий	мислив.
57.		Кулик-горобець	Мігруючий	мислив.
58.		Побережник білохвостий	Мігруючий	мислив.
59.		Побережник ісландський	Мігруючий	мислив.
60.		Турухтан (просяник)	Мігруючий, зимуючий	мислив.
61.		Побережник білий	Мігруючий, зимуючий	мислив.
62.		Грязьовик	Мігруючий	мислив.
63.		Щоголь	Мігруючий	мислив.
64.		Травник	Гніздуючий, мігруючий	мислив.
65.		Поручайник*	Мігруючий	охорон.
66.		Уліт великий	Мігруючий	мислив.
67.		Чорниш	Мігруючий	мислив.
68.		Фіфі	Мігруючий	мислив.
69.		Перевізник	Мігруючий	мислив.
70.		Бекас	Мігруючий	мислив.
71.		Вальдшнеп	Мігруючий	мислив.
72.		Дупель*	Мігруючий	охорон.

73.		Гаршнеп	Мігруючий	мислив.
74.		Кроншнеп великий*	Мігруючий	охорон.
75.		Кроншнеп середній*	Мігруючий	охорон.
76.		Веретенник великий*	Мігруючий	охорон.
77.		Веретенник малий	Мігруючий	мислив.
78.		Плавунець круглодзьобий	Мігруючий	мислив.
79.		Шилодзьобка*	Гніздуючий, мігруючий	охорон.
80.		Ходулочник*	Гніздуючий, мігруючий	охорон.
81.		Дерихвіст лучний*	Мігруючий	охорон.
82.	Голубоподібні	Горлиця звичайна	Гніздуючий	мислив.
83.		Горлиця кільчаста	Гніздуючий	мислив.
84.		Голуб-синяк*	Мігруючий, зимуєчий	охорон.
85.		Припутень	Гніздуючий	мислив.

* полювати заборонено, **жирним** виділено види занесені до Червоної Книги України (2009 р.);

** - перелік мисливських видів та їх назви подано згідно додатку до Кадастру об'єкта ПЗФ.

3.8.3. Стан та перспективи розвитку мисливського господарства

Мисливські угіддя в межах території НПП використовуються сьогодні виключно з метою охорони та відтворення мисливської фауни, здійснення комплексу біотехнічних та інших заходів, спрямованих на охорону та відтворення диких тварин, збереження і поліпшення середовища їх перебування.

3.9. Рибне господарство

Рибальством вважається добування риби та водних безхребетних.

Рибне господарство – галузь економіки, завданнями якої є вивчення, охорона, відтворення, вирощування, використання водних біоресурсів, їх вилучення, реалізація та переробка з метою одержання різноманітної продукції, а також забезпечення безпеки мореплавства суден флоту рибної промисловості.

Основні засади діяльності та державного регулювання у цій галузі визначає Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів».

3.9.1. Видовий склад та запаси риб

За останні десятиліття зниження продуктивності та зменшення видової різноманітності прісноводних і прохідних риб в Україні відбувалось швидкими темпами. При цьому особливо негативна ситуація склалася у Дніпровсько-Бузькому лимані та пониззі Дніпра, рибні запаси якого серед річкових систем постраждали найбільше. Негативні процеси у заплавних водоймах Дніпровсько-Бузької естуарної екосистеми тривають. Пов'язані вони із зарегулюванням, перерозподілом і скороченням річкового стоку, зменшенням водообміну, проточності та рівня води в заплавних водоймах і протоках. Внаслідок цього створюються незадовільні умови для розмноження і нагулу риб. Ситуація погіршується і через заростання, замулення та засолення гідроекосистем, проведення різних днопоглиблювальних робіт, складування ґрунту в лимані.

До зарегулювання Дніпра в заплавних озерах вилов риби складав 600-800 тонн, включаючи такі цінні види як тараня, лящ, судак, щука, сом, сазан. На даний час в цих водоймах виловлюють не більше 50 тонн, в основному сріблястого карася, краснопірку, окуня, плоскирку.

Зміна гідрологічних умов призвела до погіршення умов природного відтворення напівпрохідних риб, які складають основу промислу цього району, і риб озерно-жилого комплексу. Озера обміліли, заростають вищою водною рослинністю, погіршився їх водообмін, зникає з'єднувальна система проток та ериків, що призводить до перетворення їх у дистрофні водойми, а у подальшому – в торф'яні болота.

Необхідно зазначити, що сировинна база промислу в пониззі Дніпра протягом всього існування формувалася переважно за рахунок природного відтворення. Видовий склад прісноводної та прохідної іхтіофауни пониззя Дніпра традиційно нараховував більше 50 видів риб з 12 родин. Основу іхтіофауни складали цінні промислові види – лящ, тараня, судак, щука, сазан, сом.

Внаслідок зарегулювання Дніпра греблею Каховської ГЕС відбулося різке падіння уловів риби основних промислових категорій, а рідкісні і нечисленні види взагалі виключено з промислу. Почалася деформація видового угруповання, що історично склалося, стали зникати аборигенні реофільні риби, замість яких з'явилась низка еврибіонтних адвентивних видів. У результаті цього до середини 80-х років ХХ століття відбулись істотні зміни видового складу, а в іхтіоценозі надзвичайно велику роль стали відігравати чужорідні адвентивні види – білий та строкатий товстолобики, їх гібридні форми, білий амур. На початок ХХІ століття зникли або дійшли межі свого існування близько 30 аборигенних видів риби – це шип, білуга, севрюга, російський осетер, стерлядь, оселедець чорноморський, лосось чорноморський, синець, клепець, бистрянка, білизна, лин, вирезуб, ялець, в'язь, головень, підуст, марена дніпровська, пічкур, чехоня, шемая чорноморсько-азовська, в'юн, карась золотий, вугор річковий, минь, берш, носар, рибець.

Таким чином, зарегулювання р. Дніпро призвело до різкого скорочення видового багатства, падіння чисельності і деформації структури популяцій промислових видів риби. Крім того, з кожним роком спостерігається все більше погіршення умов існування риби.

Нижче наведено деякі моніторингові дані, зібрані Одеським центром південного науково-дослідного інституту морського рибного господарства та океанографії та викладені у звіті к.б.н. А.К. Чащина щодо стану іхтіофауни Чорного моря в районі Кінбурнської коси та на прилеглих акваторіях.

Камбала (глось). До 2009 р., протягом 15 років, стан популяції виду був критичним. Це пов'язано із значними заморними явищами, котрі мали місце в морі. Можливо, що на стан популяції вплинув і вилов молоді сітками для лову бичків та креветочними ятірами. Ситуація дещо покращилась восени 2009 р. та першому кварталі 2010 р. У цей період помітно збільшилась чисельність глося в уловах. Цьому також, вірогідно, сприяло загальне поліпшення екологічної ситуації в прибережній частині моря. Біля

морського узбережжя в Одеській затоці стали переважати 2-4-х річні особини довжиною до 22 см. Улов на одну сітку досягав 0,5-1,0 кг в добу, що є найкращим показником за останні роки. Всюди траплялась молодь 2008-2009 рр. народження. Ситуація значно погіршилась влітку 2010 р., коли аномально спекотна погода та бурхливий розвиток водоростей викликали заморні явища. На узбережжя викидало молодь глося, яка загинула.

В найближчі роки збільшення чисельності цього виду очікувати не слід.

Калкан чорноморський. У 2010 р. підходи калкана в прибережну зону були на рівні попередніх років. Улов на одну сітку за рік перевищував 50 кг, але це не оптимальний показник. Порівняно з 2007-2008 рр., зменшився вилов молоді. Маточне поголів'я було представлено особинами двох-трьох вікових груп (довжина 40-55 см), що забезпечило значну тривалість нересту. На відміну від минулих років, весною кількість самців дещо перевищувала кількість самок (56 % та 44 %, відповідно). У акваторіях Північно-Західного Причорномор'я чисельність виду є низькою але стабільною. Ріст чисельності популяції стримує промисел.

Кефалі. У зв'язку із зменшенням викидів стічних вод на шельфі, стан кефалей покращився (сингіль, лобан, гостроніс). Так, значна кількість молоді спостерігалась у Ягорлицькій затоці.

Кефаль у віці 2-3-х років формувала косяки в затоках моря, переважав сингіль, значно менше було гостроноса. Сингіль знаходився на останній стадії дозрівання статевих продуктів. У кінці серпня кефаль відійшла на нерест на глибини моря. Біля Кінбурнської коси протягом серпня-вересня спостерігались великі зграї нестатевозрілої кефалі покоління 2009 р. (табл. 3.9.1.1).

Загалом стан популяції кефалей залишається стабільним. Очікується, що стадо кефалі в 2011-2012 рр. будуть формувати особини покоління 2009 р.

Таблиця 3.9.1.1

Розмір кефалі в акваторіях біля Кінбурнської коси в серпні 2010 р.

	Довжина, мм									Е
	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Ос.	3	7	18	24	18	8	5	1		
Ос.	1	7	12	20	21	10	7	2		
Ос.	1	5	10	19	23	12	8	5	1	
М	5	19	40	63	62	30	20	8	1	248
%										

Піленгас. До 2010 р. чисельність цього акліматизованого виду зменшувалась. В останні два роки в районі Ягорлицької затоки зграї тримались розрізнено і не формували значних скупчень. Причина зменшення чисельності є, вірогідно, природною, оскільки промисловий лов не має значного обсягу.

Бички. Масова загибель бичків спостерігалось в 2005 та 2010 рр., причиною стали заморні явища. Але їх популяції швидко відновились. У 2011 р. помічено зростання чисельності в Ягорлицькій затоці. Бички в масі присутні у приловах креветочних ятерів (табл. 3.9.1.2).

Таблиця 3.9.1.2

Розміри бичків у приловах ятерів

Довжина, мм	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	1005	110	115	120	125
Травень	5	12	19	29	18	11	5	3	1	3	7	14	8	2	3
Червень	8	22	24	36	21	12	7	5	2	2	6	16	6	5	2
Липень	7	12	20	32	23	15	7	4		2	9	14	7	3	3
Вересень	4	17	29	31	22	9	9	3	1		4	12	5	4	
Разом:	24	63	92	128	84	47	28	15	4	7	26	56	26	14	8
%	4	10	15	21	14	8	5	2	1	1	4	9	4	2	1

3.9.2. Видовий склад інших водних безхребетних тварин

До промислових водних безхребетних тварин, які водяться в акваторіях парку належать такі: креветки, гамариди, мідія, рапана та личинки хірономід.

Найбільше промислове значення мають креветка та мідія

Таблиця 3.9.2.1

Ліміти та прогнози допустимого спеціального використання водних біоресурсів загальнодержавного значення в Чорному морі з затоками у 2015 році (тонн)

Об'єкти спеціального використання	Чорне море
Креветки	Не лімітуються
Гамариди	Не лімітуються
Личинки хірономід	Не лімітуються
Артемія (рачки)	0
Артемія (яйця)	0
Мідії	Не лімітуються
Рапана	Не лімітується

Динаміка вилову водних безхребетних на відміну від риби має тенденцію до збільшення і представлена у таблиці 3.9.2.2.

Таблиця 3.9.2.2

Динаміка вилову безхребетних Чорного моря за 2008-2014 рр.

Водные биоресурсы	Годы						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Креветки	12,1	15,2	19,2	32,0	61,2	115,0	114,2
Гаммариды	0	7,8	5,1	1,4	6,1	17,7	23,1
Личинки хирономид	0	0	0	0	0,2	9,5	10,3
Мидия	322,9	688,8	439,8	217,0	338,2	358,2	436,5
Рапана	134,8	184,4	213,5	127,1	123,6	167,1	200,6

Отримані з динаміки вилову дані дають можливість побачити, що *мідія* є лідером за об'ємом вилову. У 2009 р. вилов мідії склав максимальну кількість – 688,8 тонн, після чого протягом 2010-2011 рр. спостерігався спад, а потім відбулося поступове збільшення щорічних виловів з 2012 по 2014 роки.

Також наступними за показником обсягів вилову є *рапан* та *креветка*. Причому аналіз вилову креветки демонструє стійку тенденцію до збільшення з 12,1 тонни у 2008 р. до 114,2 у 2014 р.

3.9.3. Стан та перспективи розвитку рибного господарства

Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» промислове рибальство в акваторіях НПП можливе лише в його господарській зоні, яка становить майже 25 % земель акваторій парку або 6226,9 га (Додаток 5.7).

Режим любительського рибальства має регулюватись Положенням про НПП «Білобережжя Святослава» (ст. 5 Закону України «Про природно-заповідний фонд України»), в яке необхідно внести відповідні зміни після затвердження Проекту організації території парку.

3.9.4. Заходи щодо розвитку рибного господарства

Для забезпечення розвитку рибного господарства в районі НПП необхідно впровадити комплекс заходів щодо збереження та раціонального використання водних біоресурсів, а саме:

- організувати контроль за рівнем вилову водних живих ресурсів на підвідомчій території, вести відповідну статистику і аналізувати динаміку вилову риб в акваторіях парку;
- налагодити спостереження за станом популяцій основних промислових видів риб з метою зменшення загрози їх перелову та різкого падіння чисельності;

- забезпечити моніторинг стану популяцій рибоїдних птахів, хижих та смітних видів риб;
- обмежити застосування дрібновічкових зябрових сіток та інших знарядь лову для їх спеціального використання;
- заборонити в період нересту пересування моторних човнів в акваторіях, що є відтворювальними ділянками;
- розпочати проведення робіт зі штучного відтворення та збільшити обсяги зариблення природних водойм такими аборигенними видами риб як судак, щука, сом, лящ, тараня, рибець, стерлядь тощо;
- провести меліоративні роботи для поліпшення стану нерестовищ та місць нагулу молоді аборигенних видів;
- в період критичних гідроекологічних ситуацій (передзаморні явища) передбачити можливість спеціальних гідромеліоративних відловів рибних ресурсів;
- забезпечити висвітлення питань розвитку рибицтва в ЗМІ;
- чітко визначити можливі місця ведення любительського рибальства.

Крім того, рибогосподарську діяльність необхідно вести згідно Режиму використання водних біоресурсів та пересування плавзасобів у межах НПП «Білобережжя Святослава» (Додаток 2.1).

4. ЗАХОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ

4.1. Рекреаційні ресурси території

На території НПП всі рекреаційні ресурси можна поділити на три групи:

1. Природні рекреаційні ресурси (земельні і водні ресурси, рельєф, клімат, рослинний і тваринний світ, мальовничі пейзажі, унікальні природні ландшафти та ін.).

2. Культурно-історичні рекреаційні ресурси (історичні, археологічні, культурні, архітектурні пам'ятки, етнографічні особливості території, фольклор, центри прикладного та народного мистецтва тощо).

3. Соціально-економічні рекреаційні ресурси (економіко-географічне положення території, наявність та доступність транспорту, рівень економічного розвитку, розвиненість інфраструктури та інші).

Ефективність використання рекреаційних ресурсів залежить від екологічних (стан води, повітря, ґрунтів, клімат, морські та пляжні ресурси), соціально-політичних та економічних факторів.

Територія НПП «Білобережжя Святослава» має яскраво виражені ознаки привабливості, доступності і пристосованості для широкого рекреаційного використання.

Рекреаційна оцінка парку демонструє великий рекреаційний потенціал його ресурсів:

- *клімат* території у літній період (температура повітря та води, вологість повітря, кількість сонячних днів) сприяє здійсненню комфортного пляжного відпочинку, здійсненню пішчих переходів, ночівлі у наметах та ін.;
- *водні ресурси* території представлені акваторіями Дніпро-Бузького лиману, Ягорлицької затоки та Чорного моря, які дають можливість обирати для відпочинку водойми з різним складом та різними якостями води;
- *рослинний і тваринний світ* є різноманітним, специфічним, неповторним, налічує багато рідкісних та зникаючих видів, що дає матеріал для проведення пізнавально-оглядових екскурсійних прогулянок;
- *естетичні якості* знаходяться на високому рівні: на території парку є унікальні мальовничі ландшафти (Ковалівська сага, Бієнкові плавні), наявні привабливі морські узбережжя;
- *історичні об'єкти* на території представлені такими: пам'ятник 61 воїну-односельчанину (1941-1945), пам'ятник 93 воїнам-односельчанам (1941-1945), пам'ятник О.В.Суворову (1787), кінбурнська фортеця;

- *археологічні об'єкти* виявлено та поставлено на державний облік пам'ятки археології місцевого значення, які належать до епохи середньої та пізньої бронзи, античного періоду та середньовіччя;

- *економіко-географічне положення території* полягає у тому, що вона відокремлена від материка з одного боку Дніпро-бузьким лиманом, а з другого Чорним морем (Ягорлицька затока), проте на доступній відстані від обласних та районного центру: м. Очаків, м. Одеса, м. Херсон та м. Миколаїв.

НПП виконує важливі функції урегулювання рекреаційного навантаження на природні екосистеми, організації раціонального природокористування, ведення господарства та широкої просвіти всіх груп населення щодо збереження історико-культурної спадщини та природних скарбів Причорномор'я. На території парку збереглися природні комплекси пісків нижнього Дніпра із цілою низкою властивих лише їм видів флори і фауни. Тут сконцентровано багато можливостей для формування інфраструктури, щодо розвитку дитячого, молодіжного, сімейного, культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, спортивного, екологічного (зеленого), сільського, пригодницького, самодіяльного та інших видів туризму.

4.1.1. Природні та естетичні цінності

Територія парку має значний рекреаційний потенціал міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення: унікальні піщані ландшафти, природні лісові угруповання (саги), озерні комплекси та плавні, пам'ятки історії, архітектури, археології, природи тощо. Все це значною мірою дозволяє комплексно розвивати всі види рекреації. Насамперед, це морські, історично-краєзнавчі туристичні маршрути, екскурсії до пралісових саг з унікальною рослинністю, пляжний відпочинок на білосніжному узбережжі Чорного моря та Ягорлицької затоки. Унікальним є відвідування найбільшого у Європі орхідного поля. Можливим є бальнеологічно-

оздоровчий відпочинок біля цілющих озер з сапропелевим багном та лікувальною морською ропою (сіллю). Пропонуються орнітологічні тури та спостереження за птахами в природному ареалі, збирання грибів, лікарських рослин.

Кожна рекреаційна ділянка розташована в безпосередній близькості до населених пунктів і має під'їзну ґрунтову дорогу або стежку. Так, найбільш відвідуваними рекреаційними об'єктами стали рекреаційні ділянки – «Кінбурнська стрілка», «Ковалівська» та «Римбівська».

Завдяки своєму вдалому географічному розташуванню територія НПП у достатній кількості має земельні ділянки, придатні для організації активного відпочинку, оздоровчої та пізнавальної рекреації тощо. Особливо сприятливі умови склалися на території найбільш вузької частини Кінбурнського півострова – Кінбурнської стрілки. Це довга, звивиста і витягнута територія прибережних пісків, що дуже динамічна внаслідок активного розвитку берегових процесів. Це улюблене місце відпочинку шанувальників лікувально-оздоровчого та культурно-пізнавального туризму.

У безпосередній близькості до населених пунктів с. Покровське і с. Покровка та озер з сапропелевим мулом (переважно солоних водойм, які містять >50% органічних речовин) знаходяться рекреаційні ділянки «Ковалівська» та «Римбівська». Встановлено, що всі вони мають найвищий рекреаційний потенціал і характеризуються такими рисами, як наявність ділянок з піщаною місцевістю, що сприяє розвитку та проведенню туристично-спортивних заходів на території НПП. Ці території, завдячуючи своїй високій атрактивності надають можливість для розвитку активного виду відпочинку в межах НПП.

Дослідники Нижнього Подніпров'я різних часів звертали увагу на незвичайний склад фауни та флори цього куточка природи. Склалось таке враження, що в природних умовах здійснено змішування видів тварин та рослин з найбільш віддалених природних зон. Тут на відстані декількох десятків метрів одне від одного можна побачити, з одного боку, пустельного

тушканчика – емуранчика або жука скарабея священного, а з іншого – відразу декілька видів орхідей на вологому лузі серед гаїв (саг), берези дніпровської – рослини, батьківщиною якої є північні ліси. Ці ділянки збережені у природному стані та сприятливі для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності та приваблюють мальовничістю ландшафтів, різноманіттям рослинного і тваринного світу.

Значну естетичну цінність складають озера та коси з масовими зграями мігруючих птахів у весняний та осінній періоди, гніздові території рідкісних видів. Для оптимізації умов гніздування рідкісних коловодних птахів в місцях де спостерігається велика зацікавленість рекреантами, необхідно запроваджувати особливий режим охорони рекреаційних ділянок.

Цікавими і привабливими об'єктами пізнання для відвідувачів та науковців є рідкісні та зникаючі види рослин, тварин та лісові насадження штучного і природного походження. На території парку зустрічається значна кількість рідкісних та зникаючих видів рослин, грибів, лишайників і тварин, занесених до Червоної книги України, Європейського Червоного списку, Червоної книги МСОП та Червоного списку Миколаївської області. Значна частка цих видів є ендеміками – вони трапляються тільки в окремих географічних регіонах і саме на території парку.

Приморський степ має велику естетичну цінність, як природна територія з посезонною зміною аспекту цвітіння різних степових рослин, серед яких багато рідкісних. Піщані дюни, крім естетичного, мають й значний лікувальний ефект, адже тут на організм діє комплекс оздоровчих чинників. Зокрема, лікуванню людини сприяють сонячні ванни (геліотерапія), пісок (псамотерапія). До того ж, коктейль з цілющих степових трав, хвойного лісу, йодистих випарів морської трави – зостери (камки) та морського бризу створює саме тут унікальну можливість для відпочиваючих максимально оздоровитися та насолодитися первозданністю природи.

Саме у цій місцевості, одна з найбільших в Україні річна кількість сонячних днів та сумарна сонячна радіація, тепла осінь, велика тривалість купального сезону.

Територія Кінбурнського півострова має значний туристично-рекреаційний потенціал. Піщані морські пляжі мають протяжність понад 20 км. Води Ягорлицької затоки відзначаються своєю постійною прозорістю та мінімальним коливанням температури: тільки під час дуже сильних вітрів вона робиться каламутною і лише біля берега.

У зоні транспортної (водної та сухопутної) доступності парку знаходиться частина узбережжя Чорного моря з мілководними пляжами і косами. Північно-західна частина Чорного моря, яка омиває територію Кінбурнського півострова, є мілководною. Влітку море прогрівається до температури +25-27°C, що є сприятливим для рекреаційної діяльності. Характерними для берегової смуги є піщано-черепашкові акумулятивні утворення – коси. Достатньо атрактивними є Покровська коса та Кінбурнська стрілка довжиною близько 2,5 та 7,5 км відповідно.

Значний рекреаційний потенціал створюють потужні лісові насадження як нетипові (екстразональні) для степової зони. Частина лісів складає понад 55% від загальної площі Кінбурнського півострова. Окремі породи дерев і кущів мають значний ступінь фітонцидності, який сприяє лікуванню певних захворювань. На даний час рекреаційне використання лісів тимчасове та короткотривале, а найбільш поширеними формами рекреації є пікніки, прогулянки, збирання грибів та лікарських трав. Відпочинок на ділянках лісових масивів ще не в достатній мірі організований.

Територія НПП «Білобережжя Святослава» має певні ресурси для любителів риболовлі. Тут трапляється понад 90 видів риби. Найбільшу цінність для рибалок представляють такі представники іхтіофауни як тараня, короп, карась, кефалі, бички та інші. Тому в перспективі доцільно розвивати спортивне та аматорське (любительське) рибальство. У той же час на території парку зареєстровано 35 видів риби, які охороняються

різноманітними законодавчими документами та міжнародними конвенціями. Відмічаються тут і такі рідкісні риби як севрюга, осетер, білуга, вугор, минь річковий, карась золотистий.

Територія парку відкриває захоплюючі різноманітні безкраї краєвиди чаруючої природи, дає змогу духовно збагатитися, набратися цілющої природної енергії, ознайомитися з побутом чорноморських рибалок.

Вона є також перспективна і для розвитку кінноспортивного туризму, що має сприяти розвитку конярства в рекреаційних та спортивних цілях.

Двадцять років поспіль на території парку та прилеглих акваторіях проводиться екологічна регата ім. Сергія Шаповалова «Кубок Кінбурнської коси». Крім яхтингу, до водних видів спорту, що мають ресурс для розвитку необхідно додати дайвінг, віндсерфінг, кайтинг, плавання, які матимуть перспективне значення для проведення різнопланової рекреації на прилеглих акваторіях Чорного моря та Дніпровсько-Бузького лиману.

За концентрацією та різноманітністю історико-культурних рекреаційних ресурсів у Миколаївській області Очаківський район, а саме – Покровська сільрада, де знаходиться НПП «Білобережжя Святослава» відносяться до групи районів з найбільш значними та різноманітними ресурсами, у тому числі й етнографічними.

Історико-археологічні ресурси краю надзвичайно багаті. По-суті вони не мають аналогів в Україні. Це підтверджує, по-перше, їх належність до різних історичних епох – від знахідок найдавніших стоянок до свідчень про культуру кіммерійців, скіфів, сарматів, греків, давніх слов'ян, запорозьких козаків, татар, турків, росіян. По-друге, тільки на цій території взаємодіють та змінюють одні одних Скіфське царство, грецькі колонії-міста, слов'янські поселення, Запорозька (Кам'янська) Січ та Кримське Ханство, Османська Туреччина, Російська імперія. На жаль, ці ресурси практично не відомі для широкого загалу. З науково-пізнавальною метою з ними знайомляться учнівська та студентська молодь, науковці. Між тим, вказані ареали культурно-археологічних знахідок являють собою важливі рекреаційні

об'єкти. Їх необхідно більш широко використовувати як опорні пункти для створення туристично-екскурсійної мережі. Це сприяло б розширенню та урізноманітненню загального рекреаційного потенціалу краю.

Найбільша кількість стоянок на окраїнах протягом багатьох тисячоліть, свідчить про більшу густоту заселення периферії коси, ніж її внутрішніх масивів. Оселятися людині було вигідно на межі лісу та степу, тому що у цих двох типах рослинності були кращі умови для існування об'єктів полювання, а у лісах давня людина могла будувати собі помешкання та зігріватися багаттям. Сьогодні розподіл населених пунктів зберігається таким самим, як і тисячі років тому.

4.1.2 Етнографічні особливості території

Етнічний склад населенні Покровської сільради різноманітний, титульною нацією є українці (63%), друге місце посідають росіяни, питома вага яких в загальній чисельності населення становить 21%. Всі інші національності займають 5%, з них молдовани, які оселились в регіоні ще за часів російсько-турецьких війн з кінця XVIII століття; гагаузи, болгари, азербайджанці, вірмени і греки. Таким чином, Покровська сільрада – це багатонаціональне територіальне утворення, що має історичні, культурно-етнографічні та територіальні чинники. Основна мова в побуті – українська з місцевими говірками, у меншій мірі – російська.

Носіями етнокультурних традицій в основному є представники 60-літнього покоління і старше. Молодь значно асимільована і полікультурна. Місцевий фольклор яскраво не виражений. Використовуються загальноукраїнські пісні, танці, традиції, що характерно для Центральної України. Українські фольклорні традиції можна спостерігати лише на традиційних державних та народних і сімейних святах. За останні роки поступово відроджуються місцеві свята: дні села, які співпадають з храмовим святом Покрови Пресвятої Богородиці, а також Івана Купала, організаторами яких виступає НПП спільно з сільською радою. До відзначення Покровських

свят залучаються місцеві громадські організації козаків. Такі масові заходи можуть стати основою для розвитку нового напрямку рекреаційної діяльності – фестивального туризму.

4.1.3. Кліматичні та бальнеологічні ресурси

Відповідно до Указу Президента від 14.08.2009 р. № 611 «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні» ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України» у 2011 році було виконано прогнозну оцінку природних лікувальних ресурсів, наявних на території НПП «Білобережжя Святослава» – підземних вод та відкладів деяких озер (Клубне, Заклубне, Криве та Куликове) в рамках науково-дослідної роботи за темою «Наукове обґрунтування використання перспективних територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення для створення центрів санаторного лікування, медичної та соціально-психологічної реабілітації для дітей та дорослих».

За результатами польових обстежень та аналізу фондових матеріалів на території парку визначено різноманітні мінеральні води та прояви грязьових покладів.

Підземні води каптуються свердловинами до глибин 200 м і за своїм хімічним складом виділяються мінеральні води малої (від 1 до 5 г/дм³), середньої мінералізації (від 5 до 10 г/дм³) та високої мінералізації (від 10 до 35 г/дм³), переважно хлоридно-натрієві, які можуть бути залучені для використання у лікувальній практиці при внутрішньому або зовнішньому застосуванні. Також на території визначено і слабо мінералізовані води різного хімічного складу з мінералізацією до 1 г/дм³, які можуть використовуватися для питних та рекреаційних цілей (табл. 4.1.3.1.).

Інститутом також надано матеріали з обстеження озер – Клубне, Заклубне, Криве та Куликове. За результатами аналізів грязьових покладів засвідчено, що вони відносяться до мулових сульфідних грязей, якість яких

за фізико-хімічними показниками відповідає вимогам щодо лікувальних грязей (пелоїдів), крім показника засміченості частинками діаметром більше $0,25 \cdot 10^{-3}$ м (не більше 3%), але при використанні можуть бути доведені до кондиційного складу.

У межах парку згідно функціонального зонуванням виділено низку рекреаційних ділянок, три з яких традиційно використовуються як пляжні зони для місцевого населення та відвідувачів парку («Кінбурнська Стрілка», «Римбівська», «Ковалівська»). Кінбурнська Стрілка – місце найбільшої концентрації відпочиваючих, зумовлене географічним положенням (близько 5 км від туристичного м. Очакова), ландшафтною привабливістю тощо. Протягом 2012-2016 років обслуговування цієї території здійснювалось адміністрацією парку. З метою безпеки та зручного відпочинку відвідувачів тут було проведено низку обстежень та заходів з благоустрою, а саме водозабірне обстеження дна акваторії пляжу, санітарно-мікробіологічні дослідження морської води та піску та ін. Слід відмітити, що не всі рекреаційні ділянки ввійшли до складу парку з вилученням у землекористувачів.

Згідно наданих інститутом матеріалів, відомості щодо деяких свердловин на сьогодні є недостатніми, тому необхідною умовою є проведення сучасної медико-біологічної оцінки, що надасть можливість визначення їх практичного використання у курортній та поза курортній практиці. Для більш детального визначення на території парку природних лікувальних ресурсів, надання сучасної медико-біологічної оцінки їх якості та цінності, необхідно виконати комплекс досліджень згідно наказу МОЗ України від 02.06.2003 № 243 «Про затвердження порядку здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання», зареєстрованого в Мінюсті України 29.08.03 № 752/8073. Результатом досліджень буде Інструкція щодо практичного використання у лікувальній практиці та медичний (бальнеологічний) висновок.

Таблиця 4.1.3.1

Оцінка запасів і доступності бальнеологічних ресурсів

Назва ресурсу	Одиниці виміру	Наявні запаси чи площа	Доступність для відвідувачів
1	2	3	4
Бальнеологічні:			
Мінеральна вода	куб.м/ добу	Запаси не підраховані. Дебіт від 0,7 до 16,7 л/с. Мінералізація від 0,4 до 15,3 г/дм ³ . Інтервал водовідбору від 32,5 до 211 м. Водовміщуючі породи: вапняк, в свердловині с. Покровське – пісок, вапняк	Сім свердловин, якими користується місцеве населення. Перспективи використання: п'ять із семи можливо використовувати у лікувальних процедурах. На території Кінбурнського півострова існує ще декілька свердловин, але даних про них не має
Мінеральні грязі та мул	тис.куб. м	Запаси не підраховані. За попередніми вишукуваннями відносяться до мулових сульфідних грязей	Доступні для відвідувачів, а за фізико-хімічними показниками відповідають вимогам щодо лікувальних грязей (пелоїдів)
Пляжі	Га	«Кінбурнська стрілка» (1000 м поблизу пам'ятника О.В. Суворову, 1500 м – в районі валу Кінбурнської фортеці); «Римбівська» (пляжна зона 1500 м на схід від урізу оз. Солоне); «Ковалівська» (пляжна зона 1000 м від кв. 139 до другого броду оз.Черніне.	Всі пляжі в межах НПП доступні для відвідування

Слід зауважити, що за дослідженнями та мінералогічним аналізом проб пісків Кінбурнської коси, проведених фахівцями ОНУ І.І.Мечникова, було виявлено таке:

– проби піску з морської сторони (в районі с. Римби) складені на 90-95% із електромагнітної фракції (ільменіту (близько 40%), апатиту (20-30%), сфену (10%), гранату (10%), циркону (5-10%); для магнітної фракції теж характерний склад рутилу (20-30%), магнетиту (40%). Виявлення в магнітних фракціях кусочків заліза свідчить також про промислове забруднення стічними водами Південного Бугу та Дніпра.

– в складі проб піску з лиманної сторони домінує не магнітна фракція: кварц (70%), циркон та апатит (по 10%). У складі магнітної фракції – магнетит (40%) та рутит (20%). Для електромагнітної фракції – кристали гранату (близько 50%), ільменіту (30%), сфену (15%).

Ще одним важливим ресурсом парку є повітря, яке сприятливо впливає на здоров'я людей. Воно насичене йодними випарами зостери, солоними морськими бризами та цілющими лікарськими травами Південного степу. Окремо зазначимо цілющі властивості пісового мікроклімату (значна площа півострова вкрита хвойними сосновими лісами). Ліс, особливо хвойний, виділяє фітонциди, які вбивають багатьох хвороботворних мікробів, оздоровлюючи повітря, а завдяки високій іонізації (негативні іони кисню), позитивно впливає на психіку людини. Крім того, листя крон очищує повітря від шкідливих механічних домішок, значно знижує шум, усуває високочастотні звуки, володіє пілозахисними властивостями.

4.2. Стан та перспективи використання рекреаційних ресурсів

4.2.1. Розвиток готельного господарства, інших об'єктів довгострокової та короткострокової рекреації

В прилеглих селах до території НПП «Білобережжя Святослава» знаходяться 6 засобів розміщення (бази відпочинку) на 628 ліжок/місць. Активно розвивається мережа господарств, які надають послуги сільського та екологічного (зеленого) туризму. Станом на 01.10.2015 в межах території Покровської сільської ради Очаківського району знаходиться 15 приватних будинків, що приймають відпочиваючих (табл. 4.2.1.3).

Розвиток мережі об'єктів сільського туризму є перспективним для даної території, адже будівництво великих колективних засобів розміщення (типу готелів, баз відпочинку, санаторіїв) обмежується режимом охорони заповідних територій та можливим негативним впливом на природні комплекси. Будівництво таких великих об'єктів розміщення туристів, як готель чи база відпочинку, є досить витратним та потребує ретельного проектування питань водовідведення, водозабезпечення та транспортного сполучення. Потрібно обережно підходити до створення таких об'єктів, які можуть негативно впливати на навколишнє середовище.

Розташування великих баз відпочинку в межах населених пунктів, що межують з територією парку прямо та опосередковано впливають на природні комплекси Кінбурнської коси. Найбільшою проблемою такого сусідства, вбачається ризик потрапляння рідких стоків у піщані ґрунти, що при великих об'ємах неминуче призведе до забруднення водоносного горизонту, який розташовується на невеликих глибинах.

Для мінімізації такого ризику необхідно передбачити певні вимоги для забудовників, які на сьогоднішній день мають земельні ділянки в межах Покровської сільської ради. Для реалізації таких обмежень вбачається можливою розробка та затвердження «Генерального плану населених пунктів

Покровської сільської ради», в якому і передбачати умови забудови, які б мінімізували негативний вплив на навколишні природні комплекси.

Зважаючи на це, було б більш доцільно використовувати та розвивати вже наявний потенціал туристичної інфраструктури для розміщення туристичних груп та відпочиваючих. Необхідно також продовжити і удосконалювати організацію трансферних і супровідних послуг.

Розвитку та облаштування потребують місця для одноденного відпочинку населення, такі як місця відпочинку біля води або пляжі(рекреаційні ділянки), а також доцільним є облаштування рекреаційних пунктів для розміщення наметів. Дані об'єкти тимчасового відпочинку є популярними серед молоді, студентства, природоохоронних та екологічних організацій та сприятимуть залученню великої кількості молоді до екологічного виховання та екологічної освіти.

Рекреаційний пункт – визначене територіально, обладнане місце відпочинку, призначене для розміщення рекреантів в наметах.

Розміщення наметів поза рекреаційними пунктами забороняється.

Місце розташування та можлива рекреаційна ємність рекреаційних пунктів визначається адміністрацією парку на основі щорічних моніторингових спостережень за наслідками антропогенного навантаження в місцях розташування рекреаційних пунктів. Територія рекреаційного пункту позначається межовими знаками.

Вимоги щодо обладнання рекреаційного пункту:

Рекреаційний пункт обов'язково повинен бути обладнаний навісами від сонця, облаштованими місцями для розведення вогнищ, кабінками для переодягання, сміттезбірниками для роздільного збору відходів, палатками для розміщення рекреантів та туалетами з герметичним ємностями. У разі необхідності та за умови погодження з адміністрацією парку і оформлення дозвільних документів у відповідності до чинного законодавства, рекреаційний пункт може бути обладнано свердловиною, душовими кабінками, місцем для харчування рекреантів та іншими об'єктами інфраструктури.

Облаштування та діяльність рекреаційного пункту провадиться спеціальним підрозділом адміністрації парку, а також іншими підприємствами,

установами та організаціями, визначеними на конкурсних засадах на підставі договору з адміністрацією парку.

Суб'єкт, що провадить діяльність рекреаційного пункту зобов'язаний:

- Облаштувати рекреаційний пункт відповідно до встановлених вимог;
- Забезпечувати своєчасне збирання, сортування, видалення та захоронення твердих побутових відходів, що можуть утворюватися у наслідок функціонування рекреаційного пункту;
- Забезпечувати облаштування герметичних вигрібних ям для рідких відходів, які можуть утворюватись у наслідок функціонування рекреаційного пункту, їх своєчасне знешкодження та захоронення;
- У разі виявлення порушень природоохоронного законодавства, правил протипожежної безпеки, суб'єкт господарювання зобов'язаний повідомити про це представника служби державної охорони парку;
- Дотримуватись режиму охорони об'єкту природно-заповідного фонду;
- Не здійснювати будь-якої діяльності, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням;
- Забезпечувати належні санітарні умови розміщення рекреантів;
- Забезпечувати безпеку життєдіяльності рекреантів.

У разі не виконання встановлених зобов'язань, або договірних зобов'язань суб'єктами, що провадять діяльність рекреаційного пункту на підставі договору з адміністрацією парку, договори можуть бути розірвані в односторонньому порядку за ініціативи адміністрації парку. Важливою підставою розірвання договору, або підставою відмови у його подовженні на наступний сезон є зафіксовані факти порушення природоохоронного законодавства суб'єктом господарювання.

З метою оптимізації діяльності рекреаційних пунктів, підвищення екологічної обізнаності населення, адміністрація парку забезпечує надання

послуг по організації та проведенню освітньо-виховних і природоохоронних заходів.

Рекреаційна ділянка - спеціально обладнана територія призначена для організації одноденного відпочинку.

Розташування рекреаційних ділянок визначаються адміністрацією парку та позначається межовими знаками та аншлагами. Рекреаційна ділянка повинна бути обладнана навісами від сонця, кабінками для переодягання, сміттєзбірниками для роздільного збору відходів (урнами), туалетами з герметичним ємностями, для обслуговування яких необхідно влаштовувати локальні очисні споруди водовідведення і розміщувати їх поза межами прибережної захисної смуги річок і водойм та пляжної зони. Крім того, рекреаційні ділянки можуть обладнуватися об'єктами обслуговування населення (харчування, роздрібна торгівля, функціонування атракціонів та ін..) та автостоянками, за умови дотримання норм чинного законодавства та погодження їх розміщення з адміністрацією парку.

Перспективою для використання туристично-рекреаційних ресурсів можуть стати:

1. Залучення внутрішніх та іноземних інвесторів до розбудови інфраструктури рекреаційного комплексу, в першу чергу – об'єктів зеленого туризму в межах населених пунктів.
2. Розвиток матеріально-технічної бази та реконструкції існуючої мережі закладів туристичного обслуговування на території Кінбурнського півострова.
3. Оптимізація системи ціноутворення та податкової політики в рекреаційній сфері.
4. Вдосконалення організації рекреаційної діяльності, зокрема, розширення мережі туристичних клубів, відбір осель для розвитку сільського туризму, активне залучення до рекреаційної діяльності різних організацій, господарств, комерційних структур.
5. Сприяння поширенню інформації про рекреаційні можливості території для вітчизняних та зарубіжних споживачів послуг туристичної сфери.

Таблиця 4.2.1.1

Дані щодо відпочиваючих на території НПП за окремими видами рекреації

Види рекреації	Середня тривалість перебування в НПП, днів	Кількість відпочиваючих, чол.			
		Усього за рік	в тому числі по сезонах з XI по IV місяці з V по X місяці		
I. Організовані види рекреації					
А) перебування в рекреаційних закладах					
1.	Оздоровчо-санаторне лікування	-	-	-	-
2.	Оздоровчий відпочинок	8	1190	-	1190
3.	У будинках відпочинку	-	-	-	-
4.	На базах літнього відпочинку	-	-	-	-
5.	У закладах туризму та спорту	-	-	-	-
6.	У туристичних комплексах	7	810	-	810
7.	У готелях	-	-	-	-
8.	У палаткових містечках	-	-	-	-
9.	У кемпінгах	-	-	-	-
10.	На турбазах вихідного дня	-	-	-	-
Б) перебування в приватних будинках (зелений туризм)					
1.	Сезонний відпочинок в приватних будинках	8	2200	-	2200
2.	Середнє значення/Разом	7,7	4200	-	4200
II. Організовані види туризму					
1.	Пішохідний туризм	4	2000	-	2000
2.	Автотуризм з використанням автобусів	1	500	-	500
3.	Туристичні потяги	-	-	-	-
4.	Середнє значення/Разом	2,5	2500	-	2500
III. Неорганізовані види рекреації					
1.	Пішохідний туризм	4	3000	-	3000
2.	Автотуризм з використанням легкового автотранспорту	4	750	-	750
3.	Середнє значення/Разом	4	3750	-	3750
Середнє значення/Разом по НПП		5,2	10450	-	10450

Таблиця 4.2.1.2

Елементи існуючого рекреаційного впорядкування

Назва елементу впорядкування	Функціональні зони				Усього
	Заповідна	Регульованої рекреації	Стационарної рекреації	Господарська	
Місця для довгострокового відпочинку(в межах населених пунктів)	X	-	-	-	21
Рекреаційні ділянки	X	3	-	-	3
Головні в'їзди	X	2	-	-	3
Шлагбауми	-	33	-	-	33
Аншлаги	-	110	-	-	110
Вишки для спостереження	-	1	-	2	3

Перелік рекреаційних закладів у межах населених пунктів прилеглих до НПП, їх характеристика

№ з/п	Назва рекреаційного закладу, його підпорядкованість та профіль	Місце розташування: поштова адреса; функц. зона; у відношенні населеного пункту, лісництва тощо	Чисельність обслуговуючого персоналу	Місткість відпочиваючих	Вартість доби перебування (від – до), грн.	Стан та потреби в облаштуванні	Прим.
1.	База відпочинку «Ракета-2»	57500, Миколаївська область, Очаківський район, с. Покровське Кінбурнська коса	12	100	100-200	Задовільний	
2.	База відпочинку «Таврія»	57500, Миколаївська область, Очаківський район, с. Покровське Кінбурнська коса	-	60	100-200	Задовільний	
3.	Туристичний комплекс «Крута осип»	57555, Миколаївська область, Очаківський район, с. Покровка, вул. Ковалівська26	11	130	200-300	Задовільний	
4.	ДОК «Таврія»	57500, Миколаївська область, Очаківський район, с. Покровське Кінбурнська коса	-	250	100-200	Задовільний	
5.	Реабілітаційний центр «Ольвія»	57500, Миколаївська область, Очаківський район, с. Покровське Кінбурнська коса	-	60	100-200	Задовільний	
6.	Міні-готель «Пелікан»	57555, Миколаївська область, Очаківський район, с. Покровка,	-	28	250-350	Задовільний	